

Latvijas Tautas Bardome.

~~17-6560K~~ (II) (J)

Satversmes Sapulzes izdevums.

Rīga, 1920.

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTEKA

88 - 28.539

Drukats Lirdsneezibas un Ruhpneezibas Ministrijas drukatavā, Jelgavā, Lehjeju celā 22.

①

Ewadam.

Neatkarīgās Latvijas valsts pirmās suverenās varas nesejas — Latvijas Tautas Padomes darbība jau peeder pagahznei. Lai wehsturei nekas no ūhīs darbības neetu sudibā, par to jaruhpejas jau tagad. ūhīnī grahmatā eeweetoti pahrskati par Tautas Padomes plenarām ūhdem. Uš pilnibu pretendet ūhee pahrskati, deemschehl, newar. Par 1918. g. nowembra un dezembra ūhdem naw stenogramu — par tām rakstija tikai protokolus. Bet 1918. g. 4. dezembra ūhdes otrās puses protokoli krita komunistu rokās, kadehl pahrskats par ūho ūhdes datu ūneegts pehz laikrakstu referateem. Par wehlakām ūhdem — ūahlot no ūhdes ūeepajā — ir stenogramas. Bet ari tās, eewehrojot eestrahdajuschos latweeūhu stenografistu truhkumu, naw gluschi pilnigas. Beidsot jaaisrahda, ka Tautas Padomē kreemu un wahzu walodās turetās runas naw stenografetas, bet atstahstitas.

1920. gada jullijā.

Svinīga Latvijas neatkarības proklamēšana 18. novembrī 1918. gadā.

II. Rīgas pilsoņu teātri.

Šēdi atklāj pīkst. 1/28 vakarā Tautas Padomes preekšneeka beedrs G. Semgals, kas pašno, ka viņš tā preekšneeka beedrs atklāj šapulzi, jo preekšneeks naw eeradees, un luhds sekretaru nolast Tautas Padomes organīfeshanas protokolu.

Sekretars G. Bitte (lasa protokolu).

Isvilkums no politisko partiju 1918. g. 17. novembra sehdes protokola.

Sehdē peedalas tā delegati ar mandateem:

1) no Latweeshu Semneeku Sameenības: Karlis Umanis, Dr. Mikels Walterš, Jahnis Ampermans, Jahnis Wahršbergs, Vilts Gulbe, Ernests Bainers, Arturs Schers, Nikolajs Swemps, Karlis Wanags, Jahnis Behrsinš, Otto Nonahzs, Edmunds Frejvalds un Peters Murits.

2) no Latvijas Sozīaldemokratiskās Strahdneeku Partijas: Dr. Frizis Menders, Julins Zelms, Dr. Pauls Kalnīnš, Andrejs Petrewīzs un Margers Stujeneeks.

3) no Latvijas Demokratiskās Partijas: Grasis Bitte, Dawids Goltz, Mikus Bruschs, Augusts Rankis un Jahnis Bergsons.

4) no Latvijas Radīkaldemokratiskās Partijas: Jahnis Sahlits, Gustavs Semgals, Karlis Kasparsons un Rudolfs Venus.

5) no Latvijas Rewoluzionaro Sozīalistu Partijas: Eduards Traubergs, Emils Stubikis un Karlis Albertīnš.

6) no Nazionaldemokratu Partijas: Jahnis Akuraters un Artis Penīnš.

7) no Republikanu Partijas: Eduards Strantneeks.

8) no Latvijas Neatkarības Partijas: Sprizis Paegle.

9) no Latgales Semes Padomes: Stanislavs Kambala.

Šēdi atklāj pūkstīten 8 vakarā un wada preekšsehdetaja beedris Margers Stujeneeks. Protokole G. Bitte un A. Penīnš.

Sehdes waditajs leek preekšā šapulzes dalībneekem peenemt no presidija puses uštahdīto fefosho deenas kahrtību:

1) Latvijas Tautas Padomes politiskā platforma.

2) Latvijas Tautas Padomes pagaidu presidījs.

3) Pagaidu Waldbības organīfeshanas jautajums.

4) Reglamenta komīšija un

5) Dašhadi ziti jautajumi.

Uštahdīto deenas kahrtību peenem bes eebildumeem.

Uhrpus deenas kahrtības Latweeshu Semneeku Sameenība leek preekšā fefoshu, sehdes protokolam peeweenojamu, rezoluziju:

Turpinot Nacionālās Padomes un Demokrātiskā Bloka darbus un atbilstot viņu starptautiski — politisko virsenu, Latvijas augstākam organam jāstāhv, negrosot atteezibas pret Sabēdroteem, par neatkarīgās Latvijas orientāziju tautu faweēnībā, tā ta īsteikufēs Sabēdroteo programā par mašo tautu pašnoteikfchanos.

Nolašito rezoluziju no fawas puses pabalsta fefofchās politiskās partijas: Latvijas Radikaldemokrātiskā, Latvijas Demokrātiskā, Nacionāldemokratu, Republikānu un Latvijas Neatkarības partijas; peeweenojās tai ari Latgales preekfchstahwis.

No sozjalistigajām partijām, t. i. no Latvijas Sozjaldemokratu Strahdneeku Partijas un sozjalrevoluzionaru partijas nolaša fefofchu rezoluziju:

1) Latvijas valsts prowisoriskam organam ir neatkarīgās Latvijas orientāzija tautu faweēnībā.

2) Latvijas valsts prowisoriskam organam jāstūv draudfīgās atteezibas ar ahrwalstim un jāīfleeto viņu materiels un morālisks pabalsts, ja tas nefaisīta Latvijas īhtās demokrātijas rokās.

Ari fcho rezoluziju peeweeno fēhdes protokolam.

Pehz tam nolaša Latvijas Tautas Padomes fefofchu politisku platformu.

Latvijas Tautas Padome.

1) Satwerfmes Sapulze.

1. Latvijas Satwerfmes Sapulze fasaūzama pehz eefpehjas drihšā laktā.
2. Satwerfmes Sapulzes lozeklu eewehleschana noteel, abeem dīmumeem peedalotes, ūf wispahrigo, weenlihdstigo, teefcho, aīsklaho un proporzionelo wehleschanas teefību pamata.

2) Valsts formas un atteezibas pret zītām tautām.

1. Republika ūf demokrātiskeem pamateem.
2. Apweenota, patstahwīga un neatkarīga Latvija tautu faweēnībā.

3) Suverenā wara un valsts politiska un fainneeziska eefahrta.

1. Suverenā wara lihdš Satwerfmes Sapulzes fasaūfchānai peeder Latvijas Tautas Padomei, kura eezel ari Pagaidu Waldību.
2. Pēe Latvijas Tautas Padomes peedalaš ar faweem delegateem:
 - a) politiskās partijas, b) nacionālās minoritates un c) tee Latvijas nowadi, t. i. Kursēme un Latgale, kuros fchimbrīfcham nepastahw politiskās partijas.
3. Pēe Pagaidu Waldības fahstahdīschanas jāeewehro koalīzijas prinzijs.
4. Līhdš Satwerfmes Sapulzei wīfa īpīlbu wara atrodas Pagaidu Waldības rokās.
5. Pagaidu Waldībai līhdš Satwerfmes Sapulzei naw teefības grofīt pastahwofcho sozjālo eefahrta.

4) Bittanteefchu teefības.

1. Nacionālās minoritates fuhāta preekfchstahwjuš Satwerfmes Sapulzē un līkumdochanas eestahdēs ūf proporzionelo wehleschānu teefību pamata (fl. 1. p. 2.).
2. Nacionālās minoritates, kuras eetīlpst Latvijas Tautas Padomē, peedalaš Pagaidu Waldībā ūf 3. nod. 3. p. pamata.
3. Nacionālo grupu kultūrelās un nacionālās teefības nodrošīnāmas pamata līkumos.

5) Politiskās brīvības.

1. Profes, wahrda, sapulstschu un beedroschanās brīvības nodroschinamas ar Pagaidu Waldibas noteikumeem.
2. Amnestija wijās, iņemot kriminalleetās.
3. Gefpehja Latwijās pilsoņeem atgreesēes dsintēnē.

6) Walsts apšardsi ba.

1. Latwijās tautas milizija (apsardsi ba s pehks) dibinama uš eesantšchanas pamateem, neisslehdot brīwprahhtigu peeteikšchanos. Milizija (tautas apšardsi ba s pehks) stahw Pagaidu Waldibas teeshā pahrstnā, kura organise tautas apšardsi bu.
2. Wahzu karaspehks ewatuejams noteiktā laikā.

7) Pašchwaldiba.

Pašchwaldibas eestahschu wehleschanas noteek uš 1. nod. 2. p. isteikteem pamateem; pirmis Satweršmes Sapulzes šcho wehleschanu laikā nosaka Pagaidu Waldiba, kura ari organise pagaidu weetesjās pahrwaldes eestahdes.

Nolasito politisko platformu weenbalsigi peenem, ko sehdes wadonis luhds eeprotokolet. Pehz tam, kad teek nolasits Latwijās Tautas Padomē peedalošchos politisko partiju preekščstahwu šamehrs, kuresch ir šekoschais:

no Latwijās Semneeku Saweenibas . . .	13.
" " Sozialdem. Strahdn. Partijas . . .	10.
" " Demokratiskās Partijas . . .	5.
" " Radikaldemokr. Partijas . . .	5.
" Rewoluzionaro Sozialistu Partijas . . .	3.
" Nazionaldemokratiskās Partijas . . .	2.
" Republikanu partijas	1.
" Latwijās Neaktaribas partijas	1.

un teek aisrahdits, ka bes tam Kuiseme šuhra Latwijās Tautas Padomē 21 un Latgale 18 delegatus, sehdes wadonis konstatē, ka Latwijās Tautas Padome ir konstituejusēs.

Sp. Baegle šino, ka winsch, ka atbildigais Latwijās Nazionalās Padomes semes apšardsi bas šekzijas preekšneeks, ir pilnwarots pašinot šekoscho: eepasinees ar uštahdito politisko platformu, ka ari ar abu politisko partiju grupu deklarazijam, pašinoju, ka lihdi ar Latwijās organisectem kareiwjeem atdodamees Latwijās Tautas Padomes rihzi bā.

Tahla k leek preekščhā eewehlet Latwijās Tautas Padomes presidiju, kuresch šastahwetu no preekščsehdetaja un diweem wina beedreem un no šekretara un diweem ta beedreem. Preekščlikumu peenem bes eerunam.

✓ Latwijās Semneeku Saweeniba par pirmo Latwijās Tautas Padomes preekščsehdetaju uštahda Dahnī Tšahsti.

Sozialdemokrati par pirmo preekščsehdetaja beedri — Margeru Škujeneeku un radikaldemokratu partija par otro preekščsehdetaja beedri — Gustawu Semgalu.

Par pirmo šekretaru Latwijās Demokratiskā Partija uštahda Graftu Wittī.

Par pirmo šekretara beedri sozialrewoluzionaru partija uštahda Emilu Stubiki un par otro šekretara beedri Latweeschu Semneeku Saweeniba uštahda Latgales preekščstahwi Stanislawu Šambalu.

Atklahti balsojot, uštahditos kandibatus weenbalsigi eewehl minetos amatos, un uš sehdes wadona usaižinajumu tee eenem šawas weetas.

Otrais deenas kahrtibas punkts — Pagaidu Waldibas organisešchanas jautajums.

Latwijas Senneeku Saweeniba leef preefshâ — iswehlet schini sehde weenu personu, kura iustizet ministru kabinetu fastahdichanu, fasinâ ar atfewischâm politiskâm partijam.

Scho preefschlikumu pabalsta ari Latwijas Radikaldemokratiskâ, Nazionaldemokratu, Latwijas Demokratiskâ un Latwijas Neatkaribas partijas un balsojot to weenbalsigi peenem.

Sihmejotees us atteezibam, tahdâs atrodas ministru presidents pret Latwijas Tautas Padomi, peenem preefschlikumu, ka ministru presidents ka ministru kabinetu galwa ir atbildigs par katra atfewischka ministra politiku Latwijas Tautas Padomes preefshâ.

Kâ kandidatu us ministru presidentu amatu Latwijas Senneeku Saweeniba uustahda Karli Umani, kuru ari weenbalsigi eewehl par pirmo Latwijas ministru presidentu.

Tahlakâs pahrunâs teef isteikta wehleschanâs, lai ministru presidents pehz eespehjas drihsakâ laikâ fastahditu ministru kabinetu, un jo drihs ifraudsitu nepeezeeschamakeem, nekawejojot pahrnemameem reforeem preefschstahwjuš, peem. pahrtikas leetâ.

Schdes dalibneeki stahjas pee nahkamâ deenas kahrtibas punkta pahrspreeschanas.

Pehz protokola nolasischanas, ko fanem tapat ar skaleem aplauseem, preefschsehbetajs G. Sengals pasino, ka, pamatojotees us notifikuscho weenoschanâs faktu, tagad us Latwijas Tautas Padomi pahrgahjuse fuwerenâ wara.

Wahrdu dod pirmajam Latwijas ministru presidentam Karlim Umanim:

Upsinotees scha soka swarigimu un nosihmi, kad Latwijas Tautas Padome mani eezel par Latwijas ispidoschas waras waditaju, es nemu sew drofchibu tai weenprahtibâ, kura isteizas schai aizinajumâ; tapehz netureju par eespehjanu atteiktees. Pagaidu Waldbibas usdewums buhs Latwijas walsts isbuhwe un nostiprinaschana us ahreeni un eeksheeni. Walsts janostiprina us ahreeni, lai ta stahwetu spehziga un apweenota, labâs atteezibâs ar tahleem un tuweem kaimineem. Eekshejâ pahrwaldischanas darbâ stahw dands usdewumi preefshâ: bes kaweschanas jaiswed semê demokratiskas reformas. Wišus usdewumus tagad neattehloschu šihnumos: minešchu tikai swarigakos un neatleekamos. Muhsu preefshâ atrodas gruhiti atrišinamais pahrtikas jautajums; wina nokahrtoschanai waldbiba isleetos wišus spehkus un lihdselkus un war zeret, ka isdosšes scho darbu weikt, ja wiši pilsoni us lauleem, tapat ka pilsehtâs, nahks waldbitai talkâ. Otrais usdewums, nokahrtot agraro jautajumu. Wišpahrigi waldbibas sozjalas reformas un sozjala likumdoschana buhs plaschas un diltas, lai nodroschinatu darba laušnu teesibas un stahwolli. Waldbiba ari apfinas šawu peenahkumu, gahdat par to, lai wiši guhstelni waretu atgreesteemahjâs un ahtri atrasitu darbu un maifi. Neatleekami šasper štingri šoki, lai nolihdsinatu wišus ašumus un gruhitibas, kuras šaweenotas ar scho ahrfahrtejo pahrejas laikmetu. Bes mineteem jautajumeem waldbitai stahw ziti usdewumi preefshâ, kas šaweenoti ar Latwijas walsts isbuhwi un nostiprinaschana. Lai weiktu scho darbu, wajadsiga wišas tautas jo plascha un širšniga pretimnahschana, ka ari winas iziba, ka pateesi tagad ešam pretim šawu ilgu un wehleschannu peepildischana. Gruhtums lai neatbaida.

Darbs nebuhs weegls, bet mani štiprina apšina par Latwijas tautas spehku, isturibu un zeešchu apneemschanos nowest eesahkto leetu lihdsi galam. Schai brihdi atzerimees, ka ilgeem gadeem dandsi muhsu tautas lozekki lolojuschi scho muhsu zeribu, jau agraf iluštibâ waj atklahti strahdajuschi preefsch winas un nesušchi domu par brihwo Latwiju šawâs širdis. Ar pateizibu mums japeemin tee, kas zentuschees turet tautas garu mošchu schai wirkeenâ un nesušchi brihwai Latwijai wisleelako upuri — šawu dšihwibu. Ja strahdâs zeešchâ kopibâ, tad naw schaubu, ka rošigs darbs aiswedis pee mehrka. Isdosšes dšeedet bruhzes, ko karsch šitts. Tagad, kad ešam brihwi un wairs negaidam no augšchas waj ahreenes pabalstu un palihdsibu, pašcht weidosim šawu dšihwi. Ušplauts atkal lauššaimneežiba, muhsu ruhpnneežiba im širdšneežiba, atjaunosees dšihwiba wišâ muhsu dšimtenê wehl špilgtak, ka agraf, im pahrspehs wišu, kas lihdsi schim mums bišts. Pee ši darba warês nemt dalibu wiši Latwijas pilsoni im warês baudit labumus, kas šaštititi ar muhsu neatkaribu. Wiši pilsoni, bes tantibas išschki-

ribas, aizināti valstīdēt, jo viņu tautību tiesības buhš Latvijā nodrošinātas. Ta buhš demokrātiska taisnības valstis, kurā nedrīkst būt ne apspēšanas, ne netaisnības.

Ministru prezidenta runai šeko nerimstošī applausi.

Tad šeko frakziju preekščstahwi runas. Bahrdū dod Latweešču Semneeku Saweenības preekščstahwiin red. D. Nonahzim:

Pilsoni! Kopsč Latweešču tautas wahrds teel minets, šchis ir pirmāis gadjums, kur pee Latweeščem notikuse til plascha apweenoschanās — no pilsonisķem lihds sozjalistisķem elementeem. Kur ir šchis — waretu teikt — brijnuma parahdības issķaidbrojums? Teitschu ihši: latweešču tautas šchiras, winas politiskās partijas ir nostahjuschās us walstiska weedokla. Mums ir jabuht pateizigeem teem wehsturisķi-politisķem apstahķeem, kuri mums darijuschi par eespehjamu ne tikai walstiski domat, bet arī šchis domas realizet. Latwijas walstis proklamēschana tomehr nebuhtu wehl mehrķa šaņneegschana, ja tuhlin arī netiktu dots šchai proklamēschanai winas šaturš. Kā Latweešču Semneeku Saweenības preekščstahwiin man fewisķi japastrihpo ta weeta pirmā Latwijas ministru prezidenta runā, kur winsch usswer agraro un sozjalo reformu nepeezeeschamību. Sozjalā lihdsšwara truhķums ir bijis wisgruhķalāis pagahņes mantojums, kursch muhš allasch ir šchihris weenu no otra. Taisi sozjalo reformu, sozjalā lihdsšwara nepeezeeschamības wahrdā Latweešču Semneeku Saweenība ar wisu šawu autoritatiwo wahrdu eestahjās par apweenoschanos. Un ja tagad apweenoschanās ir panahķta, tad tas ne masā mehrā ir arī Latweešču Semneeku Saweenības nopelns. Kā Latwijas walstiskās domas eemeesojumu un fewisķi tā winas sozjalo pamatu nokahrtojaju Latwijas Pagaidu Waldību Latweešču Semneeku Saweenība pabalstis ar wiseem winas warā eescheem lihdsķeem. Lai dšhwo Latwijas walstis! Lai dšhwo winas Pagaidu Waldība, ka ta ar drošču roku nowestu semi lihds Satwersmes Šapulzei. (Applausi.)

Latwijas Sozjaldemokrātiskās Strahdneeku Partijas wahrdā Dr. Pauls Šalunšch nolasa šekoschu deklaraziju: Pasaules revoluzijas wehķras ir weidojuschās arī brijwās un neaktarīgās Latwijas ideju. Šchodeen, 18. nowembri 1918. g., apwe-notās Latwijas demokrātijas preekščstahwi išludina patstahwigas Latwijas nodibina-šchanos. Arī mehš, Latwijas Soz.-Dem. Strahdn. Partijas preekščstahwi, atrodam par nepeezeeschamu šchobrihd weizinat brijwās Latwijas išweidoschanos par patstahwigu walsti. Brijwā, neaktarīgā Latwija mums tomehr naw mehrķis, bet tikai lihdsķelis muhšu mehrķu šaņneegschanai. Kā agrā, tā tagad, mehš stahwam us sozjalistisķās internacionales pamateem. Winas un tahlids arī muhšu mehrķis ir — sozjalistisķā republiķa brijwu tautu šaweenībā. Sozjalistisķu republiķu war eewest tikai sozjalistisķa waldība, un arī ta weenigi tad, ja wina balstas us plaschām, apšnā štiprām strahd-neeku organizajjam, un ja šaimneezisķā dšhwe išweidojusēs us pamateem, kuri sozjali-stisķās kahrtības nodibinašchamu dara eespehjamu un nepeezeeschamū. Abu pehdejo nošajijumu šchobrihd mums truhķst. Nabit šchos nošajijumus šapehž ir muhšu tuwalāis usdewums. Neišlaischot iš azim šawu gala mehrķi, mehš prasam no jaunās Latwijas waldības:

1) Šahdat par kara pahrwaldes lihdsšchinejo organu tuhķteju atzelschamū, wisu politisko un guhstēķu atšwabinašchamū.

2) Wisu weetejo pašchwaldību organu neatleekamū organizēschamū us wispaš-rejo, weenlihdsigo, teescho, aisklahto un proporzionelo wehleschamū pamata, peedalotēs abeem dšimuneem ar aktiwām un pašiwām wehleschanas teesībām, šahlot no 20 g. wezumā.

a) us laukeem — pagastu eedsihwotaju tuhķliteju šapultisķu šašauschamū pašchwaldības eestahisķu eewēschanai;

b) pilšeķtās lihds wispašrīgu wehleschamū išwešchanaī šastahdit pagaidu pašchwaldības no eedsihwotaju politisko partiju preekščstahwjeem;

c) apriņķu pagaidu pahrwaldes šastahdischamū no lauku un pilšeķtu išwehleteem preekščstahwjeem.

3) Pahrtikas komiteju tuhķliteju šastahdischamū pee weetejeem pašchwaldības organeem, kuri nokahrto pahrtikas jautajumu šaškanā ar zentrāleestahisķu nošajijumeem. Tuhķlit apturama o'upazijas waras rekwiseto ušturās lihdsķeku un zitu materialu išwešchana no Latwijas.

4) Blaſča ſabeedribas darbu organifešana. Bezglu, atgreesuſchos guhſteſkau un beſdarbneeku apgaſdaſchānu uſnemāš walſts un noſahrto to ſaſinā ar weetejām paſchwaldibas eeſtahdem un ſtrahdneeku padomem.

5) Latwijāš tantāš milizijāš dibinaſchānu zaur wiſpahrigeem eeſaufumeem ſahrtibāš uſtureſchānai un ſemeš apſarbiſbai. Milizija nedrihſt tiht iſleetota tā eeroziš politifko brihwibu apſpeeſchānai, nedš kluht par weenas ſchkiras eerozi pret otru.

6) Wiſu atſewiſchku ſahrnu privilegiju tuhlieteju atzeliſchānu.

7) Neaprobeſchotu apſināš runu, preſeš, ſapulſchū, ſtreika un beedroſchānāš brihwibu, dſihwoſku un perſonaš neaiſſkaramibu, pilnigu kuſtibāš brihwibu.

8) Weenadaš teeſibas wiſām walodam ſkolā un dſihwē. Nazionalām minoritatem nazionali-perſonalu autonomiju.

9) Wehletuš teeſneſchuš.

10) Baſnižāš atdaliſchānu no walſts un ſkolāš atdaliſchānu no baſnižāš.

11) Brihwāš un obligatorifkāš ſkolāš lihds 16 gadeem wiſeem uš walſts rehkina. Teeſibāš peedalteeš politifkāš organifazijāš jaumatnei.

12) Maſſimalo darba laiku 8 ſtundas ar 42 ſtundu nepahrtraaktu atpuhtu nedelā.

13) Sozialiſku likundofchānu tiſklab preeſch pilſehtaš, tā ari laukſtrahdneekem ſaſkanā ar Latwijāš Sozial-Dem. Strahdneeku Partijāš minimalāš programāš praſibām.

14) Baſnižāš, kloſteru un domenu ſemju nazionalifaziju. Wuſiſchāš ſemju beſmaſkāš atſawinaſchānu, apurot tuhlin wiſnu pahrdoſchānu, atdahrwinaſchānu un eekihlaſchānu. Agrarjautajuma galiga iſſchkirſchāna atſahjama Satwerſmeš Sapulzei.

15) Satwerſmeš Sapulzeš neatleekamu ſaſauſchānu (uš wiſpahrigo, weenlihdſigo, teeſcho, aiſklahto un proporzionelu wehleſchānu pamata, peedaloteš abeem dſimumeem, ar aktiwām un paſiwām wehleſchānu teeſibām ſahkot no 20 gadeem) Latwijāš eekſchejāš dſihweš un ahrejo atteezibu noſahrtoſchānai.

Soz.-demokrati, neiſlaiſchot no azim ſchkirāš zihnāš pamatuš, pabalſtiš Latwijāš Baſaibu Waldibu, ziktahlu wiſa noteikti ſtahſeeš par mineto praſibu iſweſchānu dſihwē.

Muſhu gala mehriš paleet ſozialiſtiſkā Latwijū ſozialiſtiſkā tantu ſaweenibā.

Peħz tam runā Latwijāš Demokratiſkāš Partijāš preeſchſtahwiš D. Golts:

„Weenahziš brihdiš, kurā peepildāš taš, ko neſen atpaſak warejām eedomateš tiſtai tā taſlu, neſaſneeku ſapui: latweeſchu tanta, kura daudš gadu ſimtenuš bija ſpeeſta dſihwot atkaribā no zitu gribāš, kurai nebija atlanta nekahda paſchnoteiſchānāš, kurai pat par to domat nebija lautuš, kura ſawā ſemē wareja eekent ne otras, bet gan treſchāš ſchkirāš pilſonu weetu, ſchodeen nu reiſ noſtahjāš uš ſawām ſahjam, teek prollameta apweenota, brihwa un neatkariga Latwijā. Seelš un augſtiš bij ſchiš mehriš, peħz kura zentāš katrš kreetuš Latwijāš deſlš. Tadomā, ka to tā tahdu mehš ari pratiſim zeenit. Tagad, kur mums ſchkeet, ka to eſam ſaſneeguſchi, ſchāi nopeetnā brihdi man ſchkeet, ka wiſpirmā ſahrta mums jawatura prahtā tāš praſibāš un peenahkumi, kuri mums jaeweheho, lai brihwā Latwijā waretu uſplaukt un ſelt. Nebuħš man ſewiſchki jauiſwer, ka latweeſchi ir demokratiſka tanta, kura wehlaš ſawā ſemē dſihwot un kura pratiš zeenit wiſāš pilſoniſkāš brihwibāš, no kurām wiſa ſawā pagahtnē maš ko redſejuſe.

Latwijāš Tantaš Padome weenojāš uš politifkāš platformāš, kuru nolaiſija un kuru eš ſche neatkahrtoſchu, uš platformāš, kuru dſihwē iſwedot ſchiš brihwibāš ir garantetaš. Latwijāš Demokratiſkā Partija, kura atbalſtaš uš plaſchām ſcho pilſonu maſam un daļu no ſtrahdneezibāš un kurāš wahrdā eš ſche runaju, ſagaيدا, ka jaunā Latwijāš waldiba zentiiſeeš peħz labakāš apſināš eewehrot dibinatāš praſibāš un ſtaigat pa wiſai noſprauiſto zeku. Mehš ſagaيدam, ka beš ſaweſchānāš demokratiſkāš praſibāš teek iſpilditaš, ka iſwed dſihwē wahrda, preſeš, beedroſchānāš un ſapulſchū brihwibāš, ka nodibina paſchwaldibāš un zitaš eeſtahdeš uš wiſpahrigu, weenlihdſigu, teeſchu, aiſklahtu un proporzionelu wehleſchānu pamata, iſſeem wahrdeem ſahkot, mehš ſagaيدam, ka wiſeem Latwijāš pilſoneem teek dota eephejja dſihwot brihwu dſihwi un lihdsi darboteeš pee Latwijāš walſts iſbuħweš un iſlopoſchaneš darba. Ja Latw. Tantaš Padome un wiſnāš dibinata Latwijāš Waldiba uſſtahdito platformu apſiniqi iſpildiš un brihwāš Latwijāš pilſonu dibinataš wehleſchānāš eewehroš, tad Latw. Demokratiſkā

Bartija to pabalstis, zif til eespehjams. — Lai usplaukt apweenotā, brihwa un neat-
farigā Latvija! Lai dšihwes pabehrni teef iswesti faulitē! (Applausi).

F. Sahlits runā felošchi: Latvijas Radikaldemokratiskās Partijas wahrdā
apfweiznu apweenotās, neatfarigās Latvijas nodibinaššanu un pasludinaššanu.
Apfweiznū ari Latvijas Tautas Padomi, kā augstākās waras pagaibu organu.
Peepildās Latvijas tautas wehlešchanās, noftahtees stingri us fawām kahjam, buht pašchai
par fawa liktena noteizeju. Smagi, loti smagi bija neschehligā kara upuri, ko nesa
Latwija. Bet pazelsees wina no drupam ar jaunu sparū un drošchi ees pretim gaismai
un labklahjibai. Lihds ar wifas pasaules demokratiskām walstim, Latvija brihwi
eees pasaules tautu faweenibā. Nawa bijušchi weltigi Latvijas labako dehlu puhles
un upuri, ir swehtita labeem panahkumeem pasaules demokratisko walstu zihna par
imperialisma gahššanu un maso tautu pašnoteikšchanās weedokla uswaru. Lai dšihwo
neatfarigā Latvija! Lai dšihwo tautu faweeniba! (Applausi).

G. Stubikis. Pilsones un pilsoni! Sozialdemokratiskās partijas preefch-
stahwja un mana wezā zihnās beedra Kaluina nupat nolāsītās politiskās un sozjalas
prāsības ašstahw ari rewoluzionaro sozjalisku partija, kuras ušdewumā runaju. Tadeht
noturu par wajadšigu tās wehl reif atfahrto. Gribu tikai wehl peemetinat, ka muhsu
peedališchanās pee Latvijas walsts proklameschanas akta peerahda, ka nepamatotas ir
domas, ka sozjalisti neatšihstot nazonalo jautajumu. Tee laiki, kad weena daka sozjalistu
skatijās us šcho jautajumu kā us tahdu, kuram naw weetas sozjalistiskā strahdneeku
kustibā, ir laimigi garam un sozjalistiskās organšazijas nem dšihwu dalibu pee nazonalā
jautajuma pareišās atrišinašchanas, apšinadamās ka bes šchi jautajuma taisnigas nolahr-
tošchanas, t. i., ka katrai tautai dota eespehja pašchai lemt par fawu likteni, tam naw
eespehjams sedot wifus fawus špehtus weenigi fawam teescham ušdewumam: strahdneeku
šchīras emanzipazijai. Bet nazonalā patstahwiba ir preefch sozjalistiskās kustības
tikai weens no zihnās lihdselkeem, etapa punkteem, ne pats mehrkis. Tās gala mehr-
kis ir un paleef: nodibinat tahdu šabeedribas kahrtibu, kurā nebuhtu eespehjams weenai
šchīrai eksploatet otru un katram zilwekam buhtu dota eespehja attihstīt fawas špehjas
lihds išaugtakai pašahpei. Sašneegt šcho zehlo mehrki tahdeem lihdselkeem, kā tās
pallaban noteefas Padomju Kreewija, naw eespehjams. Rā lihds šchim, tā ari turp-
mat peeturesimees pee demokratiskēem zihnās lihdselkeem, jo weenigi ejot pa demokra-
tijas attihstības zeku mehš kaut gan pamasam, bet toteef drošchi šasneegsim few šprausto
gala mehrki: sozjalistisku šabeedribas eefahrto.

Beigās wehl atwehlos šazit daschus wahrduš atteezibā us šcha wehsturiskā
brihšcha.

Pilsones un pilsoni! Bagahjufchi septinsimts gadu, kamehr latwju tauta, šchis
bahru behrns leelo tautu starpā, dšihwo, nē, wegite tumšā un šweschneeku juhgā.
Pašchulait, kad šmanta mostas no ilgā letargiskā meega un, farahwīs fawas waschās,
grafās ašstah Šilo kalnu, walda wisapfahrto krehšla, tiklab dabā kā politiskā dšihwē.
Neweens no mums nesin, ko ihsti nešis mums nahklamā deena. Bet mehš tizam, nē,
mehš zeeschi pahrlēezinati, ka, tapat kā šchim liktenigajam wakaram šekos atkal jauna
deena' ari atbrihwoto latwju tautu wairš nelšdosees eekalt wergu kehdeš un šen, šen
ar karstām ilgām gaiditās brihwības faules stari muhschigi wismos pahrlatwju šemi.
Bet, pilsoni, naw weenalga, pahrlahdu latwju laistifees šchee šelta stari. Ja šchee
stari apšpihdēs Latvija netaišniba, patwaribu un katlu nabadšibu, tad ta nebuhs
Latwija, kuru mehš wehlejamees, par kuru mehš zihnijamees un zeetam. Došim, pil-
soni, šchini leelajā wehšturiskā brihdi, kur muhsu širdis juhšmo aif šwehtlaimības, šwi-
nigi šolijumu, ka peekšim wifus fawus intelektualos, etiskos un šifistikos špehtus, lai
Latwija winās pilsoni buhtu newis ween brihwi, bet ari laimigi. Wilsones un pil-
soni, waj juhs to apsolatees? ... Ez dširdu juhšu šwinigo — „ja!“ un zeri, ka
šchis šolijums nebuhs tufšcha štaa, kas drihs išgaisis no atminās, no širds apšinas...
Ar šcho šwehto šolijumu newis us luhpam, bet gan šawās širdis, lai šweizam patstah-
wigās un laimigās Latvijas austošcho brihwības fauli! — (Applausi).

Latwijas nazonaldemokratu wahrdā rmdā rakšneeks A. Šeninšch:

„Brihwee latweefchi un brihwās latweetes!

Gadu šintenus esam dšihwojufchi tumšā. Šchawšmā haigu nakti Latvija
drebeja it ihpašchi pehdejos gaduš. Un tikai tagad, kad apklusufi leelgabalū ruhtona,

kad neschwads walrs eerotšči tantu isnižinasčanai, kad jaunais zilwezes rihts aust un lihds ar to ari pahr pašauli arweem augstak un redsamak pazelas baltais meera, brahlības un taisnības karogs — tikai tagad un tahdām atšinām waldot, wareja tikt par konkrētu, realu pateesību Latweeschu Nazonaldemokratu Partijas ilgu šapnis — brihwā latweeschu nazija patstahwigā neattarigā Latwijas Walsti.

Kā pehž le'leem pluhdeem, kas tautas iskaifija tahlu pahr walstu robescham, tagad, meera rihtam austot, uhdeni attriht šawās dabiskās gultnēs, — tautas eeneš šawas senšējās mihtnēs un nobibina walstis šawās etnografiskās robeschās uš apwee- nosčanās un pašnoteikščanās pamateem. Tas dod ari latweescheem no Kursemes, Widjemes un fengaiditās Latgales šasneegtees rofās apweecnotās Latwijas widū. Latwijas brihwības karogu tā tad šanemam ne no waras — bet no taisnības deewetes rofās.

Un kad šchodeen, šchini šwehtā brihdī, kad leekam pamatus šawas walsts ehkai, raugotees uš tantu listeneem pagahtnē un wehrojot šawas nahkotnes politikas zelus, — šchini brihdī Latweeschu Nazonaldemokratu Partija eeteiz tautai un waldibai par pamaiakmeni Latwijas walsts ehkai list — taisniibu! Starptantiskā šatiskmē Latwijas weeta lai ir tam tantu šaweenibā, kas šarauj tantu wafčas un pahri warai pazel taisnības karogu — pee Šabeebroteem! Pašchu dšimtenē, kur mehš latweeschī tagad noteizam masafuma tantibu šahwolli, ari te muhsu politikai jadibinas uš taisnības un tantu pašnoteikščanās prinzipem. Latwijas Nazonaldemokratu Partijas programa šchini jautajumā pilnigi šastan ar Latwijas Soziodemokratiskās Strahdneeku Partijas nupat dširdeto deklaraziju par nazonalu personātonomiju Latwijas masafuma tantibam.

Kā nazonalā, tā ari sozjalā politikā Latwijas waldibai jadibinas uš taisnības teesibam. Ir norinusi tantu zihna, wehl bango sozjalās nogrupesčanās un šchiru zihnās widni. Ari ta, neraugotees uš ekšeseem, ir zihna dehl taisnības, kas isauguši is teesibu apšinas. Muhsu nazonalpolitikai jabuht reišē demokratiskai un sozjalā šinā progresīwai, taišnai. Tad un tikai tad meers un brahlība nobibinasees muhsu šabee- drisko grupu atteezibās. Nazonalā politika nedrihst buht pretrunā ar sozjalo un otradi.

Bet kad isposittajos Daugawas kraftos zelsim šawas mahjas, kad Latwijas druwās kraštees muhsu labšlahjības materialee pamati, šlandšēs atkal ašmuri muhsu šabrikās, šurām nahlotnē jatop gaischakām daubšejadā šinā, kad buhs meers pilšonu šarpā un labšlahjiba šemē, — tad lai atgahdajamees muhsu tautas šapni par Lat- wijas gaismas pili, par ihpatneju latweeschu kulturu. Šai nenogrīmštam materialismā! Šai wišam pahri leesmo latweeschu nazonalā gara uguns. Pilšoni meers un ešono- miskā labšlahjiba lai netop par meešpilšonibu. Tautas, kas naw radijuščas šawu kulturu, šawas ihpatnejas gara wehrtības, ir dšihwojuščas par welti.

Brihwee latweeschī un brihwās latweetes, — mehš ešam nostahjušchees ar zītām tautam uš lihdsigu teesibu pamata. Latweeschu Nazonaldemokratiskā Partija griš ušwehrt, ka lihds ar teesibam ešam ušnehmuschees lihdsigus peenahkumus tantu šarpā. Tautam ir teesiba šagaidit no brihwās latwu tautas gaischus, ihpatnejus latweeschu kulturas darbus. Mums šarada jaunās gara wehrtības. Ari mums šawa daša pateesības, laba un daiša šacenes tantu šwehtnizā. Ušnemotees ar teesibam ari peenahkumus, lai apnemamees šchini šwehtajā brihdī pahr muhsu šemes meera un lab- šlahjības eštu želt to augsto torni, šuru šarž — idealismu! Šani lai plihwo muhsu šarkanbaltais karogs šā šime, ša muhsu tauta, šaur šweebreem un ašinim wišadās zihnās pahšbaudita, ir apnemejušēs uš darba un taisnības pamateem ar leesmojofchu grišu uš latweeschu nazonalās kulturas radišchamu.

Latw. Nazonaldemokratu Partija, apšweikšama Tautas Padoni un Waldibu, apšolas to pabalstīt aprahdito šabeebrisko idealu šasneegščanā un pušlesees tautā šcho idealu apšinu padškinat un isplatit. Ir tapuši Latwija, mehš apšweizam „Brihwo Latwija!”

Latwu Republikānu Partijas wahrdā runā šwehr. adw. G. Štrautneekš:

Ar šchhepu aiššahwetais un pašaulēs šarā iszihnitais pašnoteikščanās želšch šaur uguni un lešmam nowedis ari latweeschu tantu pee brihwības wahšteem ar uš- rakstu: „Neattarigā nedalitā Latwija”.

Suhrā darbā noruhdītā latwiešča roka šatwer tagad waldbiņas waras gro-
ščus, lai zaur šcheem wahrteem westu šawu tantu pretim labakai, gaisčakai nahkotnei
un lai peerahdītu, ka „Latwija“ ir tantu šaweenības un winas eerošnataju ustižis
un zeenišs beedrišs.

Šhīni wehšturiskā břihti, kur teek likts stuhra atmens Latwijas nahlamai
eekahrtai, Latwju Republikānu Partija nostahdamās uš kopigo platformu, apšweiz
Latwju Tautas Padomi un nowehl winai šekmju pilnu darbu. „Lai dšihwo břihwā
Latwija!“

Latwijas Neatkarības Partijas wahrdā runā inšcheneers S. P. Paegle:

Tu ismozitā latwju tauta — mehš ispostitās dšintenes behrii!.. Šchodeen
tas leelais tantu liktenu lehmejš grib, ka muhšu pahrbaudišchanās laikam buhš beig-
tees, jo wināš ir lehnis, ka muhšu širmo teiku tulkojums, ka muhšu šeno dšefinu
dšeedajums, ka muhšu šapnu tehls, ka muhšu domu lolojums: břihwā, neatkariga un
nedalīta Latwijas walsts ir dabušu tagad realu eemeesojuumu. Tagad mums bři-
weem Latwijas pilšoneem ir dota eepšehja buht par šawas dšintenes kulturelās, šaim-
neeziskās, politiskās un šisiskās dšihwes noteizejeem. Tadehl muhšu wšū peenahšums
ir gahdat, lai břihwajā Latwijā latwju griba un latwju garš atraštu pilnos apmehros
šawu isteikšmi it wišos pašahšumos, it wišos tā walsts, kā priwatos organos. Bet
kad es šche runaju par latwju gribu, tad domaju un atšihstu tikai tahdu gribu, kura
gan dšenas pehž břihwības, bet kura ari šin, ka ihsta břihwiba ir tikai ta, kura pate
šewim prot wilkt robesčas. Kad es tahlak runaju par latwju gribu, tad es domaju
to tikai tahdu, kura gan praša pehž teešbam, bet kura ari reiše šaprot, kā teešibas
ušleek peenahšumus. Un kad es wehl treschām kahrtam minu latwju gribu, tad es
šewim to stahdos preekščā škaidra latwju gara apšarotu, ne gara, kas murgu mahnos
apmiglots, bet gan gara, par kuru waram teikt:

Wināš baltā patešibas tehypā tihts
Un křistaltihšs, kā šaules rihšs!

Gan gadu šintenu ilgais muhšu pahrbaudišchanās laiks ir atstahjis dšilns un
newehlams eepaidus uš muhšu tautas garu un dabu, bet tomehr tant wehl atrodas
dandsas positīwas šastahwdatas. Par wišām leetam mums wehl ir muhšu latwju
širds kā kuršemneekem, jo ne beš pamata mehds teikt: „širds — kursesmeeka gods!“
Mehš ešam isturigi un štingri, kā widšemneeki, tahlak mehš ešam pazeetigi un
peetizigi, kā latgaleešči un beigās — mehš ešam ušnehmigi kā ridšeneeki. Ar šchahdām
ihpašchibam apbrunoti tad nu mehš, latwju tauta, ar drošču praštu lai stahjamees
šchodeen kopā ar dandsām žitām tautam Ģiropā pee muhšu šaunās walsts nostiprina-
šchanās. Šneegšimees wiži rokas un, ustižigi šaweem idealeem, plezu pee pleza tad nu
mehš jaunee kalnā kšpēji kšpšim angščā Šaules kalnā . . . šaulei pretim, gaismai
pretim, žilwezes leeleem idealeem tuwat. Šhīs Šaules kalns — ta muhšu břihwā
Latwija — lai šek un plaunšt!

Latgales wahrdā runā Latgales Šemes Padomes ložeklis St. Kambala:

Metot škatu uš muhšu tautas wehšures pehdejeem septini šinti gadeem,
eerangam Latgali, kā no šoka atgreestu šaru, kuram nepeepušht wairš dšihwības weelas.
Latgales garigā kultura bijuši galwenā kahrtā polu rokās, bagatee mešči peederejušči
mūišchneekem, širdšneeziba ir šweščneeku rokās, eerehdni bijušči kreewi. Mums
pašcheem neka nebija. Ne runat latgaliski nedrihkšteja, ne domat. Tahdos apstahškos
tauta newareja dšihwot. Tadehl ta weenmehr gribējuši peefleetees pahrejai Latwijai.
Šau pagahjuščā gadu šintena 80-tos gados isteikta šči wehleschanās, bet mūišchne-
ziba šchim nodomam nostahjušes želā. Tā tas gahjis lihds tagadejam laikam. Kad
eenahža wahži, mehš domajām, ka tee ispidis muhšu prašibas, bet atbildeš weetā
nahža Brestas pameera papildu noteikumi, ar kureem Latgale šika atkal peeweenota
kreewijai. Apweenotā Latwija nu jāžek pašču rokām, ar pašču špehku, ar politisku
partiju un grupu apweenoschanos. Deems lai šwehti břihwā Latwiju!

Latgales preekščstahwja runai šeku ilgi, ilgi, wišas Padomes un pilšonu
weenprahtigi applausi. Runa nahža no širds un gahja pee širds.

Latvju Nacionālās Saeimas vēstules Dabits
apšveic Latvijas Tautas Bado un pasīvo, ka minētā Saeima nobod sevi un visas
organizācijas Latvijas Tautas Bado mērķi. (Applausi).

G. Semgals, Latvijas Tautas Bado sekot, griešas pie
visiem tautas dzīvīvajiem spēkiem ar uzaicinājumu nākt palīgā pie grūti
Latvijas izveidošanas darba. Vēnīgā mūsu veļšchanaš — lai Latvijai šausles
mūšchš. Lai dzīvo demokrātiskā Latvija!

Veelā šajuhmā trihs reijes atkal nodseed „Deevs, svehiti Latviju!”

Latvijas Tautas Padoles sēde 19. novembrī 1918. g.

Rīgas Pilsētas Valdes telpās.

Sēdē piedalās: ministru prezidents Karlis Ulmanis, M. Walters, G. Frejvalds, A. Kļiwe, R. Vanags, O. Groswalds, J. Kurators, A. Keinišs, Sp. Baegle, G. Strautneeks, B. Bemis, G. Traubergs, R. Kurševičs, B. Kalniņš, Fr. Menders, A. Petrevičs, D. Golts, M. Bruscha, J. Bergsons, G. Stubikis, M. Skujeneeks, G. Semgals, G. Bitte.

Sēdi atklāja pulkst. 12,50 m., to vada Latv. Tautas Padoles preefšēdētāja biedrs Gustavs Semgals, asistē M. Skujeneeks un sekretārs G. Bitte, G. Stubikis un S. Rambala.

Deenas kārtība:

- 1) Ministru prezidenta paziņojums par kabineta sastāvu un
- 2) komisiju darbība.

I. Ministru prezidents sīn, ka šimbrišam neesot bijis wehl eespehjamš sadabuht atteezīgās personās preefš wīšām ministrijām un leel preefšā apstiprināšanai par ministriem un to beedreem šefošās personās:

Ahrleetu — cand. rer. mere. Sigfrīds Meierowīzs,

Gešhleetu — Dr. Mikēlis Walters, par wīnā beedreem adwofats Rudolfs Bemis, adwofats Alfreds Biršneeks, treschā beedra weeta nodomata latgaleetim.

Finansu — adwofats Jurāšewskis, par wīnā beedri cand. jur. at. pol. oecon. Karlis Burinš.

Pahrtikas un senkopības — Karlis Ulmanis (ministru prezidents), par wīnā beedreem — agronomis Blumbergs, agronomis Ernests Bauers un agronomis Augusts Kalniņš.

Pirmāis no beedreem pahrinās pahrtikas leetas, otrs agrarreformas leetu un treschais — mešhus un domenes.

Tautas apgaismošanas — Dr. Karlis Kasparsons, wīnā beedra weeta nodomata minoritates lozeklim no wahzu tautības.

Darba — ing. Hermanowskis.

Pağaidam paleel wakantas: šatiksmeš, teesleetu, tirdsneežības un ruhpnēžības ministru weetas, kā ari walšis kontroleera postens, uš šcho posteni nodomats weens no minoritates kandidāteem.

Leetas, kas atteezās uš šatiksmeš ministriju, pağaidam teel peefškirtas eefšleetu ministrijai; teesleetu ministrs tiks isfraudsits tuwakās deenās.

G. Semgals usaizina isteiktees, waj pahršpreest ministru prezidenta sīnojumu wīšā wīnā kopībā, waj atšewiški pa dašām, kā ari, waj nebuhtu kam kas šo eebilst pret mineto sīnojumu.

G. Strautneeks leel preefšā peenemt sīnojumu en blok un apstiprinat kandidatus wīnu amatos.

Fr. Menders sošaldemokratijas wahrdā pašino, kā wīnā atturas no domu isteikšanas par uštahditeem kandidāteem, bet gan gaida no pağaidu kabineta deklarāciju un tad ari isteikšot šawas domas. Sošaldemokratijas wahrdā wīnšch prasa, lai nekawejet teel gağdats par politiško atšwabinaschām, jo Wahzijas waldības generalpīlwarotais kuhtri rihkojas šchīni leetā; lai tiktu šperti šoki pret wahzu pahrwaldes dibinatām nazionalām milizijām (wahzu-kreemu), tās jalikwīde nekawejet; lai tuhlin tiktu pahrnemtās no wahzu eestahdem prešes un šapultšhu leetas; nekawejet šareorganīšē weetejā pahrwalde un tuwakajās deenās šapauhd Rīgas pilsētas domei no škatumes. Tahlat Menders ašrahda uš to, ka pilsēhtā noteek neparasti aresti un

kratiščanas latw. patehretaju beedribās un priwatsīhwoļkos, pee tam nekahdi orderi neteekot ufrahditi un prasa, ka lai tahda rihziba tiklu nekawejojot nowehrsta.

G. Semgals konstatē, ka pret ufstahditeem ministru un to beedru kandidateem neteek zeltās eerunas un ar to mīnetais kabinetā fastahwās teek peenents.

R. Mīmanis wehl papildina šawu sīnojumu ar to, ka wakanta esot ari tautās apfardībās pahrsina weeta un ka zerot uš šho weetu drihs atrašt derigu kandidatu.

Tahlat ministru presidentis peeprasa noteiktatus datus par aresteem, kratiščanam un notikušho eelauschanos strahdneeku pahrtikas beedribās un sīno, ka wakar wakarā winšč lihds ar Pad. preefšehdetaja beedri G. Semgala šgu pašnojuschi Wahzijas generalpīlwarneekam Wīningam par notikušhām pahrmainam — par Latwijas walsts nodibinaščam. Notikušhās tahlakās šarunās tīzis aifrahdīts uš to, ka wehl lihds šchim turpinotees pahrtikas aifweščana uš Wahziju. Uš to generalpīlwarotais tīzis preefšā, lai Bagaidu Waldiba eezekot kontroleerus peerobeschu stazijas un ostās, kuri lai isdaritu aifwedamo preefšmetu kontroli, un ja kas tiktu iswešs, apturet to, un tahdejadi apmeerinatu tautu. Ministru presidentis atīhmē ari wehl to, ka, pehz sīnam, no šuršemes teekot nemti un promwesti (ari no šhejeenes) daščadi materiali, kuras nahkotees gruhti aifšuret, jo wahzeeschi paskaibrojojot, ka pehz pameera noteikumeem wineem esot uš tam teesības; tā kā pameera noteikumti ir nekaidri, tad winšč leek preefšā suhiit preefšītahwu komišju uš Demeli pee Sabeedroteem (angleem) un luhgt eezelt šhe komišju no Sabeedroteem, Bag. Wald. un wahzeescheem, kura tad te uš weetas noskaidrotu šho jautajumu.

Uš ministru presidentis peeprasišumu dot škaidratūs datus par notikušhām kratiščanam un aresteem, tahdus dod — Škubikis, norahdibams uš to, ka no peekdeenas uš festdeenu apzeetinati dašchi no soz.-rewoluzionareem, bet drihs pehz tam atlaisti, bes tam winšč sīno ka Gulbenē eeraduses baltā gwarde un tur isdarot rekwišizijas lihdsigi wahju karapšēkam; Strautneeks — ka wina rokās esot noteikti dati, ka weetejā polizija eelausufēs dīhwoļkos un isdarījuse kratiščanas; Dr. Kalnišč — ka uš galwenās polizijas rihkojumu polizija eelausufēs strahdneeku patehretaju beedribā „Produkts“ un isdarījuse kratiščanas bes ordera, ka tahdas pat kratiščanas isdaritas pee školotaja Delles un Iwanowška; Baegle — ka no festdeenas uš šwehdeenu polizija nekamīgā kahrtā eelausufēs šīgīhtības Beedribās meitenu gimnasijas direktrises Pīlšēhtneek šdšes dīhwoļki un isdarījuse kratiščanu, meklejojot eerotīšus.

II. M. Kenišč sīno, ka, sīhmejotees uš manifesta isplatiščanu, šperti šoli ka to isplatitu šuršemē — zaur Latw. Nazon. Karewju Saweenibu un tur jau nodibinatām politīškām partijām; manifestu suhtis uš zentream — Deepaju, Jelgawu, Tukumu, Talšeem, Kuldigu, Wentšpīlt, Šekabmeestu un Krustpīlt. Uš Wīdsemi issuhtit isplatiščanai neekot šo šteigtees, jo tur ar to zaur awīsem jau eepašīšhotees nahkofšā deenā. Turpreti sīhmejotees uš Watgali Kenišč leek preefšā nodrukāt manifestu latweeschu (balteeschu) un tā kontekstu Watgales isloksnē.

Škujeneeks leek preefšā nodrukāt to preefš Watgales latīnu burteem winu isloksnē un ari zītās walodās, jo tur (par peem. pīlšēhtās) dīhwojojot daudš zitu tautību eedšiwotaj.

Sp. Baegle atrod, ka peetitū, ja manifestu nodrukātu preefš Watgales ar latīnu burteem, un ufstahjas pret wezo ortografiju wišpahrim.

St. Kambala atrod, ka abi preefšlikumi buhtu apweenojami tahdā sīnā, ka nodrukātu 1) literariškā walodā un 2) Watgales isloksnē. Buhtu ari daka janodrukā kreemu walodā, jo tur dīhwojojot daudš kreemu-weztizibneeku, kurt neprotot latgalīški un ja winu walodā nenodrukātu, tad to eekkatitu par letomaniju.

Dr. Kalnišč uškata šchini leetā par kompetentu personu Watgales preefšstahwi un atīhst, ka jarehšinas ar pehdejā isteiktām domām. Šolemj drukāt manifestu jaunajā ortografijā un daku kreemu walodā.

G. Škubikis sīno, ka winšč špehris šokus, lai waretu dot sīnu ahrwalstīm par Latwijas demokratiškās republikas nodibinaščanos pa radiotelegrafu; teksts japašīnojot Wīningam. Lai dotu Latw. Tautas Padomes lozēkeem eepšehju ahrpus kahrtas dabuht dšelszēla bīketes, tad esot preefš tam jaišgatawo šewiščkas blanketes, kuras tad Wīningš paraktīšhot.

Tahlat G. Stubikis wehl sino, ka no Grišhana (Latgales) fanemta wehtule, turâ tas pašino, ka wahzu eestahdes Latgalē nelaujot weetejeem eedšihwotajeem brunotees, bet pašchi wahzeeschi taišotees Latgali atšahst.

Ministru prezidents ašrahda, ka par nupat mineto winam jau esot sinojufchi S. Rambala un grafs Platers, tahdas pat sinas peenahstot ari no škurjemes.

Gd. Traubergs eefneedš preekščlikumu par Latwijas brihwibas deenas šwehtišchanu.

M. Skujeneeks us to ašrahda, ka šchi jautajuma apšpreešchanu waretu atlitt us dascham deenam, kamehr naw padariti šwarigakee darbi un eeteiz eepreešč šagatawot konkretu preekščlikumu par io. Šadome prinzipâ atšihst par wehlamu brihwibas deenas šwinešchanu un nodod šcho jautajumu tuwaki apšpreeš štaršfratziju komiššjai.

G. Semgals iškaka wehlešchanos, lai reglamenta komiššja aštrak išštrahdatu preekščlikumu par šubstituteem, jo praktiškâ wajadšiba (mas delegatu eeradušchees us šehdi, daschi išbraukufchi) to prašot.

Šihmejotees us nahloščas plenaras šehdes noteiššchanu, Skujeneeks leek preekščâ, ka to nolittu waj us ministru prezidenta, waj štaršfratziju komiššjas eerošinajumu.

Ministru prezidents, šihmejotees us eefneegteem sinojumeem, iškaka wehlešchanos, ka šchahdi sinojumi tittu us preekšču rakšiški winam eefneegti.

Tâ ka daschi iškakas, ka nejaušchi dabujufchi šinat par šehdi un neesot šinams, kur waretu par to sinas eewahst, tad us preekščšehdetaja beedra eerošinajumu fratzijas lozekli eefneedš sekretaram šawas un beedru adrešes un weenojas par to, ka sekretars pašinos par nahlošcho šehdi fratziju lozekleem.

Šehdi šlehdi pulkst. 1¹/₂ deenâ.

Tautijas Tautas Padomes sēde 2. dezembrī 1918. g.

Pilsetas domes sēde.

Sēdi atklāja preefšneeka beedrs Margers Skujeneeks plkst. 3.40 minūtes pēc pusdeenas.

Preefšsēdētājs Margers Skujeneeks leek preefšā evehlet šās sēijas sēdem divus preefšsēdētāja beedrus, delegāzijā uz Stokholmu aizbraukt šo Tšasties un Sengaka šgu meetā.

Beenam evehlet weenu preefšsēdētāja beedri.

✓ Semneeku Saweeniba tā kandidatu uštahda Albertu Aweesi.

Atklātā balsošānā Alberts Aweesis weenbalsīgi evehlets par preefšsēdētāja beedri šai sēijai.

Preefšsēdētājs Margers Skujeneeks tā pirmo deenas šahrtibas punktu leek preefšā mandatu pahrandsišānu un luhds šrakzijas pašnot, kas peedalas sēdē.

Klāt bija no Sozialdemokrātiskās Strahdneeku Partijas: Frizis Menders, Pauls Kalniņš, Klara Kalniņa, Ernests Amiņš, Karlis Kuršewižs, Woldemars Kalniņš, Adams Kreewiņš, Margers Skujeneeks, Julijs Zelms, Pawels Bejiņš, Kristaps Glāšs, Karlis Dehtens, Vilis Holzmanē, Aleksandris Neuberģs.

✓ No Semneeku Saweenibas: Arwids Bremers, Edmunds Freijvalds, Adolfs Alshve, Otto Konahs, Arturs Schers, Karlis Wanags, Jahnis Wahrsberģs, Vilis Gulbe, Griks Feldmans, Mikels Wihtols, Alberts Aweesis.

No Radikaldemokrātiskās Partijas: Jahnis Sahlits, Dahwis Rudsits, Peters Aroneets, Karlis Sarinš, Juris Sankewižs, Roberts Kalewižs, Šehlābs Rudsits.

No Demokrātu Partijas: Grafs Bitte, Jahnis Bergsons, Dawids Goltšs, Mikus Brušs, Augusts Rankis, Eduards Kiršfeldts.

No Nacionaldemokrātiskās Partijas: Attis Keninš, Jahnis Kuraters, Jahnis Bankavs, Karlis Būdneeks.

No Republikānu Partijas: Oskars Waldmans.

No Tautijas Matkaribas Partijas: Jahnis Šikarts.

No Katgales: Stanišlavs Kambala, Adams Turkopuls, Valerija Šeil, Antons Baišans, Pawels Baišans, Šesups Trašuns, Stanišlavs Jaudsems.

Preefšsēdētājs Margers Skujeneeks šino, ka Tautas Padomē šawus preefšstahwjus šuhrijuse wahžu brihwprahtigo partija (Fortšrittliche Partei), kas šinojuse, ka nostahjas uz Tautas Padomes platformas un grib tāt luhdsdarbotēs.

Šai partija Tautas Padomē deleģijuse: adwokatū baronu Edwardu Rosenberģu, redaktorū Oskaru Grofsbergu un Wilhelmu Baumu, inšheneerū Wilhelmu Schreineri un Aleksandru von Klotu no Engelhardsmūišas.

Tautas Padomē eestahjšchees ebreju Bunds un ebreju strahdneeku partija.

Behdeja brihdi par eestahjšānos Tautas Padomē pašinojuse ebreju tautas partija. Behlā laika dehl šarpsrakziju birojā jantajums par tautas partijas preefšstahwu peelaišānu nebij išškirts.

✓ No Bunda partijas peedalas: Abo Schermans, Arons Pāpirmēisters.

No ebreju strahdneeku partijas: Samuels Šentins.

Revoluzionaro Sozialistu Partijā notikuše šekelschānās. Agrakee šhis partijas preefšstahwi Tautas Padomē išstahjšchees no partijas un Tautas Padomes.

Behdeja laika šarpsrakziju birojā cenahzīs no revoluzionareem sozialisteem preefšlikums, peelaišt Tautas Padomē weenu Revoluzionaru Sozialistu Partijas preefšstahwi, informāzijas noluhlā. Behlā laika dehl šarpsrakziju birojā jantajums nebij išškirts un revoluzionaru sozialistu preefšstahwis naw ceradees.

Peenem wisdrihsakā laikā, starpprakziju birojā, nostaidrot jautajumu par ebreju tautas partijas un revoluzionaro sozialistu peedalischanos.

Wisi mandati teel apstiprinati.

Otrais deenas fahrtibas punkts:

Pagaidu Waldibas programa.

Ministru presidents Karlis Ulmanis:

„Augsti godatee Nahtefoshee. Gefams es stahjos pee muhsu teescha usdewunna, to zeku apstatischanas, kas Tautas Waldibai jaet, lai fewi progresiwi isweidotu, atwehleet man eepreeksh nolafit Jums telegramu no Deepajas pilsethas waldes preekshfehbetaja, kura man wakar peenahkuse wahzu waloda: „Wakar pehz pusdeenas cebranza Deepajas ostā anglu flotes nodala.“ Kabinetam schis stahwockis bija sinams jau wakar. Sakarā ar to jazer, ka tee fungi, kas tagad Deepajā cebrankuschī, ir tikai weena dala no tās flotes, kam nolents nahkt schurp un mehš waram fagaidit, ka drihsunā kahda dala no schis flotes apzeemos ari muhsu Rigas ostu (applausi).

Wispirms atkaujeet jums pasinot tagadejās Pagaidu Waldibas fastahwu. Ministru presidents ir Karlis Ulmanis, kuresch reise ir ari semkopibas un apgaismibas ministrs. Wina beedri ir J. Blumbergs un A. Kalninsch. Ahrleetu ministrs — S. Meierowizs, kuresch wehl naw pahbrauzis no ahrsemem, bet kuram par to ir sinots. Gefschleetu ministrs M. Walters, wina beedri — A. Venus un A. Wofneeks. Apsardsbas ministrija pagaidam ir peewcenota eefschleetu ministrijai, tapehz ka pastahwigas aissardsbas ministrijas nodibinashana nebija eespehjama atteezigā kandidata truhkuma behl. Finances pahrsin R. Burinsch. Tautas apgaismoschani R. Kasparfons. Satiksnes un darba ministriju pahrsin Hermanowckis; teefleetu — Juraschewckis un wina beedrs — Strautneeks; tirdsneezibas un ruhpnenezibas — Spr. Paegle, wina beedrs — von Klots; walsts kontroleers — barons Rosenbergs. Wehl naw nodibinata patstahwiga sozialo leetu ministrija; schis funkcijas pagaidam konzertetas eefschleetu ministrijā.

Gefams pahreju us Pagaidu Waldibas programu, atkaujat masleet pakawetees pee ta jautajuma, kuresch daschahri dsirdams fabeedribā: kadehl famehrā til mas ir redjama Pagaidu Waldibas darbiba? Neskatotees us to, ka tuhlin pehz walsts proklameschanas 18 nowembri Waldiba stahjas pee darba, winas darbiba, teescham newarejuse ispaustees us ahru til leelā mehrā, ka tas buhtu wajadfigs, jo winai bija jaatdurās us to kawekli, ka nebija eespehjams pahrneent wisas darishchanas fawās rokās. Pagaidu Waldibas usfats bija, ka us weetas buhtu wehlama jaukta komiija (no Latwijās, Wahzijas un Sabeedroto walstju preekshstahweeni), kura kontroletu un gahdatu par pameera noteikumu ispildishani. Bet schahdu komiijū nebija eespehjams jastahdit un atteezigās farunas bija eespehjams west tikai ar weenas walsts preekshstahwi — Wahzijas generalpiluwaroto preeksh Baltijas. Schis farunas wilkās garumā un tikai tagad ir dewuschas sinamus rezultatus. Domehr ari schajos apstahkos Pagaidu Waldiba ir spehruse wajadfigos solus. Tika nosuhhita delegazija us Newell pee angkeem, bet israhdijās, ka angli Newell naw. Tad tika nosuhhita delegazija pee Sabeedroteem. Bes tam us ahrsemem ir tikuschī suhtiti telegrafiski sinojumi par itlu wiseem apstahkeem, kahdi tagad walda Kurfemē, Widsemē un Latgalē. Misrahdans ari us to, ka pateizotees Pagaidu Waldibas starpnenezibai Rigā tika nowehrsts tramwajneku streiks, kuresch draudeja izjeltees. Tagad, kad Pagaidu Waldibai ir rokā lihums ar Wahzijas generalpiluwaroto, bēhs eespehjams spert konkreklus solus waldivas rihzibā. Kā lihds schim israhdijees, ir wehl kahds kaweklis Pagaidu Waldibai, proti, masu pficha, kura paraduse gaidit rihhojumus no zitureenes. Sihmejotees us akuto jautajumu par kara spehka mantu ispahrdoschani un isweschani, no Pagaidu Waldibas ir nahzis aihlegums uspiikt mantas no kara spehka reise ar Wahzijas generalpiluwarotā aihlegumu kareiwjeem — ispahrdot kara spehka mantas; ir nodibinata speziela polizijas nodala, kura atteezigās weetas usrauga scho rihhojumu ispildishani.

Manti fungi, lihhojatees us tām piluwarani, us kuru pamata tagadejā Pagaidu Waldiba strahdā. Ta tura par fawu galweno usdewunnu un peenahkumu fagatawot wisu wajadfigako us drihsu Satwerfmes Sapulzes fashautschani. Pagaidu Waldiba wehlās wisdrihsako Satwerfmes Sapulzes fashautschani un jo drihsu preekshdarbu nobetgshani, lai jo drihsī schis fwarigais jautajums buhtu galigi nokahrtots.

Bar weent no fatweem galweneem usdewumeem Pagaidu Waldiba eeskata nowest walsti lihdš Satwersmes Sapulzei. Tās rokās tad Pagaidu Waldiba nodos ņawus lihdš-šhinejos darbus.

Šihmejotees us ahrleetu politiku, Pagaidu Waldiba grib ufturet wislabatās atteezibas ar wišam walstim, kuras gribetu stahtees tahdās pat atteezibās pret Latwiju. Bet turpinot Latweešhu Pagaidu Nazonalpadomes tradiziju, ņewiškās zeribas leef us Sabeedroteem, kwi mums neņuņhi atņwabinašhanu. Tadeht ari Stokholmas delegazijas usdewums ir: isgahdat no Sabeedroteem Latwijās atņihschanu un dabut wajadstgo materitalo pabalstu. Pagaidu Waldiba ir pahrelezinata, ka Sabeedrotee, šho pabalstu dodot, nekahdā ņinā neņaitis demokratiskās Latwijās rokās. Atzerotees lihdššhinejo Anglijās, Franziās, kā ari neitrālo labwehlibu, ar ņewiškhu gandarijumu jaatņihmē presidentā Wilsona nopelnš maso tautu atņwabinašhanas labā, meera ņaņneeg-šhanā un tautu ņaweentbas ņagatawošhanā (applauši labajā pušē un zentrā). Wišzeekšakās draudšibas atteezibās Pagaidu Waldiba grib stahtees ar kaiminu walstim — Igauniju un Deetawu un jau drihsakā laikā zer atrast preekšstahwjuš, kureš ņuhtit us šhim ņemem. Pagaidu Waldiba zer, ka rewoluzijas kustiba Wahzijā neisees no kulturelām robešham un nebuhs par šķehrsli tautu ņaweenibas nodibinašhanai. Sagaridams ari, ka muhsu kaimiņš austrumos atgreesiņees pee kulturas walstš dšihwes un ka šhai ņinā tiks isdarits pretspeedeens no Sabeedroto pušes tam wilnim, kureš nahl no Ireewijās, nešdams mums trušumu, warmahzišu, tufšchumu un netaišniibu. Pagaidu Waldiba špehruse šokš, lai nodroschinatu Latwijās preekšstahwneezibu meera konferenzē un atjaanotu robešhu komiņijas darbibu, šihmejotees us robešhu noteikšhanu Latwijai ar Igauniju un Deetawu. Pagaidu Waldiba tura par ņawu peenahumu ruhpetees par to, lai tam latweešhu draudšem, kuras atrodas ahrpuš tagadejās administratiwās Latwijās, buhtu eespehjamš ņaņneegt ņawu ņirņigako wehleschanos — peeweentees etnografiskajai Latwijai.

Darbi eekšeenē Pagaidu Waldibai ir jawada tajās robešhās, kuras wilktas no partiju weenošhanās lihgumeem, proti, ka Pagaidu Waldiba newar groņit pastahwoško ņozialo eekahrtu, par kuru lemj tikai Satwersmes Sapulze. Tomehr ari šhajās robešhās Pagaidu Waldibas usdewumi ir leeli. Wišpirms ņozialā palihdšiba bešdarba šrahdneekem. Šhai ņinā jagahdā, ka pastahwoškās fabrikās waretu turpinat ņawu darbu, ka tittu uslaboti darba daritaju dšihwes apstahli, ka tittu nodibinatas šķhthreju teekās konfliktu nofahrtošhanai starp darba dewejeem un šrahdneekem. Ir nepeezekšami atjaanot apklusušās fabrikas un gahdat par ņabeedriško darbu organiņeshanu, preekšh ka waldibai jaatrod lihdsekli. Ir jaewed šrahdneetu apdrošchinašhanas leeta un jau lihdš Satwersmes Sapulzes ņanahšhanai jaishrahdā atteezigaš likuma projekts. Jagahdā par guhtekneem un behgkeem, lai weņelee waretu atrast darbu un maist, bet lai ari darba neņbehggee, atgreesušekes dšimtenē, atrastu mihlektibu un gahdibu. Kara ņaudejumu atlihdsibas leeta lihdš šhim nebij tikuse tahlak par wahdeem, bet tagad panahkts tas, ka tiks ismaksats pret šhai wasarā isdotām rekwiņizijas šihmem. Ar wežam rekwiņizijas šihmem wehl jagahdā lihdš jautajuma nofahrtošhanai ar Wahzijās walstš komiņaru. Šihmejotees us ispoņtito apgabalu atjaanošhanu, jadomā neween par laukšaimneezibu, bet ari tirdšneezibas un ruhpnueezibas atjaanošhanu. Šhai ņinā jagahdā par aisdewumu isņneegšhanu zetufšheem un par awanņeem us to atlihdsinajumu rehtina, kwi peepraņami meera konferenzē. Jakeras nekawejokšhi pee agrarjautajuma eewadišhanas, jau tagad stahjotees pee ņemes fonda nodibinašhanas, no kura buhtu isdodant ņemes gabali laukšrahdneeku gimeneem un gimenu ņaweenibam preekšh apstrahdaschanas kooperatiwos. Bet Pagaidu Waldibas redšes stahwollis šhai jautajumā tahds, ka naw janodroschina tikai ņemes daudsumš preekšh beņemneekem, bet reiņē ar to jagahdā par zilweka zeenigeem apstahleem preekšh laukšrahdneekem, lai itweens u ņemes waretu neween strahdat, bet ari ņawa darba angliš bawdit. Tadeht nepeezekšami, ka paraleli ņemes fondam teek dibinats naudas fonds, no kura isņneekšamās ņumas tittu isleetotas laukšaimneeziskās kulturas pazekšhanai. So mums ir jaruhpejās, ka muhsu ņemkopišas kultura jo drihi ņaņneegtu to stahwollī, tahdā ta atradās preekšh kara, lai tad strahdatu tahlakā wirņeenā. Muhsu ņeme, galu galā, tomehr ir ņemkopišas ņeme un šhjis stahwollis mums usmanigi japatura wehrā. Jan pirms kara muhsu laukšaimneezibas produktu ekports bija eewehrojami atlihtijees un ir pilniigi apgalwojams, ka pee normaleem apstahleem

muhfu eksports — galvenā kārtā šveests un gaļa — cenems eevērojāmu weetu pasaules tirgū.

Tahtak ir jaruhpejas, ka tiktū atzelti tee okupācijas waras isbotee rikhojumi, kuri trauzē dšihwi un darbu muhfu semē. Weetejās pašchwaldibas likumprojekts ir isstrahdats un tiks nodots Tautas Padomei tekošā sešijā, tāpat likumprojekts par semes eekšejo apjardšibu un par preses, šapultšchu un beedrošchanās brijhibu. To publiski-teešisko eestabšchu likwidēšanai, kuras wairš neetilsti Latwijas walski, jaezet šewišchkas komišijas. Tāpat wehlams, ka Tautas Padome eewehletu šewišchku komišiju amnestijas jantajuma nokahrtošchanai, jo šchai šinā Pagaidu Waldibas rihzibai panahkumi bijušchi ne leeli, tadeht ka amnestijas leetas ir ruhbiwi japahrbauda.

Azumirkli weens no wiswarigakeem ir ahrejas apfardsibas jantajums. Walsitij truhstt eerošchu un munitijas un pat apfardsibas nobaku organišechanā waldibai ir bijis jaatdurās uš okupācijas waras zelteem šchēhršchleem, kura (wara) nepeekanj pastahwigas armijas dibinaschanu, kamehr semē naw eenahzis zits karaspehts. Tagad, pehz ilgakām publem lihgunis ar okupācijas waru par apfardsibas nokahrtošchanu ir gaudrihš gataws. Miliziju nodomats organiset eesauzot jaunako gadu rekrutus un usazinot šawwalneekus. Gruhš ir jantajums, kur nemi instruktorus preekšch jaunās armijas. Te ir zeriba, ka peeteitšees bijušchee kareiwji. Katrā aprinki tiks eezelts apfardsibas preekšchneekš. Šewišchki wajadšiga apfardsiba Latgalē. Wahzi uš atteezigo jantajumu atbild, ka pehz Brest-Litowškas meera lihguma nolemis Latgali atstah. Pagaidu Waldiba šahw uš weedokta, ka mums ir tikai weena tehwiya, weena dšintene eekaitot tur ari Latgali. Mums Latgale tikpat mihla, kā Kurseme, kā Riga. Lomehr ir wehl laudis, kas šcho tehwiyu domā waj nu šchauraku waj ari plaschaku, wehl tahtaku, nekā Witēškas kreemu robeschu.

Pameera noteikumu 12. punktš nosaka škaidri un gaišchi, ka karaspehta iswešchana no šchejeenes war notikt uš šewišchku noteikumu pamata šastnā ar Šabeedroteem. Pagaidu Waldiba špers atteezigus šokus, lai nodrošchinatu Latgales apfardsibu no zitas pušes, kas nodrošchinatu ir Latwijū, ir Kursemi, ir Widsemi. Stokholmas delegazija jau strahdā šchai wirseendā.

Bahritikas jantajums ir nopeetus, Kurseme ir galigi tukšcha, jo kursemneeki ir pallaufigi ispidbijušchi wisas militarwaras usliktās nodewas. Widsemē produktū ir wairaf un atteezīgais personals jau rihst stahšees pee darba. No ahreenes ir šagaidams dabut kartupekus no Igaunijas, uš Leetawu ir nosuhhita delegazija. Beš tam ir drošchi šagaidams, ka Latwiya dabus daku no ta miljarda pudu labibas, kas nahk no Amerikas. Naw jaaismirš, kungi, ka ahrpus Eiropas pahritikas krahjumā wehl ir milšims, jo daschās semēs weselu triju gadu rascha gut neastikta. Weenā pašchā Australijā atrodas noliktawās 500 miljonu pudu šweešchu, kas tur eepirkti par 1 rbl. 25 kap. pudā, bet naw warejuschchi tikt iswesti transporta lihdselka truhkuma deht. Beš maišes pasaules tirgū ir wehl ari zitas prezes. Tā, pemehram, Angliya ir noslehguše lihgunu ar Daniju, pehz kura Danija, kura štaita tikai nedaudš wairaf eedšihwotaju, nekā Latwijai, dabu 5 miljonu pudu petrolejas un 9 miljonu pudu dšels isstrahdajumu. Protams, pretšchu peegahdaschana Latwijai no pasaules tirgeem naw darbs, kas isdarams deenās un nedekās. Bet pahritikas jantajuma afums ari naw neilgstochšas dabas. Tas wilššees neween lihds nahkama gada raschāi, bet ari dands wehlaf. Teescha azumirka wajadšiba ir — stahšees wišeeem špehkeem prelim špekulazijai un pretšchu iswešchanai no semes. Lihds šchim weens no rajoneem, uš kuru zaur špekulantu rokam pluhda produkti no muhfu semes, bija Mekska. Tas tagad atkritis, bet ari uš reetrumeem aisekt dands muhfu mantas. Pagaidu Waldiba ir noslehguše lihgunu ar Wahzijas walski generalpilnwaroto, pehz kura dšelszeka pahrwaldē, stazijās un karaspehta noliktawās atradšees Pagaidu Waldibas agenti, kuri usraudšis, ka neteek iswesti pahritikas krahjumi. Ne majats kaunums, kā špekulazija, ir labibas pahrwehršchana reibinoschos dšehreenos. Bret šcho kaunumu ir karojuschšas wisdaschadafās waldibas, bet beš panahkumeem. Pagaidu Waldiba šchai leetā rikhošees ar wisleelako stingribu. Ir zerams, ka buhš eespehjamš paleelinat maišes porziju, wispirms teem, kuri strahdā šmagu šisistū darbu (applausi kreisā pušē) nepaangštinot pee tam zenu un reišē ar to walsitij buhš eespehjamš laist pahritikas tirgū labibu, kuru buhš eespehjamš pirkt par eewehrojāmi lehtaku, kā tagadejā tirgus zena. Pastahw ari nodoms ušlabot Rigas kara lehkū supas. Naw eespehjamš noteikt deemu un štundu, kad šchee ušlabojumi

parahdisees, jo tas masat atkaras no Waldibas, ka no ta, zil leela mehrā wisi Latwijas pilsoni pilsehtās un us lauteem stahdis pirmā weetā sawu fabeedriško peenahkumu un pehdejā — sawas personigās interesēs laufšaimneezibas un semkopibas jautajumā Bagaidu Waldiba uskata par sawu swarigalo peenahkumu pazelt laufšaimneezibu un semkopibu tā, lai mehš nebuhtu atkarigi no ahrsemem, lai mehš atkal nahtu pee ta, kas mums bij 4 gadus atpakaļ. Apstahki atkauj mums ar fweestu un galu eekarot labu weetu pafaulēs pahrtitās tirgū. Bagaidu Waldiba ruhpešees par laufšaimneezibas skolu isweidošanū un paplašinašchanū. Bagaidu Waldiba ruhpešees par laufšaimneezibas mašchinu, mahkšligu mehslu eegahdašchanu u. t. t. Wispirnā fahrtā Bagaidu Waldiba zentisees palihdjet atjaunot laufšaimneezibu abos Daugawas kraštos un skursemes ispošitajos apgabalos.

Atjaunojamas ir arī tirdsneeziba un ruhpeeziba. Jaaplura ruhpeezibas eestahšhu istuškošochana, jašawed fahrtibā oštās, jaatjauno fabrikas un jagahdā par aiswesto mašchinu atpakaļdabuschanu. Teesu jautajumā ir Jasper šohi jau pirms šohi jautajuma nokahrtošchanas Satweršmes Sapulzē. Ir jaewed pagaidu reformas, šihmejotees us personas neaiskaramibas nodrošinašchanu, jaewed šchihreju un swehrinato teesas. Žiwil- un kriminalistikumu materielām normām japaleek špehtā.

Muisčas, kuru rentes notek šchogad, netaps wairs atstahstas atfewisčhu leelrentneeku rotās, bet taps šadalitās, wišwairak starp laufšaimneezibas kooperatiweem. Tapat mašchinas neatdos wairs špekulantu rotās, bet pahrdos šihkeem gabaliweem pašhu eedšihwotaju wajadsibam.

Jinanšu leetās waldiba špers šokus krediteestahšhu nodrošinašchanai. Walsis wajadsibam jaatrod lihdselki ahreja aishnumma zelā, bes tam teek isstrahdats likumprojekts par pirmo eekšhejo walsis aishnummu, par eenahkumu nodokli un par weenreisiģu nodokli no tirdsneezibas, ruhpeezibas un pahreja weida eenahkumeem.

Satikšmes un darba ministrijās usdewums ir: apjargat un usturet muhju šatikšmes lihdselku darba špehju, radit jaunās wehrtibas šchat šinā un gahdat arī darbu un pelnu besdarbneekem. No fabeedriškeem darbeem buhtu minami: tranšheju norakšchana, Daugawas paditkinašchana un oštu remonti.

Tautas apgaismošchanas ministrija peegresis šewiščhu wehribu tautskolai, ruhpejotees par skolu ehku atjaunošchanu un mahzibas programās šinā eewehrojot Latwijas skolotaju 1917. g. kongresa lehmumus, arodneezistās iģlihtibas eestahdem un muhju tehnikai augstskolai.

Uniwersitates leetā jagahdā par muhšu akademiško špehtu apweenošchanu un šakullatu pakahpenišku nodibinašchanu. Gewehribu praša arī jautajums par nazionalo minoritatu skolu nokahrtošchanu. Latweešhu waloda tiks eewesta wišās skolās kā obligatorišks mahzibas preešchmets. Desmaksas mahzibas neween tautskolās, bet arī widedjās un augitakās mahzibas eestahdēs ir ideals, karam tuwinatees turēs par sawu peenahkumu Bagaidu Waldiba.

Katrā šinā japastaidro wehl, ka Bagaidu Waldiba šingri nonehmusees gahdat par to, lai muhšu dšimtenē buhtu meers un fahrtiba un tadehl žihnisees ar wiškem lihdselkeem par to, lai lihds Satweršmes Sapulzes fanahšchana šozialā eekahrta netiktu grošita. Waldiba ar šewiščhu šingribu usstahsees kā eekšcheenē, tā arī ahreenē pret agitaziju par Waldibas gahšchanu, Satweršmes Sapulzes isšaukšchanu un tam lihdsiģeem panehmeeneem. Nowehrst Latwijā brahku karu, kuresch Kreewiju nometis lihds postam, Bagaidu Waldiba uskata par weenu no šaweem šwarigakeem punkteem.

Tas, mani kungi, ir wišs, ko šchodeen ihsumā gribeju teikt. Weidsot grihu tif wehl atgahdinat, ka Bagaidu Waldiba grih iswest dšihwē wišu, ko wahrdos apšola, bet newarēs to weikt, ja fabeedriba wianu peeteekošchi nepabalstis. Wiškem janostahjas par jaunās walsis ideju un jabuht kotram sawā weetā isturigam. Tikai tā buhs Latwijā nodrošinata. Tikai tā mums isdofees panahkt šozialo meeru, kurā waldis taišniba, kurā katrs warēs bandit sawa darba anglus; kur buhs meers, tur buhs arī maiše. Šai Latwijā mums ir tehwijs, us kuen winās pilsoni waretu buht lepni. Neweens netiks atstumts no lihdsidalibas; wišās nazionalās interesēs taps eewehrotās, lai tas muhšu šapnis, kas tagad tapis par pateekšbu, ir netik ween latwju preeks, bet apmeerina arī žitūs wišus šchis semes eedšihwotajus. Un ja mums buhs griha, špehts un pakahwiba, tad nekās mums nestahsees zelā." (Applausi.)

Aug. Rankis leef preekščā partiju atbildi us ministru presidenta deklaraziju nolikt us kahdu deenu wehlaſ, lai partijas ſawā starpā ſpehtu aprunates.

J. Sahlits leef preekščā debates neatklaht un pahreet us nahloſſo deenas fahrtibas punktu.

Preekſchlitumu peenem.

Menders ſozialdemokratu frakzijas wahrdā eefneedf ſteidsamu interpelaziju: waj ministru presidentam ir ſinams, ka ſatarā ar ſapulſſchu nolegumu, kuru paraktiſtis ari ministru presidenta kungs, polizija peelaiduſi aſinainus waras darbus, iſklichdinot ſapulzi Katrindambja Palihdſibas Beedribā ſwehtdeen, 1. dezembri, ſaſanktu no bijuſchās Rigas Strahdneeku Deputatu Padomes preekſchſehdetaja Endrupa?

Ja tas ministru presidentam ir ſinams, tad kahdus ſokus wiſch domā ſpert, lai nodroſchinatu ſapulſſchu brihwibu, nowehrſtu augſchminetām lihdsigas warmahzibas un atwabinatu ſapulzē areſtetos pilſonus?

Interpelazija paraktiſtjuſchi Menders, Sr. Eliass, B. Kalniſch un Kurfchewizs.

Menders interpelazijas eefneegſchānu motiwē ar to, ka pehz tās platformas, uſ kuras iſwehleta Bagaidu Waldiba, Latwijā jabuht ſapulſſchu brihwibai. Wakarejais notikumš, turpreti, ir tam pilniqs preſtats un ja tas notizis ar ministru presidenta ſinu, tas met ehnu uſ tagadejo Waldibas rihzibu. Tadeht wajag leetu noſkaidrot ſteidsamā fahrtā, lai neiſplatitos pilhebtā Bagaidu Waldibai nelabwehligas banmas. Sozialdemokratu frakzijas tahlaka palitſchana Tautas Padomē ir atkariga no ſchis leetas noſkaidroſchānas.

Ministru presidentš Karlis Ulmanis pabalſta Mendera preekſchlitumu par interpelazijas ſteidsamibu.

Jahuis Sahlits atrod, ka interpelazija ir weens un deklarazija ir otrs, fo newar jautt. Wiſch leef preekščā eefneegto interpelaziju atſihmet kā atſewiſſchu deenas fahrtibas punktu.

Interpelaziju weenbalſigi atſihſt par ſteidsamu.

Menders: Tee darbi, kuri jaredf no Bagaidu Waldibas, ja ari ne teeſchi, bet tomehr ſaſkanā ar Bagaidu Waldibas paraktu, neſaſtan ar deklaraziju. Sapulſſchu atſtaſchana atkaribā no wahzu polizijas ir plikis brihwibai.

Wakar bijuſchās Rigas Strahd. Dep. Pad. preekſchſehd. Endrupš ſaſauza ſapulzi, kura eefahkās meerigi. Polizijas kordons pawehleja ſapulzi ſhegt. Endrupš uſaiztnaja ſapulzi iſklichſt. Uſ trepem polizisti ar ſlinſchu reſgateem apſtrahdaja iſejoſchos. Wajadami pilſonus, polizisti teikuſchi: „Wir tun das im Namen der lettlandiſchen Regierung.“ Waj Bagaidu Waldiba dewa pawehli pilſonus tā apſtrahdat? Ja ne, tad mehš praſam, lai eezeļ iſmelleſchānas komiſtju.

Ministru presidentš Karlis Ulmanis paſino, ka no Bagaidu Waldibas puſes atbildēs eefſchleetu ministrs Dr. Walters.

Geſſchleetu ministrs Mikelis Walters:

„Zeenitee Tautas Padomes lozeſki, Juhs dſirdejat no ministru presidenta, ka Bagaidu Waldibas mehſkis buhs nodibinat wiſas brihwibas. Schee presidenta wahrdi mums noder par programu muhſu darbibā. Ir wiſeem ſinams, ka pret to ideju, kas muhs ſaweeno un pret tām pirmeeſtahdem, kas muhſu weenibas raditas, zehluſchees draudi, kuri iſteikti preſes organos un ſapulzēs. Naw noſlehpums, ka pret Latwijas Waldibu ir zilwek darbā, kuri eenihſt latweeſchu waldibu un winas darbus, negrib atſiht Satwerſmes Sapulzi par to kodolu, ap kuru mehš wiſi ſtahwam. Bagaidu Waldiba, uſ kuras ſtahw wiſa atbildiba, noſegtoš, ja ta, wiſu reſhedama un ſinadama, neatſihtu par labu wiſus ſokus, kas Latwijai dod droſchibu, ka neiſpibitos tas, kas ſazits ſchini proklamazijā. (Wasa proklamaziju: „Wini ſin, ka darba tauta ſazelſees pret ſaweem apſpeedejeem. Wini pahrdod latweeſchu darba laudis ankeem. Nemeet teeſibas rewoluzijas zekā. Weenigā waras eeſtahde ſtrahdneeku padome“).

Zeenitee Tautas Padomes lozeſki! Tas, kas te ſazits, ir tiſ rakſturigs, ka noſihmetu pilnigu dſihwes pawirſchibu, neredſet, kas te domats. Tautas waldibai ſaſargā brihwibas, kas apſolitas un tapehz winai jauſleek ari ſinami aprobeſchojumi. Sapulzēs pehdeja laika iſwehrtuſchās par troſchnu, par leelneeku weetam. Ka tas ir fakts, to ſozialisti ſin tāpat, kā mehš. Waj nu atſtaht brihwu zeku winām, jeb meklet

eespehju brihwibas nodroschinat? Brihwiba bes teesibam ir anarkija un lai tas ta nenotiktu, mums janodroschina sinamas robeschas. Buht wahju rokās naw labi, šaka Mendera kungs, bet Pagaidu Waldibai naw šawu lihdselku. Tahdā gadījumā tatschu jaiswehlas weens no diweem sanumeem. Weens no teem bija nemi palihgā wezas estahdes, lai isbehgtu eerotschu zihnai. Ir sihmes, ka top gatawots wehl kaut kas nopeetnaks. Ko war darit Pagaidu Waldiba? Wina war zihnitees tikai moraliski, fisischu lihdselku winai naw. Jhita wara sheppjas aif ziteem 2 parafiteem. Pagaidu Waldiba naw dewufe polizijat aifrahdijsumu un to us šapulzi kuhijuse. Pagaidu Waldibas wehleschanas naw pabalstīt netaisnibu un warmahzibu, bet ta ari newar atbildet par polizijas rihzibu, jo polizija nestahw wehl sem Pagaidu Waldibas.

Zenitee Tautas Padomes lozekli, Juhs šapratisfeet, ka šchini gadījumā Pagaidu Waldibai naw lihdselku sewi aifstahwet, jaiswehl komijsja (Kaluinšch no weetas: „Newajadseja dot parafitu“). Mani kungi, Pagaidu Waldiba negrib iswairitees no atbildibas: waj buhtu bijs labak, ja sheppjotees aif ziteem buhtu gribets panahkt tas pats? Dot parafitu wehl naw warmahziba; tahdu rihkojumu isdewuſchi wahju polizijas lozekli. Muhsu prefekts jau atafschets pee polizijas un pahrsin šapulstschu atkawas, kuras netiks leegtas, un pats par sewi šaprotams, ispidbis šchini šnā Tautas Padomes gribu. Tomehr pehbejo nedeku rihzibai bija jastahjas preti. Wakarejas demonstrazijas peerahdija, ka aif leelineekeem nestahw leelas mafas. Efeet pahrleezinatt, ka Pagaidu Waldibas darbiba ir tikai demokratijas interesēs.

V. Nonahzs: „Mehs dsihwojam starp diwām rewoluzijam. Pagaidu Waldibai wiſadi jafargajas leet uguni elku, zitadi wina šadegs pate lihds. No ministru presidenta deklarazijas redsam, ka ministru presidents eetur mehrenibu. Starp mehrenibam ir starpiba. Muhsu programa ir demokratisko teesibu nodroschinafšana us politisko teesibu pamata. Pehdejee notikumi peerahda gribu noslauzit no štatumes Pagaidu Waldibu lihds ar wiſu demokratiju. Tadeht wilzinatees buhtu noseegums. Semneeku Saweenibas frazija pabalsta leetas nodroschanu drihsā ismekleschanā.“

U. Nenišch: „Teef applaudets ministru presidentam, teef applaudets ari interpelazijai. Gekšleeku ministra runa nosafa, it tā newajadsetu ufturet stingru šahrtibu. Nekas wehl naw nodroschinats un to pašchu wehl urbj leelineeki. Ir starpiba starp rihkojumu un wina ispidbischanu. Ne latweeschos ween wajag meklet walsts eenaidneekuš, bet ari zitur (F. Menders no weetas: „Kas runā wahziski ahrsemju isloksnē“). Wahju polizista issauzeens: „Wir tun im Namen der lettlandischen Regierung“ ir it tā šarkans plakats, kas šanz us anarkisumu. Warbuht ari starp šcheem ahrsemju atzenteem ir kaudis ne šiktati par leelineekeem. Mums japeeluhfo, ka šchee kaudis netop pee mums par elles maschinam. Komijsjas newar wadit semi, tapehž mani interpelazijas atbilde neapmeerina. Šapulzes lai kontrole pate Pagaidu Waldiba.“

Sozialdemokrati eesneeds preekšlikumu:

1) Latwijas Tautas Padome nolemj eezelt šewišču komijsju, kurai tuhlin jakeras pee polizijas un waldbibas rihzibas ismekleschanas atteezibā us šrahdneeku deputatu padomes organiseschanas šapulzi 1. dez. 1918. g. Rīgā, šatrindambja Palihdsibas Beedribā. Parafstijuschti: Menders, P. Kaluinšch un Glafs.

2) Latwijas Tautas Padomi ministrijas paškaidrojumi neapmeerina un wina prafa, lat tiftu atzelts šapulstschu brihwibas aprobeschojums, behž kura šapulstschu notureschana ir atkariga no polizijas labwehlibas. Parafstijuschti: Menders, P. Kaluinšch un Glafs.

F. Šahlits: „Apstahkti arween wehl paleek nenofkaidroti.“

F. Menders: „Resoluzijas nebuht nerunā weena otrai preti. Mehš gribam, lai ismekle, kuri polizisti mainigi pee nepateefas pawehles ispidbischanas.“

Preekšschefdetajs Margers Škujeneeks leek us balsoschanu eesneegtās resoluzijas.

Birmā resoluzija par ismekleschanas komijsjas wehleschanu peenemta weenbalsigi, 3 balsim atturotees.

Otro resoluziju balso pa punkteem. Birmais punkts — Latwijas Tautas Padomi ministrijas paškaidrojums neapmeerina — peenemts ar 21 balši pret 19, 4 balsim atturotees.

J. Sahlits: „Radikaldemokrati atturas no balsoschanas tadehl, ka frakzija gaida apstahku wispuſeju noſkaidroſchanu un tad tikai nemſees ſpreest.“

Ministru presidents Karlis Ulmanis: „Geſchleetu ministra paſkaidrojums, pehz mana uſſkata, bija beesgan peeteekoſchs. Ta ka pehz tam wehl teek uſſtahditas praſibas, tad es juhtos ſpeests jau pirmā Tautas Padomes plenarā ſehdē ſchodeen, pulkſten $\frac{3}{16}$, uſſtahdit uſtizibas jautajumu.

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks leek uſ balsoschann rezoluzijas otro daku — wina praſa, lai tiktu atzelis ſapulſchu brihwibas eerobeschojums.

Par — balſo 18, pret — 41.

A. Peninſch: „Man ſchkeet, ka uſ to naw dots eemeſls wiſai ministrijai uſſtahdit uſtizibas jautajumu, pahrspreeschamais jautajums atteezas weenigi uſ ceſchleetu ministriju.“

F. Menders: „Uſtizibas jautajumu ministru presidents war uſſtahdit kuru katru brihdi, waj tam ir redſams eemeſls uſ to, waj naw.“

Ministru presidents K. Ulmanis: Es, ka ministru presidents, apnemos atbildet par wiſu kabinetu kopigi, ta ka teiktais par kahdu atſewiſchu ministri atteezas ari uſ mani.

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks leek uſ balsoschann, waj Tautas Padome uſtizas Pagaidu Waldibai, waj ne.

Uſtizibas wotumu iſſaka weenbalſigi, ſozialdemokrati atturas.

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks luhds iſteiktees, no zil personam jaſaſtahw iſmekleſchannas komiſijai.

F. Menders: „Iſmekleſchannas komiſija jaeweuhl no 5 lozekerem no Tautas Padomes ſaſtahwa.

A. Peninſch: „Iſmekleſchannas komiſija jaeweuhl no katras frakzijas pa weenam lozekerim.“

Peenemts Mendersa preeſchlikums.

Atklahti balſojot iſmekleſchannas komiſija weenbalſigi eeweuhl: Juliju Zelmu, Waldemaru Kalnitan (ſoz.-dem.), Zahni Sahliti (rad.-dem.), Aiti Peninu (naz.-dem.) un Eriku Feldmani (Semn. Saween.).

A. Kihwe: „Manams wiſpahrejs nogurums, wajadsetu ſehdi pahrraunkt.“

N. Rankis: „Schis deenas ſehdi pawiſam wajag ſlehgt.“

J. Sahlits: „Wajag ſehdi pahrraunkt uſ 1 ſtundu.“

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks: „Gebrankuſchee lauzineeki newar palitt ilgi Rigā. Tapehz wajag ſehdi pahrraunkt, het newis ſlehgt. Ar balſu wairatumu peenemts Sahliſcha preeſchlikums pahrraunkt ſehdi uſ 1 ſtundu lihds $\frac{1}{28}$ wafarā.“

Pehz pahrraunkuma ſehdi atklahj preeſchſehdetajs M. Skujeneeks plſt. 8 wafarā.

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks konſtatē ſworunu: Peedalas 64 Padomes lozeker.

A. Rankis: „Ka pirmo jautajumu wajag apſtatit wiſſwarigako — paſchwalbibas jautajumu.“

F. Menders: „Satwerſmes Sapulzes jautajums ir ſwarigaks par paſchwalbibas jautajumu un tapehz wajag apſtatit pirmo.

A. Rankis nonem ſawu preeſchlikumu.

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks luhds iſteiktees Satwerſmes Sapulzes jautajuma.

G. Bitte: „Sinot, zil dands laika ſchi jautajuma iſſchkirſchana praſa, ſtarpfrakziju biroja ſehdē frakziju preeſchſtahwji weenojās, ka Satwerſmes Sapulzes likumprojekta iſſtrahdaſchannai ir jawehl komiſija no 14 lozekerem. Komiſija peedalitos 4 preeſchſtahwji no ſozialdemokrateem, 4 no Semneeku Saweenibas, 4 no pahrejām frakzijām un 2 no zittanteſcheem. Komiſijai buhtu japeſchkir kooptazijas teefibas“.

Preeſchſehdetajs M. Skujeneeks: „Pret ſcho preeſchlikumu eebildumu naw; es wianu uſſkatu ka weenbalſigi peenemtu un luhdsu frakzijas uſſtahdit kandidatus“.

Par kandidateem uſſtahditi: no ſozialdemokrateem Wilis Holzmans, Karlis Kuruſchewizs, Kristaps Eliass un Frijis Menders, no radikaldemokrateem Juris Santewizs; no republikaneem Otkars Waldmans; no demokrateem Mikus Bruſchs; no

wahzeefcheem Offars Grosberg's; no Semneeku Sameenibas Alberts Kweefis, Jahnis Goldmanis, Edmunds Freijwalds un Odums Turkopuls.

Ufstahditos kandidatus weenbalsigi eewehl.

J. Trafums: „Komisija naw Batgales preekschstahwju. Wajag buht katra sinâ Batgales preekschstahweem“.

J. Menders: „Komisija war kooptet latgaleefchus. Ufstahd latgaleefcheem brihwibu eewehlet bej Turkopula wehl weenu kandidatu“.

Bretrumu naw.

B. Kalninsch: „Komisijai Satwersmes Sapulzes projekt's jaisstrahdâ 2 nedeku laika. Bej 2 nedekam projekt's jazet preekschâ Tautas Padomei“.

J. Goldmanis: „Satwersmes Sapulzes projekta iistrahdaschana ir swarigs darbs; lai wisu pabeigtu, wajadfigs ne masal kâ mehnescha laiks“.

D. Waldmans: Geteiz nenoteikt zik nedeku laika jabuht iistrahdatam likumprojektam, bet likt komisijai preekschâ, lai wina lihds nahkoschaj Tautas Padomes fesijai likumprojektu iistrahdâ un nahkoschâ Tautas Padomes fesija leel preekschâ.

J. Menders: ustur 2 nedekas. „Lai gan darbs naw weeglais, tad tomehr winsch ir jabeid. Ar to meh's peerahdisin, ka Satwersmes Sapulze Batwija naw neweizams muhscha darbs, bet schigla swarigas wehleschanas peepildischanas“.

Alberts Kweefis: „Babalstu mehnescha laiku, tadehl ka war rastees swarigi jautajumi un nahkoschâ Tautas Padomes fehde war buht safauktia par agru, tad komisijas darbi wehl buhtu tik pusgalâ“.

G. Bitte: „Tuwa Tautas Padomes fesija paredsama, tadehl buhtu wehlams nenoteikt laika, paschaj komisijai jaisfakas, zik ahtri war darbu weikt“.

Preekschsehdetajs M. Skujeneeks leel preekschlikumus us balsoschamu.

Par G. Bittes preekschlikumu balso — 8, par D. Waldmana preekschlikumu balso — 1, par J. Goldmana preekschlikumu balso — 25, par B. Kalnina preekschlikumu balso — 30; ar 30 balsim peenemts Dr. Kalnina preekschlikums, ka komisijai Satwersmes Sapulzes projekt's jaisstrahdâ 2 nedeku laika.

P a s c h w a l d i b a s j a u t a j u m s.

Preekschsehdetajs M. Skujeneeks: „Paschwaldibas jautajums naw peeteekoschi pasihstams. Man jawaiza waj to lai eepreeksch nolasa, waj atlikt lihds rihtdeenas fehdei“.

J. Sahlits: „Mums jaturas pee parastias fahritbas — weenmeh'r projekt's janodod wispirms komisijai, komisija tad nahks ar gatawu spreedumu. Tadehl projekt's ir janodod komisijai.“

J. Bergsons: „Laba projekt'u isdalit eepreeksch Tautas Padomes lozefkeem, lai wini eepasihstas ar to“.

Preekschsehdetajs M. Skujeneeks: „Projekt's nebija agrak gataws. Zeeku preekschâ iswehlet komisiju un tai nodot projekt'u.“

Preekschlikumu eewehlet komisiju paschwaldibas projekta zaurstatischanai peenem.

M. Rankis leel preekschâ komisija eewehlet pa 1. preekschstahwin no katras frakzijas.

J. Menders: „No leelakam frakzijam jaewehl pa 2 no masakam pa 1 preekschstahwin. Komisija wajag eenahkt laudim ari no wismasakam partijam, bes tam jaewehro Batwijas nowadi, peem., Batgale, tadehl schis preekschlikums naw peenemams. Komisija ir jastahda proporzionali Tautas Padomei“.

M. Skujeneeks: „Sastahdit komisiju proporzionali Tautas Padomes fastahwam naw eespehjam. Wajadsetu no masakam frakzijam eewehlet pa 1 un no leelakam pa 2—3 preekschstahweem“.

D. Nonahs leel preekschâ eewehlet no katras frakzijas pa weenam preekschstahwin.

D. Waldmans leel preekschâ paschwaldibas komisiju fastahdit tapat, ka tika fastahdita Satwersmes Sapulzes likumprojekta komisija.

Peenem D. Waldmana preekschlikumu.

Preekschsehdetajs lihds frakzijas minet kandidatus.

Teek ufstahditi kandidati: no Sozialdemokratiskās Strahdneeku Partijas — Karlis Kirschwizs, Karlis Dehtens un Aleksanders Neubergs; no Latvijas Demokratisks Partijas — Jahnis Bergsons; no Latvijas Radikaldemokratiskās Partijas — Karlis Kasparsons; no Latvijas Neatkarības Partijas — Jahnis Giferts; no Semneeku Saweenības — Antons Laisans, Ernests Bauers, Griks Feldmans; no ebrejiem Samuels Henkins; no wahzeem — Wilhelms Schreiners.

Ufstahditos kandidatus, atklasti balsojot, apstiprina.

J. Sahlits: „Nazionalā Padome isstrahdato projektu nodos komisijai“.

Breckschshdetajs M. Stujeneeks: „Tā kā pahrtikas pahrstunatajs Blumberga kuungs ir šastimis, tad pahrtikas jautajums buhtu jaatleek.“

Sapulze peekriht.

Breckschshdetajs M. Stujeneeks: „Nahkofchais deenas kahrtības punkts — polizijas jautajums. Waj polizijas jautajumu nodot pašchwaldības komisijai, waj iswehlet jaunū komisiju!“

F. Menders: „Nodot tai pašchai pašchwaldības komisijai ar kooptazijas teesibam“.

J. Bergsons: „Wajag eewelet jaunū spezialu komisiju“.

Breckschshdetajs M. Stujeneeks leek us balsošanu abus preekschlikumus.

Par Mendera preekschlikumu balso — 20, par J. Bergsona preekschlikumu balso — 24.

Ar 24 balstim peenemts J. Bergsona preekschlikums eewelet spezialu polizijas komisiju.

Breckschshdetajs M. Stujeneeks luhds ufstahdit kandidatus.

Kā kandidati teek ufstahditi: Jahnis Giferts, Eduards Kirschfelds, Jahnis Sahlits, Jahnis Bankaws, Edmunds Freijwalds, Pawels Laisans, Adams Kreewinsch, Pauls Kalninsch, Kristaps Gliass, Dr. Johansons.

Ufstahditee kandidati atklasti balsojot teek eeweletti.

Ministru presidents Karlis Ulmanis leek preekschā eewelet tahda pat šastahwa, tā zitas komisijas, pahrtikas komisiju.

Breekschlikums teek peenemts.

Kā kandidati teek ufstahditi: Karlis Sariansch, Augusts Rankis, Jahnis Akuraters, Wilis Gulbe, Peters Murits, Walerija Seil, Stranjahnis, Karlis Dehtens, Aurelijs Sebergs, Wilhelms Baums, Arons Papiirmeisters.

Ufstahditee kandidati atklasti balsojot teek eeweletti.

Breckschshdetajs M. Stujeneeks: „Tā kā deenas kahrtiba finamā mehrā ir grošita, luhdsu nobalstot, tā to turpinat.“

D. Waldmans: „Paprēeksch interesanti buhtu finat, us kahdeem noteikumeem Bagaidu Waldiba pahrnem pahrwaldi no wahzeescheem“.

Ar balstu wairumu šcho preekschlikumu peenem.

Ministru presidents Karlis Ulmanis: „Tr diwi lihgumi, finamā mehrā projekti, tomehr usmetums galigs. Datas lihgums par dselszeekem un wispahrigais lihgums. Pehz wahzu kara špehta aiseeschanas Bagaidu Waldiba šanem dselszeekus. Atšewišchšus dselszela gabalus war šanemt jau agrak, neišschkirot jautajumu par ihpashuma teesibam; bija leelas domas štapības par Kurfemes dselszeekem, ko drihšumā noskaidros galigi. Wajadšiga wehl galiga weenoschanas par materialu peederibu un to ihpashumu. Wisus kara materialus, kuri peewesti, nedrihst beš weenoschanas iswest waj pahrdot no dselszela buhwem, fleepem u. t. t. Nešo nedrihst nopleshit. Produktu peewešchanu pehz eespehjas nostahdit lihdsigi wahzeeschu kara špehta steidsamai iwešchanai. Apšolos nodot wajadšigos pašascheeru kustiības dokumentus. Pašascheeru un zitas kustiības štahwēs atkaribā no wahzu militarām wajadšibam. Peeshimets ir, ka priwatšuhitijumeem ir jaacet kopā ar wahzu militaršuhitijumeem, pašascheereem pehz eespehjas; naw ko šleht, ka tuwakā nahstotnē pašascheereem šatifikme nebuhs deesgan ehra, tomehr taps pehz eespehjas drihši labota. Tautas Padomes lozekli warēs pehz patikas brihwi braukt pa dselszeekem.

Tahlak nahš pamata lihgums:

P r o w i s o r i f k s l i h g u m s.

1) Augstākā valdības vara etnogrāfiskās latviešu teritorijas robežās peeder Latvijas Pagaidu Valdībai, Latvijas Tautas Padozes preekščā atbildīgās ministrijas veidā.

2) Wahzu zivilpahrwalde nodod, uš flehdsanuu tuwaku lihgunuu pamata, semes pahrwaldes darischanas Pagaidu Waldibas organeem.

3) Wahzu brunotee spehki, uš pameera lihguma noteikumu (Par XII, XII) pamata, jau fakufchi semi atstah un usnemās ar Pagaidu Waldibas peekrifchanu, semes tahlako apfahrdsihu tik ilgi, kamehr wini wehl schini semē paliks. Armijas wirspawehlneeziba daris Pagaidu Waldibai sawā laikā sinamus wisus solus, kuri taps sperti armijas ewakuazijas noluhkā.

4) Pagaidu waldibai jadod telpas kara spehkan un semē nodarbojofchamees wahzu walsts eestahdem uš lihdsichinejo noteikumu pamata un skatotees pehz wajadsihas, preekšč schā noluhkā isdaritas rekwiisizijas paleek turpmak spehkā.

5) Pagaidu Waldiba usnemās apghdat Widsemes latwiešu dakā, kursemē un Satgalē noweetotas wahzu armijas peederigos, semē darbojofchās wahzu walsts eestahdes, sirgus, kā ari ziwilstrahdneekus no weetejeem semes eemihneekem, kuri dabon ukturu no armijas magasinam, ar gaku, sweektu, seeru, olam, kartupekeem, ausam, feenu un salmeem, ziktahl eespehjams, ari ar sihim. Wajadsihai produkti daudsums, zenas un gabali, kur min. produkti wajadsihi, taps noteikti zaur fewischku weenoschanos.

6) Reise ar semes pahrwaldes darischanu nodofchanu Pagaidu Waldibas organeem top nodotas, atleekt norehkinaschanos uš wehlaku laiku un pehz tuwakas weenoschanas, biroja un noliktawu telpas, inventari, krahjumi, kasu fastahwi, kā ari atteezige dokumenti un aktes.

7) Pretschu isweščhana is semes regulejama schahdā fahrtā: pahrtikas produkti prinzipā newar tapt iswesti; isnehmuma fahrtā tikai peelaischama pahri paleetofchā, no ahreenes semē eewestā armijas prowianta isweščhana. Wisu zitu usturas lihdselku isweščhana naw peelaischama, gadijumā, ja fewischku eemeslu dehl usturas lihdselku isweščhanai buhtu janoteek, wajadsiha Pagaidu Waldibas isdota isweščhanai atkaujās sihme. Zitu brihwā tirdsneezibas apgrosihā atrodofchos pretschu isweščhanu pagaidam war notikt tikai ar katrā atfewischkā gadijeena isnemtu atkaju.

8) Armijas mantibas atpakał wedot waj pahrhodot, jaewehro sekofchi noteikumi: Armijai peederofchu drehbju, kareiwju peederumu, eerofschu un munitzijas krahjumu isweščhana naw padota nekahdeem eerobeschojumeem. Tapat top aiswesti atpakał wisi preekšč armijas wajadsiham semē eewestee krahjumi, zil tahli tas aif tehniskeem lihdselkeem buhs eespehjams. Par semes eeschenē eepirkteem krahjumeem taps panahka atfewischka weenoschanas.

Gadijeenā, ja armijas zivilpahrwaldei peederige krahjumi waj zits ihpafchums taptu nolenti pahrdofchanai, Pagaidu Waldibai peeder preekščrozibas teesiba min. mantibu pirkichanai, kura tai jaisleeto 14 deenu laikā. Pehz schā termina notezeschanas pahrdofchana war notikt no brihwās rokās, tomehr ne par semakam zenam, neta peepraftis no Pagaidu Waldibas.

Pagaidu Waldiba war pahrsueegt pirkichanas preekščrozibas teesibas aprinkeem, pagasteem waj fabeedribom. No Wahzijas eewestās maschinas un rihki top aiswesti atpakał, zil tahlu tas ir Wahzijas interesees un tehniski eespehjams. Gadijeenā, kur schee preekščmeti buhtu kuwufchi par kahda leelaka eerihkojuma fastahwa dakam, kuras prom nemot min. eerihkojums taptu neletojams, war tapt apfwehrtā wiau atstahschana un pahrdofchana. Ari schini gadijeenā Pagaidu Waldibai peeder pirkichanas preekščrozibas teesiba. Uš agrak noslehgtu lihgunuu un pahrwedumu pamata maksajamas naudu sumas, kuras lihds schā gada 15. dezembrim wehl nebuhtu eemafatas kara un zivilpahrwaldes eestahdes, pahreet Pagaidu Waldes rokās, paturot teesibu wehlah norehkinatees.

9) Par kara waj zivilpahrwaldes buhweteem dselszekeem un fatiksmes lihdselkeem taps flehgtis atfewischks lihgums.

10) Fastahw weenprahtiba tanī sinā, ka armijas eestahschu waj zitu ofupazijas waras organu leetofchanai rekwisetee usnehmumi, telpas un atfewischki preekščmeti tuhlu atdodami atpakał wiau ihpafchneekem, isnemot tahdus usnehmumus, telpas waj

atšewiškšus preekšmetus, kuri kara spēkam, eestahdem un pagasteem turpmat wehl nepeezēšjami wjadzigi un Bagaidu Waldibai lihds 15. dezembrim 1918. g. par tahdeem taps usdoti. Domehr ari pehdejee pehz eespehjas drihšā laikā taps atdoti atpakaļ. Jautajums par to, waj un kahdā mehrā maksājama atlihdšiba par leetoschanas atnemšchanu, padots Walsis Saudejumu Atlihdšibas Komisijas kompetenzei Berlinē.

11) Pehz Latvijas teritorijas atstahšchanas Latvijas Bagaidu Waldiba nem fawā rihzibā dšelszēkus un wiau eksploataziju. Turpmatās šarunās war tapt apspreešis jautajums waj Bagaidu Waldiba uš abpušejas weenoschanās pamata jau agraf unemšeš wiau eksploataziju pa atšewiškšēem aprinkeem. Par dšelszēku tahlato eksploataziju un wiau wehlato peen mšchanu flehgti atšewiškši lihgumi, kuri ušluhkojami tā šcha lihguma daļās. semes rasts taps peenemts no Bagaidu Waldibas pehz tuwakās weenoschanās. Telegrafu šatiksme reguleta zaur turpmakeem lihgumeem. Deestbu un ihpašchuma jautajumi zaur šcheem lihgumeem netop aīšfahrti.

12) Bagaidu Waidibai top nodota šabeedriško ehfu, ihpašchumu, mešchu un lauffaimneezibas eestahšchu pahrwaldišchana un ismantošchana, ar to eerunu, ka wehlat taps isdarita atteeziga aprehšinaschanās.

13) Atteezibas starp okupazijas waru, kuras preekšstahwis ir generalpilnwarotais un Bagaidu Waldiba un winas organeem, wišpahrigi nošata Haagas šaussemes kara wešchanās noteikumu par. 43.

Pehz likumigas waras faktiškas pahreešchanas okupanta rokās, pehdejam jasper no wina atteezigeē šoki, lai pehz eespehjas taptu eewešta šabeedriška fahrtiba un šabeedriška dšihwe, eewehrojot pee tam ziktahl tam nestahjas zela šwarigi šchēhšchit, eewehrojot weetejōš semes likumus.

Šchee lihgumi nahl spēkā pehz tam, kad Wahzijas walsis waldiba un Latvijas Tautas Padome wineem buhs issazijuschi šawu peekrišchanu.

Rigā, 1. dezembrī 1918. g.

Wahzijas Generalpilnwarotais preekš Baltijas.
Latwijas Bagaidu Waldiba.

Šchimbrišcham wahzu kara eestahšchu eeenentās telpās paliks wehl wiau rihzibā, jo zitadi tas naw ne eespehjamš, neds leetiškši. Par telegrafu un telefonu japeešihmē, ka tos wahzi, tāpat kā dšelszēku, grib paturet šawās rokās. Šamās Waldibas eestahdem tomehr jau tagad pilniga brihwiba wiau leetoschanā šawām wjadzibām. Publikai tas taps drihšumā tapat atweeglots. Bagaidu Waldiba warēs tuhdaļ eeenent wišas tagad okupazijas waldeš eeenentās mahjas, muiščas, mešchus un t. t. tapat naudas, kas par rekwišizijam lihds 15. dezembrim šanemtas.

Pauls Kalniņš: „Gribetu škaidrak šinat, waj wišs buhs japehrt jeb škaitas jau tagad par mušfu, besmaksas, ihpašchumu, p. peem. dšelszēku wagoni, lokomotives un tam lihdsigi, isnemot privatihpašchumu?“

Dahle: „Tas lihgums ir kanna pilns lihgums, kahdu war parakštit tikai uswahretaji un wergi.“

A. Peniņš: „Darits leels, gruhts darbs. Gruhti špreešt. Wahzi škaitas par okupazijas waru, kura atšauzas uš Haagas likumeem. Šā okupazijas wara — wahzi rihkojas pilnigi weeni, šcho to tikai no šchehlastibas atkandama ari eedšihwotajeem. Domehr jadomā, ka tagad Wahzijai naw pee mums nekahdas likumigas okupazijas waras teešibas. Pehz pameera wini padewās augstakai warai. Wini šchās waras gribu ispilda. Wahzeeschi nepaleek te wairs kā uswahretaji, bet uš pameera nošazijumu pamata. Wiau peenahšumi tagad beigušchees un zitur tas laikam wairs tā nenoteek, ka pee mums, p. p. Makensena armijas šahwotlis Bolijā. Mums tomehr wehl jalihgst ar wahzeem, kas tikpat daudš, kā škaitit wahzus mušfu semē ari turpmat par okupazijas waru. Ar lihguma parakššichanu Wahzija nostiprina ari ofiziali šawu okupazijas šahwotli. Tautai tas naw pa prahtam, ka wišs, kas ir šwarigs semē, wehl arweenu paleek wiau rokās un ar Latw. Bag. Waldibas šankziju. Man preekš wiša ta ir tikai šmaga nopuhta. Pušlu daudš, tomehr lihgumu parakštit ir tikpat daudš, kā atšiht fewi par wehl joprojam okupazijā šahwoscheem. Buhtu jaišwairas no tahlakas šaištichanās tahdā weidā, lai galu galā tautā nerastos domas par Bag. Waldibas nešpehšibu. Ar pašwitati neušbuhwēs walsi. Janotiprina ušškatš, ka protam pašcht lihdsētees. Zitadi panehmeeni nošpeesch Bag. Waldibas preštichu. Bagaidu Waldibai

jabuht stingrai suverenai wal dibai wisu tantu preefshâ. Japazeefshas gan, bet ari jafaka drofchi — Zuhš te efat tikai eenahzeji un newis muhju likumu deweji.“

U. Kankis: „Waj wisi ſhee lihguni parakſtiti?“

Ministru prezidents Karlis Ulmanis: „Ne, parakſtiti naw.“

Jahnis Goldmanis: „Man ir ſajuhta, it kâ notiktu kaut kas netaisns. Waj mehs tomehr neſtahwejam sem ſinama ſpeedeena, kas zita zela nedewa? Tomehr tuwakas deenâs mehs dabujim atbalstu no zitas puſes, newajadsetu ar parakſtiſham ſteigtees. Ja jantatu, ko tad wahzi, ja mehs parakſtam lihgunu, waretu darit muhju poſtam par labu p. p. Latgalē? Slehdſot tahdu lihgunu, wajaga to pamatigi apſkati, lai tas iſnahktu mums par labu. Zitai warai klahteſot mehs buhtu drofchi. Tagadejee punkti teeſham ir kâ diſteti uſwahretam. Lihgums janodod komiſijai preefch pahrbaudiſchanas, jo tur ir dandš nepeenemama.“

Edmunds Freijwalds: „Goldmanam peekrihtu tikai pa dakai, jo winſch apſwehra tikai weenu puſi, bet newis muhju ſahwof i pagahjuſchâ nedekâ, sem okupazijas waras. Muhju tagadejâs teekſmes ir ſanemt wisu walſis aparatu ſawâs rokâs, kâ tas tagad ari wiſur zitur noteek. Bet zitâm ſemem tomehr wairak ſpehka neka mums, p. peem. poleem ir ſawš karapehš. Muhju wal dibai naw bijs faktiſka ſpehka, uſ kura wina waretu atſutetees. Te turpreki zihnas Latvija ar Baltiju. Latvijas idejai jaiſzihna ſew wehl idejas teekſbas. Beſ tam wehl mums draud breeſmas no auſtrumem. Tamdehl bija wajadſiba uſtahdit walſis aparatus, kas waretu uſſtahtees un lemt par Latvijas likteni. Ja kas japahrmet, tad turpat Pag. Waldibas daſcha nedroſchiba jaatwaino ar to, ka wina neiſa pee rokâs ta politiſkâ rutina, kas zitâm tantam.“

Pauls Kalniſch: „Ja lihgunu parakſtiti, mums waretu pahrmeſt to paſchu, ko pahrmeta Breſta meera lihdejeem. Ja reiſ dodam parakſtu, tad lai wehlaſ nebuhtu jafaka, ka bijam ſpeeſti — kâ tas jau bija. Tadehl neſteigimcees, ja redſam, ka naw tas peenemams. Waras ari zaur to nekahdas nedabuſim, ſtatſim wehl reiſ wisu zauri. Winnigs ir weetejo ſchawo grupu priwilegiju aiſſtahwiš, winſch naw ſozialiſtiſkâs wal dibas zeuniš preefchſtahwiš, tadehl buhtu jagreeſchas teeſchi pee wahzu ſozialiſtiſkâs wal dibas Berlinē. Teem, kas zer uſ angļu kugeem, man jafaka, ka ſoz.-dem. uſ teem tik leelas zeribas neleek, kâ p. peem. ſemneeki.“

Jahnis Sahlits: „Noteikumi naw iſdewigi. Labi, ka tee wehl naw parakſtiti, jo diſhwe war katru deenu jo wairak groſttees mums par labu un wahzeem par ſliktu. Wajag wehl reiſ nowehrteet zaur komiſiju. Lihguma projekta norakſtus wajag iſbalit wiſeem Tantas Badomes lozkeem. Kas atteezas uſ ahrejeem apſtahkeem, tad no teem newar tuhlin ſpreeſt par muhju neweiſkumi. Tomehr jafaka, ka nogaidot mums raſees ſinanti labumi.“

Ministru prezidents Karlis Ulmanis: „Redſeet, kungi, ir ahrfahrtigi weegli ſwaiditees ar wahrdeem „Tas kama pilns, to war parakſtit uſwaretaji un wehrgi u. t. t.“ Sahliſcha kungs pilnigi pereiſi aptwehra ſahwofki, ir tikai projekts, bet ne galigs lihgums, kas ſaprotams tikai kâ pagaidu noteikums preefch wal dibas pahrreeſchanas Pag. Waldibas rokâs. Nemſim pa punkteem. Geſpaidam tomehr wajadſeja buht zitam, jo naw punkta, kurſch nebuhtu apſpreeſts ſtarpſrafziju birojâ — un pretrunu tur nebij.

Aſfewiſchkais punkts par komiſiju Berlinē ſihmejas tikai uſ to, ka wahzu ſchejeenes waldei naw teeſiba bei Berlinē ſinas ſanaktſat kahdu rekwiſetu lektu. Galigs lehmums wiſas leetâs tatiſchu buhs meera konferenzei. Schimbriſcham lihgunam janoder kâ aiſſargam, lai kurſeme nepaleek beſ maiſes un wagoneem, kahds noteikums ar lihguma projektu jau tagad ir ſpehka. Tikai tâ ſchis lihgums ir ſaprotams. Beſ lihguma parakſtiſchanas Pag. Waldiba eeſtahdes tuhlin ſawâs rokâs nedabuſš, uſ laiku paliks wiſš pa wezam. Kas tad nu ir iſdewigaki, waj atſtaht wisu pa wezam, waj ſem ſcheem nolihguma noteikumeem wal dibu ſanemt tuhlin ſawâs rokâs. Muhju lihgums nebuht naw ſliktaks par igamnu lihgunu, tikai pehz muhju apſtahkeem ſareſchgitaks. No tâš minutes, kad lihgums buhs parakſtits, wahzeem nebuhs waitš nekahdas teeſibas uſ ſaut kahdu kara laupijumu. Komiſija, kas wisu noſlaidros ſtarp mums un wahzeem, wehl naw galigi ſaſtahbita, kas notiks jau nahloſchâs deenâs. Uſo domu dehl, lektu no ſawâs puſes preefchâ norakſtit projektu, iſbalit Tantas Badomes lozkeem un iſnemt to pa punktam zauri. Tulkojumi aiſnems laiku, tomehr buhs labaki to darit, nekâ atſtaht.“

A. Keninšch: „Naw wairš jaiščķir waj ko darit, waj ne. Mehš ešam proflamejušči ņawu walsti un tamdehł ween mums jaect taħlak konsekwenti, lai taptu atsiħti wišur. Mums jatop konsekwenteem ņawa ņtaħwoħla nodroščinaščana. Abstaħķi muħš dšen atsiħt toš ņokus, kuruš mehš ešam ņpeħrušči. Mehš nedriħķitam atsiħt okupazijas waru.“

ņahnis Goldmanis: „No liħguma wajaga iħdalit daħu aħrā, kuru jabeenem no wahžeem tuħlin. No tās warēš taiħit ņleħdšeenu, ņas buħš ar turpmako daħu. Tā mehš iħwairiħķimees no leelakām nepatiščanam. Tīl ņwarigas leetas gan wajaga peħz eepeħjas ņmalķi apšpreest.“

ņahnis Saħlits: „Beš tam jajantā, waj tad beš liħguma paraķitiščanas wahzi jau tuħlin nodoš wišas eešiaħdes. ņa leeta buħtu tīl ņteidšami jaiščķir, tad wajaga apšpreest atšewiščķu ņrakziju ņtarpā tuħlin.“

ņahnis Goldmanis: „Buħtu wišs weens, jo ņrakziju Ćaudis tatsħu ir ari Ćomišija. Wajadšetu tīkai tuħlin eeweħlet Ćomišiju un iħdalit projekta tulkojumuš.“

Ministru prezidentš Ćarlis Ulmanis: „Projekts naw ņastahbits tīkai no wahžeem ar dašču ministru peedališčanos, bet tur Ćlaħt ņtraħdaja wišs Ćabinetš. Ari ņrakziju preeķščtaħweem tās naw ņweeščš, jo ņtarpšrakziju ņeħdēs tīka pašinotš, tīkai išeħl, Ća tee par to naw informejušči wišuš ņrakziju beedruš.“

Mikus Brušča: „Notifiķazija ir formalitate un allasħ to peħz notifiķas paraķitiščanas ņagaidita beš eerunam.“

Ministru prezidentš Ćarlis Ulmanis: „Ćas tagad uš papira, ir tīkai 1/3 no ta, ņas pawišam taps zeltš preeķščā. Tadeħł pret liħgumu runā tās, ņas weħł naw leetu pilniģi aptweħriš, bet wairak interešeģotees buħš pilniģi apmeertuats.“

Atis Keninšch: „Pašķaidroju, Ća negribeju ņewiščķi ušweħrt „generali“ Ćas siħmets uš atšewiščķām peršonam, bet gribeju tīkai apsiħmet to Ćaru, ņas no papira išeet.“

Mikus Brušča: „Ćai Ćomišija Ćel riħtu liħgumu preeķščā.“

Ministru prezidentš Ćarlis Ulmanis: „Ća Brušča Ćunga preeķščķikums nosiħnē liħgumu jau riħt paraķstit, tad waldbiba newar uš to ee-eeet.“

Mikus Brušča: „Noņemu ņawu preeķščķikumu.“

Ćeenemts Goldmana projekts par liħguma nodošķanu Ćomišijai un iħdališķanai ņrakzijam.

Ćenders: „Ćit tad ņteidšģa ta paraķitiščana?“

Ministru prezidentš Ćarlis Ulmanis: „Wahzi weħletoš walbit ilģi jo ilģi. Viħds paraķitiščanai paleet wišš pa wežam.“

ņahnis Ćikerts: „Uš riħtu liħds pulķst. 1 Ćomišijai liħgums jaķķata zauri.“

Ćeenemts Ćikerta projekts.

A. Keninšch: „Liħgums jaģastahda latwiķķi Ćā latwju tautas waldbibas aķķs.“

Ministru prezidentš Ćarlis Ulmanis: „Tuħlin to laikam newarēs išdarit, jo pahrtulkoščana un norakģiščana praģa laiku.“

Ķr. Ćenders: „Ćaeewehro leedribas prinģips. Viħgums ir Ćanorakģta un jaišdala tuħlin, newiš Ćaudet laiku tulkoģot to latwiķķi, naw jaģaħł ņtriħdi par walodu. Ćitadi apštaħķi pahrees par Ćalwu. Un A. Ćenina Ćungam nebuhš eepeħjas runas turet. ņa Ćaħoš neprot wahziģķi, soģialdemokrāti war dot tulluš, ņas uģaemšees liħgumu tullot.

A. Keninšch: „Ćarunā tomehř weħł ar Ćendera Ćungu.“

Preeķščķehdetajs M. Ćujeneekš: „Ćuhdsu tīkai ne peršonģiģ.“

A. Keninšch: „Naw runas.“

Preeķščķehģetajs M. Ćujeneekš: „Ćuhds tīkai par leetu.“

A. Keninšch: „Ća, par leetu. Liħgums jatullo latwiķķi tadeħł ween, lai wińšč buħtu latwiģas tautas waldbibas maģē latwiķķš dokumentš.“

Albertš Ćweeģis: „To, waldbiba, Ćeramš Ćagatawoš.“

Preeķščķehģetajs M. Ćujeneekš: „Ćeru, Ća waldbiba daris wišģu, lai tulkoģums buħtu riħt Ćatawoš.“

Dawis Ćolts: „Ćabakas Ćlaidribas deħł buħtu projekts iħdalams ari wahģu walodā.“

Preeķščķehģetajs M. Ćujeneekš: „Ćuhdsģu minet Ćandidatus, peħģ Ćeenemta moduš, liħguma projekta Ćomišijā.“

Na kandidati mineti: Grasts Bitte, Grasts Aminsch, Pawels Lejinšč, Jr. Menders, Peters Aroneets, Atis A ninsch, Jahnis Gikerts, Oskars Waldmans, Grits Feldmans, Edmunds Freijvalds, Jahnis Goldmans un Odums Turkopuls.

Wahzu frazijas preekščstahwis: „Luhdu atwainot, ka wahzu frazija masa beedru flaitka dehl newar šhini komišijā neweenu lozekli eewehlet.“

Preekščfehdetajs M. Stujeneets: „Da katras frazijas personiga darisčana. Deeku preekščā wehla laika dehl fehdi beigt un turpinat to rihtu pulkst. 9 no rihta, bet tā kà gandrifs wist fraziju beedri faeet dajchadās komišijās, tad warbuht buhtu labati rihtu fehdi nenoturet, bet parihtu, kad buhs komišiju darbi nobeigti un frazijas jautajumi apspreesti.“

Moļemj noturet nahkofču fehdi 4. dezembri pulkst. 9 no rihta.

Sehdi flehds 1/211 wakarā.

Tautijas Tautas Padomes pirmās sesijas treschā sehde.

4. dezembrī 1918. g.

Pkšt. 9.45 minūtēs no rihta preekščsehdetaja beedrs Margers Skujeneeks pašludina sehdi par atklastu. — „Zakonstātē, waj sehde ir pilnteesiga; tā kā atšewišķu frakziju beedri naw registreti, tad luhdsu frakzijas pašnot, zil no katras peedalas.“

No frakzijam sino: sozjaldemokrati 7, Semneeku Saweenibas 16, demokrati 5, radikaldemokrati 6, naz.-demokrati 3, neatkarigee 1, latgaleešči 9, ebreji 3, wahzi 4.

Preekščsehdetajs Margers Skujeneeks: „Kworums ir — sehde jaušklata par pilnteesigu. Starprakziju biroja tika peenemta sekoscha šchis deenas kahrtiba:

- I. Teefa.
- II. Nodokli, aishemmumi.
- III. Pašchwaldiba.
- IV. Pahrtika.
- V. Polizija.

Behz pusdeenas pahtrankuma kā pirmais punkts buhlu frakziju atbilde uš ministru presidenta deklaraziju.“

I. Teefa.

Jahnis Sahlits: „Teesu jautajumā waldiba ir isstrahdajuši likumprojektu. Mums šchodeen atleek tikai iswehlet atteezigu komišiju, kas likumprojektu apskatitu galigā weidā un tad rihtdeenas sehde to zeltu Tautas Padomei preekščā apstiprt-naschanai.“

Preekščsehdetajs Margers Skujeneeks: „Bret šcho preekščlikumu eebildumu naw, tā tad es winu ušstatu par peenemtu, luhdsu minet kandidatus“.

Starprakziju biroja sehde latgaleešči pašnojusehi, ka wini nesadadas pa frakzijam un wehlas suhiti šawus preekščstahwjus wisu komišiju sehdes.

Soz.-dem.: Wilis Holzmanns, Aleksandrs Neubergs, Karls Kuršchewizs. Rad.-dem.: Juris Sankewizs. Demokrat.: Gratis Bitte. Naz.-dem.: Atis Keninšch. Semn. Saw.; Gris Feldmans, Alberts Kweešis, Ernestis Bauers. Latgaleešči: Antons Laisans. Republikani: Otkars Waldmans. Neatkarigee: Jahnis Gikerts. Wahzu: Alfons Kreukbergs.

Preekščsehdetajs Margers Skujeneeks: „Bret ušstahditeem kandidateem eebildumu naw. Atklasti balsojot ušstahditee kandidati eewehleti“.

II. Nodokli un aishemmumi.

Jahnis Sahlits: „Ari šchini leetā liktu preekščā to pašchu — eewehlet komišiju. Ari šchini jautajumā ir isstrahdats waldibas projekts, bet naw zauri štatits. Saewehl komišija projekta zaurštatishanai.“

Preekščlikums peenemts.

Preekščsehdetajs Margers Skujeneeks: „Luhdsu minet kandidatus.“

Soz.-dem.: Frijis Menders, Pauls Kaluinsch, Karls Dehsens; rad.-dem.: Jahnis Sahlits; dem.: Karklinsch; Naz.-dem.: Karls Wlodneeks; Neatkarigee: Jahnis Gikerts; Semn. Saweeniba: A. Alshwe, Ernestis Bauers, Jahnis Wahrsbergs; Latgaleešči: Odums Turkopuls; wahzu: Eduards Bedebohms.

Ušstahditos eewehl.

III. Pašchwaldibas jautajums.

Preekščehbetais M. Stujeneks: „Vuhdsu komišiju, kura pagahjuščā sehde šchim noluhkam eewehleta, zelt šawu darbu preekščā.“

Karlis Kurfšewižs: „Šhis Paгаidu Waldibas ištahdatais likumprojekts galwenā kahrtā ir dibinats uš pagahjuščā gada Widsemes Semes Padomes projekta. Tā projekts un pagaidu likums wiščh naw pilniģs, jo winā tuwat apstaita tikat lauku pagastu ištuhwe, truhkst meestu, pilsehtu un aprinku pašchwaldibas likumprojekta. Bet tā tā tahds likums bija neatleekami wajadsiģs, lai nowehrstu weetam jau noteefošchās patwaribas, un nesastan ar zentralwaldi, tad komišija atrada par eespehjamu un wajadsiģu, dot kaut ko nepilniģu, bet tuhlieteju likumu, aistahjot Satwersmes Sapulzei to peenemt waj dot zitu pilniģaku likumu.“

Komišija nepameta neeewehrotas ari aprinku un gubernu pašchwaldibas, bet šchi jautajuma galigai nokahrtošchanai tā krazeklis stahjas zekā tagadejo aprinku neehrtais leelums un daschadiba. Komišija waldibas eesneegto projektu ar maseem pahrgrosijumeem un islabojumeem peenehna weenbalšigi. Šhis likumprojekts ir pagaidu likums un tadehļ luhdsu peenemt to weenbalšigi un nepahrgrositu, tāpat tā tas notika komišijas sehde.“

Dikars Waldmans: „Es protesteju pret komišijas lehnumu apšihmeschanu par weenbalšigi. Projektu apspreešot bija domu starpiba. Tika aishahdits, ka jadow balsu teefibas tikat no 21 gada.“

Karlis Kurfšewižs: „Ta ir masa starpiba tikat weenā punktā, kuras dehļ komišijas lehnumu par likuma projekta peenehšanu wišumā war nošaukt par weenbalšigi.“

Wilhelms Schreiners: „Wahzu frakzijas preekščstahwis nepeedalijās likumprojekta apspreešanas sehde, tadehļ newar teikt, ka komišijas lehnumi peenenti weenbalšigi.“

Karlis Kurfšewižs: „Komišijas sehde Ņuhs bijāt, bet nelaiķā aishahjāt.“

Jahnis Gikerts: „Komišijas sehde projekts peenemts tadehļ, ka pilšonu partijas nebij ar to labi eepastuščās.“

Naw pareisi teikts, ka projekts peenemts weenbalšigi. Pilšoni zehla daudš eebildumu.“

Griks Feldmanis: „Senneeku Saweenibas frakzijas wahrdā man jaleef preekščā nodot projektu atpakal komišijā wehkreisejai zaurstatišchanai. Beešlehjamees protestam. Jautajums par wehletaju wezumu wehl nebuht naw iščhkirts. Bes tam Semn. Saw. frakzija nebij eepreekšč eepastuščees ar projektu, par wišu dširdejam til wafar pirmo reis. Vuhdsu wišus pabalstīt manu preekščlikumu, nodot projektu wehl reis komišijā un pee ta apspreešanas stahtees rihtdeen.“

Jahnis Gikerts: „Gribeju aishahdit to pašču. Wehl weenu deenu apspreešotees, daudš neaistawetu projektu.“

Karlis Kurfšewižs: „Bawisam šawadas ir šhis eerunas. Nešehd komišijas, nopeetni neinteresejas par leetu un tad grih atkahrtot to pašču wehl reis. Atstah šchā pašchā komišijai no jauna zaurstaitit likumprojektu naw logiski, jo komišijā jautajums tika debatets un nolemts dot balšs teefibu no 20 gadeem. Ar tatreisejam jaunū komišiju dibinašchanam mehš netiķim no weetas. Nodot projektu wehl reis komišijai naw eespehjamš, jo likumprojekts ir steidšigs. Wezuma dehļ par jaunū nodot projektu komišijai naw pamata. Dehļ tam war išdarit til pahrtuukumu. Ja zitu eebildumu naw, tad gadu dehļ newar ašlitt.“

Jahnis Sahlits: „Ušmestš jautajums par projekta wehkreiseju zaurstatišchanu komišijā. Buhtu jaturas pee wišpahr peenemtas parlamentariškas kahrtibas: pehž komišijas šinajuma jastahjas pee debatem wišpahri. Tad jalasa pa pantam un ja tad rodas pahrswards fewiščheem priuzipieleem jautajumeem, nodot projektu komišijai otrreis pahrstahdat. Šhe es turpreti neredšu nekahda eemesla, tadehļ projektu nodot komišijai. Ja zitu eemeslu naw, gadu dehļ naw wajadsiģs nodot otrreis komišijai. To war iščhkirte ar balsošchanu.“

Waldis Bumberšs: „Es, tā lauku preekščstahwis, grihu aishahdit Tantas Padomei, ka pee mums Kurfšemē jau wišur noteef wehleschanas bes jebkahda aishahdijuma no Waldibas un Tantas Padomes pušes, kas war pagastu padomju nowest pee atfewiščku republiku

nodibinaschanas, jo wehleschanas katrâ pagastâ tagad iswed daschadi. Tapehz noteeko-
scham wehleschanam jadod likumists pamats. Likums ir tuhlin wajadsigs un likum-
projekts ir jaispreech tepat us weetas“.

A. Kihwe: „Lai nowehrstu pahpratumus, passaidroju, ka newis gadu dehl
ween projekts janodod atpaka komisiĵai, bet ari wehl wekelas rindas nenofkaidrotu
jautajumu dehl, kuri Semneeku Saweenibai tika sinami tik pee projekta peenemschanas, ka
par peemehru, administratiwa apgabala teesa, dsihweš weeta, ispilbu komitejas fastahws, u. z.
Lai schahdas farestgitas leetas isirsajot nesustu dandj dahrga laika leeti un neiszeltos
tahlaki trauzejoschi pahpratumi, tad weenigâ iseja ir — nodot projektu ne jaunai,
bet tai paschai komisiĵai wehlreisejai apstrahdaschanai“.

Karlis Blodneeks: „Doti uskrihtoschi ir, ka landis, kas no sehdes aigahjuschi,
tagad paschi sawas mainas dehl leet komisiĵai projektu atfahrtot. Muihsu frakzija
atshst, ka projekts ir tahds, kahdam wajadsjeja buht“.

Jahnis Bergsons: „Lai isbehtu no tahdam un lihdsigam nepatistschanam,
wajadsetu weenu par wisam reisem nolemt, ka likumprojekti kaut weenâ eksemplarâ us
frakziju isdalami jau eepreechš“.

Oskars Waldmanis: „Tas tapa nolemts jau pagahjuschâ sehde, bet netapa
isdarits. Tadehl leeku preechšâ tuhlin projektu nodrukot un isdalit frakzijam un apspree-
schanu atlitt us pehzpusdeenas sehdi“.

Karlis Kurfchewizs: „Tas naw eespehjams. Stahda tipografija war nodrukot
lihds pehzpusdeenas sehdei?“

Preechsehbetajs Margers Skujeneeks: „Deeku us balfoschanu abus preechsklikumus“.

Par Feldmana kunga preechsklikumu balso 16.

Par Kurfchewiza kunga preechsklikumu balso 32.

Ar 32 balsim pret 16 peenemts Kurfchewiza kunga preechsklikums apspreeft
likumprojektu tuhlin, nenodot komisiĵai no jauna.

Oskars Waldmanis: „Bet es tomehr usturu sawu preechsklikumu spehšâ“.

Preechsehbetajs Margers Skujeneeks: „Nodrukot un isdalit likumprojektu
lihds pehzpusdeenas sehdei — tas tatschu naw eespehjams. Atklahju wispahrejas
debates par likumprojektu“.

Jahnis Giferts: „Deeku preechšâ lasit projektu pa panteem un apspreeft“.

Jahnis Sahlits: „Pa preechšu ir jaatklahj debates par projektu wispahri un
pehz tam tik pahreet us lasischanu pa panteem“.

A. Kihwe: „Semneeku Saweeniba bes nodoschanas komisiĵai un drukato
projektu isdalischanas atfakas no balfoschanas pawisam. Weenigais, kam ta wehl
waretu peekrist ir — lasit pa punkteem“.

Jahnis Sahlits: „Saturas tatschu pee wispahrejas kahrtibas. Semneeku
Saweenibai atfazitees no balfoschanas pilnigt neweeta“.

Preechsehbetajs Margers Skujeneeks: „Deeku us balfoschanu, waj apspreeft
wispahri, waj lasit pa punkteem“.

Jahnis Sahlits: „De newar balfot, jo tas ir parlamentarists likums“.

Preechsehbetajs Margers Skujeneeks: Presidijs wehlas ischkirt to ar
balfoschanu, tapehz es leeku us balfoschanu.“

Karlis Kurfchewizs: „Gluschi pareisi, ari es peekrihtu nobalfoschanai“.

Ar 30 pret 18 balsim peenemts atklaht debates par projektu wispahri.

Preechsehbetajs Margers Skujeneeks: „Kas wehlas wahrdu. Naw.

Luhdsu lasit pa punkteem.“

Karlis Kurfchewizs: Dasa likumprojektu.

1) Wisos Latwijas pagastos tuhdał ussahkama jauna paschwaldibas eestahschu
organiseschana us tahlak peewesteem pamateem,

2) kur par okupazijas laiku agrakâs pagastu robeschas tikuschas grosttas, tās
attal atjaunojamas.

Peesihme: Gadijumos, ja augschmineta robeschu maina tiktu no eeinteresetam
pagasta sabeedribam atshsta par leetderigu, ta war palitt spehšâ.

3) Pagasts ir noteikts lauku apgabals ar sawu paschwaldibu. Pagasta teri-
torija eeet wisas pagasta robeschâ atrodoschâs semes un usnehmumi.

Wisi trihs pirmee punkti peenemti weenbalsigi bes eerunam.

4) Pagasta lozekki ir wisi: a) kureem pagasta robeschâ ir dšihwes weeta, b) kureem pagasta robeschâs ir seme waj zits kahds nekustams ihpašchums, waj ari nekustams ihpašchums uš leetoschanas teefibam.

Mikelis Wihtols: „Pee ſchi punkta pirmâs dašas japeeleef „pastahwiga“ — kureem pagasta robeschâs ir pastahwiga dšihwes weeta“.

Karlis Kurfchewizs: „Pagaidu projeklâ to newar peenemt, jo tad mehš nepeelaistu pee balsoschanas behglus un wangineefus, kuri pastahwigi pagastâ nedšihwo un tapat wehl dandš zitus strahdoneefus, p. p. kas uš laifu meklejis pelnu ahrpus pagasta robescham. Tahdas leetas naw wehlamas eewest jau ar ſcho pagaidu likumu un zif eš atminos, tad pate semneeku frakzija bij ta, kas iswehlejšs ſcho formulejumu, bet tagad pilnâ sehde naht ar zitu preekſchlikumu“.

U. Alhwe: „Te naw zita preekſchlikuma. Ditumâ nepeezeefchama ir noteiktiba, ſkaidriba. Semneeku frakzija grib tikai padarit likumu ſkaidraku teem, kam tas buhs prakſe jaisweb, lai tee ſinamos gadijumos newaretu atſauktees uš likuma neſkaidribu. Saprotama leeta, behgli un wangineeki, kas atgreesufchees uš ſawu pastahwigo dšihwes weetu, ir peeſkaitami pee pastahwigeem eedšihwotajeem un bauda wehleſchanas teefibas be eerobefchojumeem“.

Jahnis Giferts: „Beekrihtu preekſchrumatajam“.

Jahnis Sahlits: „Tâ nenoteikti, be eerobefchojuma pants newar tapt peenemts, jo buhtu dota eepheja braukat no weenas wehleſchanas weetas uš otru un watrakâs weetas pee wehleſchanam peedalitees weenai un tai paſchai personai. Gerobefchojumi ir wiſâs semês, ari mums tee buhs wajadſigi. Behgli un guhſtetni ſinams, iſnehmums. Buhtu japeenem, kâ Ciropas walstis, kâ wehleſchanu teefibas bauda tee, kas 2 mehneſchi preekſch wehleſchanam dšihwojuſchi pagastâ.“

Karlis Dehkens: „Par dšihwes weetu waretu runat, iſdodot pastahwigu likumu, bet tagad pagaidu projeklâ, kurſch ir nodomats ſchim brihſcham, par to newar runat un eerobefchojuma newar eewest. Behgli beeſchi ween ſawâs wežâs dšihwes weetas atradis tikai pelnu iſchupas un teem jameklê zita dšihwes weeta zitâ pagastâ. Waj tahdeem wehleſchanu teefibas atnemt? Ministrijas preekſchlikums ſtanceja „kur dšihwo“, uš to peeſchpamees, tagad atſakamees eet wehl tahlaf.“

U. Alhwe: „Nepahrtaiſſin pagaidu likumu. Satwerſmes Sapulze pee jauna likuma war ſtrahdat ilgi un pa to laifu buhs leetoschana tagad iſdotais, tadeht tam jabuht leetderigam. Semneeku Saweeniba leef preekſchâ uſnemt wahrdu „pastahwigi“ un beſ tam peeweenot ſchahdu teikumu „Par pastahwigu dšihwes weetu uſſkatams pagastis, kura robeschâs nodšihwoti 6 mehneſchi“.

Roberts Kalewizs: „Apſihmet pastahwigu dšihwes weetu wajaga. Wiſâs kulturas walstis pastahw ſchahds eerobefchojumu pants. Sche bij eebildumi par pahpratumem ar teem, kuri atgreesdamees atradis tikai pelnu iſchupas un buhs peeſpeefiti dšihwot ſweſchâ pagastâ — ſweſchâ pagastâ tee tomehr buhs ſweſchi. Te wajadſetu leelatas ſkaidribas.“

Karlis Kurfchewizs: „Gepreekſchejee runataji naw ſapratuſchi likuma projekta domas un noluhku. Apgalwojums, kâ lihdi pastahwiga likuma iſſtrahdaschana waretu paeet gabi, neiſtur kritikas. Kapehž gau tik ilgš laiks? Schis pagaidu likums top iſdots ahrfahrtejos apſtahklos un preekſch laudim, kas wiſwairak zeetuiſchi no pahrdšihwotâm ſchaufmam — behgdeem un wangineekeem. Daudſi guhſtetni, darba un lihdiſekku truhkuma dehl pahreht uš laukeem un ari preekſch wehleſchanam nebuhs 6 jeb 2 mehneſchi pagastâ dšihwojuſchi, bet tahdu teefibas nedriht eerobefſchot. Scheem mums nebuhs likt ſchleehſchlus zelâ uš ſabeedriſku darbibu. Mums jadomâ pee ta, kâ to iſtulkos uš laukeem un kâ iſmantos ſaweem noluhkeem galejee kreifee. Nejauschibas tatſchu neweens newehlas, ſoz. dem. frakzija domâ, kâ ſcho pagaidu projektu tomehr wajadſetu peenemt kâ, kâ to leef preekſchâ komiſija.“

Dr. Pauls Kalninsch: „Runajot par ahrſenju prakſi, mums jaewehro, kâ teem naw tahdu likumu par Jurgeem un Martineem kâ pee mums, kur ſchai laika mainas gahjeji. Tas buhtu ari jaewehro, formulejot wehleſchanu laifu, noſakot, kâ wehleſchanas nedriht notikt agrak, kâ 2 mehneſchi pehž Jurgeem un Martineem.“

Jahnis Sahlits: „Beekrihtu Kalnina kunga papildinajumam. Par wehleſchanu teefibam buhs ruma wehlat 17. punktâ, tapehž pagaidam nonemu ſawu preekſchlikumu no deenas ſahrtibas.“

Preekſchſehdetajs Margers Skujeneeks: „Deeku uſ balſoſchanu papildinajumu „paſtahwigu“.

Var papildinajumu „paſtahwigu“ balſo 25.

Pret " " " 27.

Atturas 3.

Ar 27 balſim pret 25 atraidits papildinajums „paſtahwigu“.

Preekſchſehdetajs Margers Skujeneeks: „Deeku uſ balſoſchanu Kihwes kunga preekſchlikumu „kureem dſihwes weeta atrodas pagasta robeschās, ne maſak tā 6 mehneſchu“.

Var preekſchlikumu balſo 21.

Pret " " " 32.

Ar 32 balſim pret 21 Kihwes kunga preekſchlikums atraidits.

4. punktis teek peenemts komiſijas redakzijā.

Karlis Kurfchewiſs laſa 5 punktu:

5. punktis: Agraſās paſchwaldibas funkcijas paleek ſpehtā. Rā ſwarigatās pagasta funkcijas ir minamas:

a) pagasta budſcheta noteiſšana un ta iſpildiſšana;

b) pagasta klauſchu pahrſināšana un nodewu noteiſšana;

c) iſglibtibas ceſtaſchu eerihſoſšana un uſturešana;

d) ſozialas labklahjibas un weſelibas aiſſardſiba;

e) laukſaimneezibas, ruhpnenezibas, kooperazijas, tirdſneezibas un kredita attihſtibas weizinaſšana;

f) ſatiffmes lihdsjeku uſturešana;

g) neſpehjueeku apgahdiba;

h) pahrſtikas jautajumu fahrtoſšana;

i) ſabeedriſko darbu organiſešana preekſch beſdarba ſtrahdneekem;

k) apſardſibas organiſešana pagasta robeschās.

Peenemti weenbalſigi beſ eerunam.

6. punktā teek iſlabots wahrds „ſabeedribas“, leekot ta weetā „ſaweenibas“; pehz iſlabojuma 6. punktu weenbalſigi peenem ſekoſchā redakzijā:

Auſſchmineto uſdewumu weikſchanai pagasti war ſawā ſtarpā ſleht lihgunus un ſtahtees ſaweenibās.

7. punktu peenem beſ eerunam.

8. punktis: Pagasta ſapulze ſaſtahdas no abeju dſimumu perſonam, ſas ſaſneeguſchās 20 g. wezumū (ff. § 4).

B e e ſ i h m e. Pagastu ſapulzēs un pee wehleſchanam newar nemt dalibu perſonas: a) ſas atſihtas no teefas par gara wahjām; b) kam ar teefas ſpreedumu par kriminaleem noſeegumeem nemtas waj eerobechotas teeſibas, jeb ſas ar ſahdsibu, frahpfchanu, ſagtas mantas glabaschanu un ſweſchās mantas peeſawinaſchanoſ no teefas ſoditi ar zeeſuma ſodu, ja no ſoda iſpildiſchanas laika naw pagajuſchi wairal tā 3 gadi.

Mikelis Wihtols: „Domaju, ka pilngabibu wajaſeja pazelt uſ 21 gadu. Laukſaimneeku dſihwe loti nopeetna un ſareſchgita, tur wajaga ari nopeetni ſtrahdat, tahdi naw jaunū, wehl nepeedſihwojuſchi zilweki. Beſ tam pagastam ir kapitali un waj wiſi pagasti pee ſcho piluteeſigas un neaprobeshotas leetoſchanas peelaids jannekhus un ſeewectes, ir loti apſchanbams. War ſagaidit, ka jauneklim tahdās darifchanas buhtu janem tehws lihds (imeekli). Beſ tam ir tihri juridifki pehz wehl neatzelta Kreewijas likuma piluteeſiba teek atſhta tikai no 21 gada, tadehl ari mehſ waram dot wehleſchanas teeſibas tikai tahdeem, pilngadigeem.“

Jahnis Gikerts: „Wilmigi peeweendamees preekſchejam runatajam, gribeju tikai ceteikt neet til dauds uſ kreifsi, ſchini jautajumā mums jaet pa labi. Mums jaeewchro Kreewijas peemehrs, apſkatot 18 gadejo jaunekku darbibu Kreewijā mums buhs weegli ſazit, waj mehſ wehlamees to paſchu, ſas tur. 20 gadus wezi zilweki ir wehl jaunekki, ſas ſehd uſ ſkolas benka. Es proponeju dot aktiwās balſs teeſibas jau no 21 gada, het amatā eewehletam tapt tikai pehz 25 gadi.“

Altis Keninšch: „Nemaf neswehrdamees us kreiso pusi, es tomehr peepraju nofkaidrot, kahds wezumš pee mums škaitas par pilngadigu. Bijuschee Kreewijas likumi preefšch mums naw nekās.“

Ja atšhst par pilngadibu 20 gaduš, mehš nazionaldemokrati tam waram peekrist. Mubšu tagadejas politiskās dšhwes strahwe garantē 20 gadeem wairaf šabeebriskās dšhwes gudribu, nekā agraf 21 gadeem“.

(No sozjaldemokratu puses no weetas: „un ar 40 gadeem wini pawisam mulki“).

Jahnis Bergsons: „Lai Tautas Padome peeprasa no waldbibas, weenā no nahfošcham sehdem eefneegt projektū par pilngadibu“.

Kristaps Gliaš: „Man leefas, ka šawadi šchkirot us aktiweem un pasiweem wehletajeem, weenam dot šchahdu wezuma zensu, otram tahdu. Kas war wehlet, tam ari wajaga tikt eewehletam. Kam dod wehleschanas teefibas, tam parahda finamu uftizibu, jadomā, ka winsch atradis atteezigas veršonas, ko eewehlet. Mubšu tagadejos politiskos apstahkos prašit wezatus, tas neistur kritiku. Ar šchahdu prašibu top finamā mehrā isteikta neustiziba tautai. Ja isdodam likumu, tad mums ari jatz, ka dodam to laudin, kas to mahžēs pareiji leetot un kas pašči finās, kahdi preefšch-stahwi teem wehlami. Wehlet un tikt eewehleti war wišt kam 20 gadi“.

Edmunds Freijwalds: „Par wezumu Semn. Saw. naw taišijusi nekahdu šaistofschu lehmumu, tadeht katrs war balsot, kā grib“.

Karlis Kurfchewizs: „Pa weenu gadu rewoluzija zilwefa dšhwē newar notift. Semneeki šaka, ka jauneem laudin newar uftizetees. Labi, tad lai wai tos newehl — neweens winuš nepeespeesch. Bet ka pilngadibas likums nebuhtu atzeltš, kā to war šazit suwerenas eestahdes lozeklis? Kurfch no wezajeem waj jaunajeem likumeem tad waretu buht stingrats nekā pate Tautas Padome? Isdodat no šchis eestahdes kaut kahdu jaunu likumu, ar to taps katrs zits dšhšts. Ja pehž Sahltscha kunga isteizeena pat pilsoniska naziowalpadome peelaidusi 18 gadu wehleschanu zensu un Schweizē pastašw pat 16 gadu zens, waj tad lai mehš šakam par šewi, ka agraf par 21 gadu mehš wehl neefam preefšch wehleschanam deefgan nonahlfuschi. Ja tas tā, tad soz. dem. jafaka, ka wezumā notikusi stipra „šchwankofchanās“ us labi. Mehš šahpjām us zensu. Ir japeeturas pee 20 gadeem“.

Jahnis Gikerts: „Luhdsu eewehrot manu peeprašijumu, kuru usturu špehka.“

Altis Keninšch: „Luhdsu eeprotofolet, ka 20 gadu wezumš ir atšhsts par pilnigu“.

Breefšchschdetajs Margers Skujeneeks: „Beeku us bahfošchānu Wihlola preefšch-likumu“.

Par preefšchlikumu bahšo 9.

Bret wairums.

Ar bahšu wairakumu teef atraidits Wihlola kunga preefšchlikums.

Breefšchschdetajs Margers Skujeneeks: „Kenina kunga preefšchlikumu, kā nepeesderofschu pee deenas šahrtibas presidijš neleef us bahfošchānu“.

Astotais punkts paleef komistjas redakzijā.

9. punktu peenem beš eerunam.

Karlis Kurfchewizs lafa:

10. punkts: Pagasta šapulze: a) apstiprina pagasta budšchetu un gada rehkinuš, b) lemj par pagasta nekustama ihpašchuma pahrdofschānu un par tahda pirkšchānu, c) lemj par pagasta šapitalu isletošchānu un d) lemj par pagasta eerednu peenemšchānu un algošchānu, kā ari e) nošaka pagasta ispilbu komitejas lozeklu algas.

Pee ših me. Sawas teefibas eerednu peenemšchānā, ari algas noteikšchānu pehdejeem, pagasta šapulze war nodot šawai weetneezei — pagasta padomei.

Beenem beš eerunam.

11. punkts: Pagasta šapulze ir pilnteešiga, ja winā peedalaš ne mafaf kā weena treschdala no wiseem gagasta lozekleem, kas bauda wehleschanas teefibas.

Beenem beš eerunam.

12. punkts: Ja šafautā pagasta šapulze naw lehmuma špehjjiga, tadeht ka us to eeradufēs mafaf kā weena treschdala no pagasta lozekleem, kas bauda wehleschanas teefibu,

tad pagastu ispilbu komitejai jaištinu jauna pagasta šapulze ar aistrādijumu, ka ta bušs spēreduma spēhīga, neklatotees uš eeradušošs šapulzes dalībneeku škaitu.

Peenem beš eerunam.

13. punkts: Pagasta šapulze šafanzama, ja to peeprasa: a) weena diwdešmitā daša no pagasta lozektēem, kas bāuda wehlešchanas teešības, b) pagasta padome, c) rewīšijas komīšija.

Pe eših me. Peeprasot pagasta šapulzes šafantšhanu, ir jausrahda eemešli, tadehl šapulze šafanzama. Tahdā gadījumā šapulzi šafanz pagastu ispilbu komiteja ne wehlaš kā 2 nedeku laikā pehž eešneegta peeprasījuma.

Peenem beš eerunam.

14. punkts: Pagasta šapulze pate šew eewehl šapulzes waditaju un protokolīstu. Peenem beš eerunam.

15. punkts: Pagasta šapulzes lehmumi teef peenenti ar weentahršču balšu wairumu, atklahti waj aišklahti balšojot, par ko lemj pate šapulze.

Peenem beš eerunam.

16. punkts: Wišas wehlešchanas ir wišpahriegas, weenlihbšigas, teeščas, aišklahtas, pee kam tahdos gadījumos, kad wehlamas diwas waj wairakas personas, wehlešchanas ir proporjonalas, t. i. noteef pehž šamehra kahrtības (š. paškaidr. par proporz. wehlešchanam).

Peenem beš eerunam.

Pe 17. punkta Sahlšča kungš eešneešā preešchlīkumu: „Wehlešchanas teešības bāuda tahdas personas, kas nobšihwojuščas pagasta robešā wišmas 2 mehnešči pirms wehlešchanam. išnemot behglus un guštēkaus.“

Preeščšehdetajs M. Škujeneešs: „Projektā naw paredšets, waj dot waj nedot wehlešchanas teešības wahzu šaldateem, kolonīsteem, ahršemneekeem un 3. tml., kas tur waretu buht. Pehrū masakais spēreda ščai paščā weetā, waj kreenwū šaldateem dot balšs teeščas. Wajadšetu nošaidrot, kas tad ihsti ir „Latwijas pilšonis“.

Karlīs Kuršchewīzs: „To wajadšetu tad ušāent šewīščā punktā, eešpreešč buhtu wajadšiga fratšiju apšpreede.“

Edmunds Freijwalds: „Šcho preešchlīkumu war formulēt wehlaš — eešneegumu peeweenot projektam.“

Freijwalda kunga preešchlīkumu peenem.

Karlīs Kuršchewīzs: „Kā referentam man jāpeešihmē, ka 2 mehnešči top mehreti pret štrahdneekem, jo no Šurģeem, kad laukštrahdneeki pahrweetojas no weenas weetas uš otrū, teem, nonahkot jaunā dšihwes weetā, buhtu jagaida diwi mehnešči, lihds tee waretu šabeedriškā darbībā nemt dalību.

Jāhnīs Sahlšis: „Wakar-Giropas demokratiškās walšis tahds eerobesčojums ari paštahw. Wehlešchanas notēktas tahdā laikā, kad darba weetas maina wairš nekriht šwarā.“

Preeščšehdetajs Margers Škujeneešs: „Eerobesčojums wajadšigs ari tadehl, lai weetejās paščwaldības eeštahdes nesagrahbtu šawās rokās tahlaš štahwofči laudis. Šaewed līkumā punkts, kas iššlehdš wehlešchanas pa Šurģeem.“

Peters Aroneešs: „Bahrlabojumu rad.-demokrat. eešneegušči newis pret štrahdneekem, bet taišūt otradi. Ščhš pahrlabojums teešči aišstahw štrahdneekus, jo nem eešpehju teem, kam laiks un lihdsjekti atkauj, braukt uš zitu pagastu, lai peedalitos wehlešchanas.“

Dr. Pauls Kalniņš: „Kurās Wakar-Giropas walšis paštahw tad ihsti tee Šurģi un Martīni? Mums jārihšojas ar weetejeem apštahkleem pirmā kahrtā un tad tik, otrā weetā, jāmahzas no paraugeem ahršemē. Ne wišs mums der no tureenes. Līktu preeščā pahrgrošit Sahlšča kunga preešchlīkumu, noteizot diwu mehnešču weetā weenu mehneši.“

Jāhnīs Sahlšis: „Šurģi un Martīni ir katrā šemē, t. ir ta deena, kad mainas štrahdneeki. Weens mehnešis ir par mas, wajaga 2 — tas pareišs widejš laiks.“

Preeščšehdetajs Margers Škujeneešs: „Šeetu uš balšofčanu abus preešchlīkumus.“

Bar Sahlfcha kunga preefchlikumu balfo 31.

Pret " " " " " " 17.

Bar Dr. "Kalina" preefchlikumu balfo "17.

Pret " " " " " " 31.

Ar 31 balfi pret 17 peenemts Sahlfcha kunga preefchlikums — "Wehleschanas teeftibas hauda tahdas personas, kas nodsthojujchas pagasta robezchās widmaj 2 mehneschus."

Frizis Menders: „Leeku preefchā papildinat scho punktu ar schahdu peefihmi: wehleschanas nedrihst notikt ahtrak, tā 2 mehneschi pehz Turgeem un Mahrtimeem.“

Preefchsehdetajs Margers Skujeneeks: „Peenamot scho papildinajumu, tuhlin newarēs stahtees pee wehleschanam, buhs jagaiba 2 mehneschi.“

Altis Deninsch: „90% tatschu pahrwetojas pa Turgeem, bet ne rudenti, tā tā likums netrauzēs 1919. g. wehleschanās.“

Frizis Menders: „Kas peenehma 2 mehneschu zenju, teem jaatbild tagad par redfamo farefchgijumu.“

Grafis Bitte: „Pee Mendera fga peefihmes es leeku fefofchu peefihmi: „Schi peefihme naw atteezinama us preefchā stahwofchām 1918. gada wehleschanam.“

Mendera kunga peefihmi ar Bittes kunga papildinajumu peenem bef eerunam.

Preefchsehdetajs Margers Skujeneeks: „Genahzis no Dehtena kunga preefchlikums: Kats Satwijas pilsonis hauda wehleschanas teeftibas tikat weenā paschwaldibas eezirnti“.

Dehtena fga preefchlikums weenbalfigi peenemts.

Karlis Kurfchewizs lasa 19. punktu:

Pagasta fapulze iswehl pagasta padomes lozekkus. Pagasta padome darbojas lihds tam laifam, kamehr Satwerfmes fapulze isdod jaunū pagastu paschwaldibas eestahfchu wehleschanās likumu.

Peenemts bef eerunam.

20 punkts: Pagasta padomē eewehlami: us 1000 waj apatsch 1000 pagasta eedfihwotajeem — 15 lozekki, us pahri par 1000 lihds 2000 eedfihwotajeem — 18 lozekki, us pahri par 2000—4000 eedfihwotajeem — 21 un us pahri par 4000 eedfihwotajeem — 24 lozekki.

Peenemts bef eerunam.

Soz.-dem. frakzija no weetas „Waj waretu eewehlet ari no ahreenes, tā tas bija Serenska laika?“

Karlis Kurfchewizs: „Komisija bija tam preti, jo ja griib par kahdu leetu fpreest, tad ta ari japastihst, kas fweeschām, pagastā eenahfchām personam newar buht.“

21. punkts peenemts komisijas redakzija.

Karlis Kurfchewizs lasa 22. punktu: Ja kahds no pagasta lozekkeem atstahj fawu weetu us ilgaku laiku, waj ari pawifam, aif eemefla, kuru padome atfihst, tad wina weetu eenem kandidats, us wehleschamu isnahkumu pamata (fl. pasfaidrojumu par proporz. wehleschanam).

Peenemts bef eerunam.

23. punkts: Pagasta padomes lozekki ispilda fawus peenahkumus bef noteiktas algas, bet teem war pagasta fapulze noteikt atlihdsibu par kawetām deenam un zeka isdewumeem.

Peenemts eef eerunam.

24. punkts: Pagasta padome iswehl no fawa widus, aifflahiti balfojot, pagasta ispidu komiteju un preefchstahwjus us aprinka waj rajona padomi (fl. § 50).

Peenemts bef eerunam.

25. punkts: Pagasta padome a) fpreesch un lemj par wifu kas fihmejas us pagasta fainneeziabas un paschwaldibas leetam, isnemot tās, kas peekriht pagasta fapulzei, b) gahda par pahrtikas jautajuma nosahrtofchamu faskanā ar atteezigām pahrwaldes eestahdem, c) organife darbus preefch besdarba fwahdneekem, d) eewehl komisijas eeredmus, kas israhditos par wajadsigeem atfewisfcheem pagastu pahrwaldes usrahmumeem, waj ari augstakas pahrwaldes lehmumu un rihfrojumu ispidifchanai, e) lemj par wispahrejeem foda noteikumeem kahrtibas un weselibas aiffardzibas leetās,

pee kam šoda augstākais mehrs nedrīkstī ņuegtees pahri par 50 rubleem, ņ) kontrolē pagastu īpildu komitejas darbību un dod tai vajadzīgās instrukcijas.

Peenem bef eerunam.

Weens no weetās: „Kas stahw par pašchapsardsbu pagastos?”

To wajadsetu īslehggt no ņhi punkta.“

Karlis Kurfchewizs: „Komīšija newareja wišu pilnīgi noskaidrot, neskaidribas ņhai jautajumā ir pat minīrijā. Tomehr ņhe naw teikt, kas īpilda, bet tikai kas lemj. Polizists neko nelenj, wiņņch tilai īpilda, ja wiņam to ļauj, kas jau nolemts.“

Āee 26. punkta Bebris īsteiz wehleschānos, lai pagasta padomes ņehdes neīsludina ar pawehstem, bet noteiz ņinamā deenā, peemehram, ļatra mehnescha pirmā peektdeenā. — Nolemj, atstah komīšijas projekta tekstu, to nepahrgrōsot.

Keinīsch: „Deelos pagastos aprīnku padomes ņuhta diwus preefchstahwju, weenu no wairakuma, otru no masakuma.“

Klihwē: „Semneeku Saweenības frazija pabalsta ņho preefchlikumu.“

Kurfchewizs: „Widsemes aprīnkos ir 54 pagasti; ja no ļatra pagasta ņuhtitu diwus preefchstahwju, tad aprīnka padomem buhtu pahraf leels ņastahws, tās darbotoš pahraf ņuagi.“

Klihwē: „Ja Kurfsemes aprīnkos ir 22 pagasti, bet Widsemes — 54, tad tās nenormali. Jaiīstīhsina, eedalot rajonos.“

Tautas Padome peenem ar leelu balsu wairakumu ņchahdu 47. panta papīldinajumu: „Pagasti ņuhta aprīnku padomes pa diweem preefchstahwjeem no pagasta, weenu no wairakuma un weenu no masakuma.“

Seika īdņes papīldinajumu pee 51. panta: „Kurās wehletās Keinīska waldbības laikā“ peenem bef eerunam.

Tad, nobalkņojot, Tautas Padome peenem ņho likumprojektu wišumā.

Kurfchewizs: „Janofahrtu jautajums par peenemtā likuma publīzeschānu. Tas buhtu jadara ņewisņhā waldbības organā. Schimbrihscham tahda organa naw, tadehļ likums nodrukajams ņewisņhā broschūrā, ar paskaidrojumu par proporzionelām wehleschānam nu ar waldbības paraksteem.“

Birsneeks paskaidro, ka waldbība to darīs.

Kambala īsfaķās, ka likums buhtu jadrūtā jaunā ortografijā, ļatīnu burteem.

Keeweis: „Wīfās waldbības parīschānās leetojama jaunā ortografija.“ (Stipri applausi).

Dehķens: ņhe rodas jautajums: kurā jaunā ortografijā? Runatajs eeteiz Endselina un Mühlenbacha gramatikas ortografiju, ar „ee“ un wišu garuma ņhmju wectā leetotām srihs pam.

Paegle eeteiz ortografiju, kuru īsstraħdajuse komīšija (Mühlenbachs, Endselīnsch, Schmidt, Verzenbergers). ņhi ortografija eņot ņiīstī motīweta. Prasā zenību pret autoritatem.

Walters: „ņhīnī ņinā ari starp ministreem pastahw domu starpība. Jaunā ortografija — wehļ naw noskaidrota. Jawehl komīšija ortografijas jautajuma apspreechānai. Jacewechro ari tas, kas eedņihwojees tautas masās, tas ir gotu burti un wezā ortografija. ņhis jautajums japahrdomā.“

Menders: „Ortografijas jautajuma dehļ draud ministru krihsē. Tadehļ jautajums ņteidsīgi janodob komīšijai.“

Seika īdņe: „Āatgaleescheem Tautas Padomes un Pagaidu Waldbības lehnūmi jasiņo wiņu īsloksnē. Wehļak tad buhs ari Āatgalē par peeteekochu ņkolās īsghītību gahdats, warēs rakstīt, tā grib.“

Dehķens: „Lai Seika īdņes preefchlikumu īswestu dņihwē, wiši lehnūmi buhtu jadrūtā diwos īsdeņumos.“

Papīrmeīstārs: „Āatgalē dņihwo ari ebreji un kreemi. Kā teem pasīnot minetos lehnūmus? Ari par ņho jautajumu jaspreech komīšijai.“

Tautas padome nolemj, eewehlet ortografijas komīšiju wišu ņho jautajumu apspreechānai. Komīšijas ņastahws: Dehķens, Bruscha, Bebris, Keinīsch, Nonahzs, Gikerts, Seika īdņe, Laīsans, Turfopulk.

ņehdi pahrlīrauz līhsj pulksten 4.

Behzpusdeenas sehdi atklahj plst. 4.45 min., to wada Tautas Padomes preekšfehdeataja beedrs M. Stuleneeks.

Tautas Padome ussahk debates par Bagaidu Waldibas deklaraziju.

Menders (s.-d.): Sozialdemokratu atbilde galwenos wilzeenos jau dota wiau deklarazija Latwijas demokratiskas republikas paslubinaschanas deena. Atleek fikhumi. Ministru presidents Umanis teiza, ka Latwijas republika wispirms janowed lihds Satwersmes Sapulzei. Winsh peekriht sabedroto orientazijai; tas ir weenigais Bagaidu Waldibas atbalsta punkts. Ta naw wiskas Tautas Padomes orientazija. Mehs esam Anglijas imperialistiskas politikas pretineeki tapat, ka bijam Wahzijas imperialistiskas politikas pretineeki. Jashaubas, waj Anglija tomer nepeekritis turpmakai Latwijas peeweenofchani pee Kreewijas. Bilsonisko partiju politika naw wisai stipra, japalaujas wairat us paschu speheem. Mums pahmet wahzu orientaziju. Ja, mehs esam jaunās sozialistiskas, revoluzionarās Wahzijas drangi, mehs zeram, ka ta mums palihdsēs pahrspeht kara sekas. Umana deklarazija ir ahrkartejs optimisms. Australijas labiba maksajot 1 rbl. 20 kap. pudā, bet Australija ir tahlu, Latwijas eenaidneeki tuwu. Latwijas atbalsts ir Latwijas darba tauta, strahdneeziba. Schai darba tautai deklarazija mas sola. Wajadsiga noteikta programa besdarbibeeku liktena mihsstinaschanai. Umana programma ir nemoteikta. Soziala meera Latwijas walsti nebuhs, kamehr nebuhs dshiwē iswests sozialisms. Es nefaku, ka jaiszelas brahku karam. Schtru zihna jaewada kulturelās fleepdēs. Mehs prasam noteiktas sozialas reformas. Latwiija janodibina us demokratisjuna. Wissteidsamatā kartā iistrahdajami paschwaldibas likumi preekš pilsehtam. Pilsehtu paschwaldibas eestahschu likums jaisdod bes laweschanās, zitahdi pilsehtas wehlēs us sawu roku, ka peem. Deepaja. Bagaidu Waldiba idarijusi kuhdas aprinka preekšneeku cezelschana. Tā Rigas aprinkē eezelts Jehkabsfons — wezs zara kalps. Mihlojums sapulschu leetā newar tikt saweenots ar peenemto platformu. Bagaidu Waldiba apgalwo, ka walstij eenaidneeku ir mas. Ja tas tā, tad jau newajadsēja iklait noteikumus, kuri aissar demokratus wispahr Pretrunas starp deklaraziju un Bagaidu Waldibas pirmeeem fokeem peespeesch s.-d. frakziju eenent nogaidoschu stahwofli. Gekschēji politika truhst politisko atswabinaschanas Tuhdak jaiswehl komisija, lai dotu amnestiju politiskeem. Ja dewa amnestiju Morizeem un Weinbergeem, tad jadod amnestija ari ziteem, kuris sanz par „leelineekeem“, kuris tikai aisdomu dehl floga koncentrazijas lehgeros. — Agrarjautajumā wajadsiga noteiktiba. No ka raditi semes fondu? Kahdeem lihdselkeem? Nepeezeeschama wahzu muischneezibas materiela atbrumoschana. Kamehr tas naw notizis, Latwijas walsti atrodas spehzigis eenaidneeks. Jaatsawina muischneeku semes fonds. Semneeku semes atsawinaschana naw Latwijas soz.-dem. programā. — Pahrtikas jautajumā waldibas deklarazija ir ahrkahrstigs optimisms. Australijas labiba nahks pehz ilgeem mehnescheem. Apstahli koti grehti. Wakar pilsehtas domes sehde waldibas delegats pasklaidroja, ka us labibu no Leetawas naw ko zeret. Tur prasa samaksu ne ar walsts papireem. Tahdas Sjaba wehstis wehl jagaidamas. Warbuht buhs jakonfiszē weetejee labibas krahjumi, ja ne — buhs wislawunakās sekas. — Nazionalā jautajumā sawas frakzijas beedru ebreju wardā mehs prasam eesneegt Tautas Padmē nazionalo minoritatu aissardhibas likumu kulturelā sinā. Latweeschē nebuhs zitu tautu nospeedeji. — Apfardhibas jautajumā pret formulejumu naw ko eebilst. Bet ka to iswedis prakse? Ja tā, ka pagahjuscho swebtdeen, tad war kert demokratisju wispahri. Tikai pret warmahzibas akteem, ne pret wahrdeem, kas wehrsti pret Satwersmes Sapulzi, Tautas Padomi un Bagaidu Waldibu drihst leetot waras lihdselkus. Mehs prasam noteiktus fokus politisko brihwibu nodroschinaschanai. Mehs prasam, lai nahk pretim strahdneeku schktrai. Mehs ejam lihdi, lai gan atfihstam, ka tas tikai puszekch.

Sahlits (rad.-dem.): Brihwibas zihnitajeem, kas darbojuschees par Latwijas walsts ideju, kas upurejuschi schai idejai sawu dshiwibu — pirmais wahrds. Mehs aribam nodroschinat brihwibu, bet ari likt sinamus nepeezeeschamus eerobeschojumus. Latwijas walsts nodibinaschana darija eespehjamu tikai demokratisma idejas upwara wisa pasaulē. Senās demokratiskas walstis — Sabedrotee — jaatsihst par jaunās Latwijas walsts atbalstu, tomehr japalaujas wispirms us sewim Sabedrotee bija un buhs demokratisas aissahwji, zitur tikai tagad sahst par demokratismu runat. Weenota Latwiija — muhsu zeka swaigsne. Us wisfirsnigato mehs apswewizam Latgales preekshstahwjus muhsu widū. — Bagaidu Waldibas darbi mas redjami, bet zitadi tas ari newar buht, tee prasa laiku. Bagaidu Waldiba darbojuschees, zif ween tas wina

eespehjam apstahkos, kur walda wehl swešča wara. Deklarazijas wahrdus Paгаidu Waldiba grib pahwehrt darbos pee walsts isbuhweš. Šča usdewuma šafneegščana Paгаidu Waldiba japabalta wiseem Latwijas pilsoņem.

Ukuraters (naz. dem.): Wišs, par ko deklarazijā ruma, naw preešš Satweršmes Sapulzes šanahščanas iswedams. Tadehš deklarazija ir wairak teorija nekā prakse. Uzmirkļa usdewumi jaušwek. — Wišpirms, runajot par ahrleetan, fewiščki jaušwek wežās, šlawenās demokratijas Franzijs, Amerikas Sawenotās Walstis, Anglija; ja tās bruhš, tad šabruktu wišas pasaules kultura. Kreewijas demokratijsa wehl nekā naw dewuši. Jauņās demokratijsas, Ausrijs, Wahzijsa wehl sweščas, Kreewijas demokratijsa ar asiatiški peeštanu, us to newar palautees. — Meera konferenzes jautajums wehl naw peeteekoški noskaidrots. Konferenze šanahšs warbuht jau pehž diwām nedelan, tadehš tuhdaš janotahrto Latwijas preeššstahwibas jautajums konferenzē. — Jauņajai Latwijas walstij truhšt lihdselku, tas kawē Paгаidn Waldibas darbibu, it ihpašči apšardšibas leetā. Tomehr jaaisrahda us latweešču nazionalo kareiwju šaweenibu, tai instrukturu dandš, ta lihdselku neprasa, bet gaida us Paгаidu Waldibas rikhojumu, lai šaktu darbibu. — Pahrtikas leetā deklarazijas ideali pareiši, tomehr tuwatā nahkotnē newar us dandš ko zeret. Deklarazija wišpahr teoretiska, deklaratiwa, ta prakšē nekā nedos. Satikšmes leetā par dandš šolits. — Latwiška škola beš kaweščanas eewedama. Priwatas školas japabalta, wišas školas walsts rokās šanemot, truhšs lihdselku. Par nazionalu teatri, biblioteku, augstškolu deklarazijā nekās naw teiktš. Janodibina nazionalš teatrs.

Šeita šbše: Latgale grib buht Latwijas šastahwdala, bet šaper, energiški šoki, lai tas teeščam tā ari notiktu. Paгаidu Waldibai japeeek puhles, lai atšwabinatedu Latgali no anaršisteem.

Šbreju šozialistu preeššstahwis: Mehš nepeekrihtam šabeedroto, angļu orientazijai; Anglija apšpeešš šawas nazionalās minoritates. To newar apšweikt, tapat, kā newareja apšweikt Wahzijas imperialismu. Par brikwās Latwijas nodibinaščanos japateizas wahžu revoluzijas uswarai. Jaeewed tuhdaš astonštundu darbdeena, štrahdneeku apdroššinaščanas likumi. — Tautibu jautajumā wajadšigas garantijas. Latwijas teritorijā tautibu žihā arween bļa un newar šinat, waj ta jekad buhš no wehrščama. Nazionala autonomija wajadšiga — tuhdaš, ščodeen. Jaeewehl ihpašča šomiššija šča jautajuma iščēriščana. Tuhdaš waretu ko panahkt, wehšak ne.

Waldmans (republikans): Mehš ešam par šabeedroto orientaziju. Tikai Anglija, Amerika, Franzijs špehs nodroščinat muhšu patštahwibu. Ne Wahzijas demokratijsa, bet tee kugi, kuri tagad zelā us Rigu, neša tišlab Wahzijas demokratijsai kā ari mums brikhwibu. — Šekššemes politikā mehš nepeekrihtam revoluzijai, bet gan ewoluzijai. Darba truhšums jaapfaro, eerihkojot šabeedriškos darbus, pehdešee tomehr janostahda tā, ka tee noderetu kara išpostitās Latwijas šaimneeziktās dišwies atjaunoščana. — Runajot par agrarjautajumu, jaaisrahda, ka šemes šonds nodroščinās Latwijas walutu. Šesemneekene jados išredse, ka tee warēs šew eeguht to šemes gabalu, kur tee pawafari šakšs štrahdat. — Pilšehtneeku štahwoškis ilabošams ne algu paaugštinot, bet gan palehtinot pahrtikas lihdselku un prešču ženas. Nodokli wišpirms un galwenā šahrtā janem no teem, kuri karā eedšihwojuščeēs, ne no zeetejeem. Školu reorganizacija iswedama wišdrihšakā laikā. Japazek tautas morale un išglitība. Kuršemē pa kara laiku školas štipri išnihzinatas, tās jaatjauno. Školu tipi janostahda organiškā šakarā, tā ka pahreja no šematām školam augštakās weegli eespehjama. — Teesleetās mehš pilniši peeweenojamees muhšu premjera preeššlikumam. Mehš apšweizam šen gaiditās šwehšinato teešas. Teešam jastahw pahr ščēirami un politiku. — Reformas iswedamas dišwē, naw atšahjamas us papira. — Muhšu frazija pabalstis Paг. Waldibu wiseem špehteem.

Bergšons (demokrats): Deklarazija škaita, bet teoretiska. Praktiššas leetas aišmirštas, peem. išpostitās Latwijas atjaunoščana. Tirdšneezibas un ruhpneezibas ministrija šola ihšā laikā atjaunot wišas Latwijas tirdšneezibu un ruhpneezibu. Šihš Satweršmes Sapulzei tas naw eespehjams. Jauššahš ar šihšruhpneezibu, tas wišweenšahrščaki. Šeelruhpneezibai truhšt neapštrahdatu materialu. — Paгаidu Waldiba naw šwalizijas waldiba, ta neatbalstas us štrahdneekem un šihšpilsoneem. — Paг. Waldibai paščai jastaw par šawu darbibu mašam. Us awišču šitam newar palaištees.

Nonahžs (Šemneeku Saw.): Latwijsa ir masha, ta newar waras atributu radit. Tapehž meerigais tonis ahrējā politikā. Latwijsa ir štipra ar tašnibu. Tapehž ari

Latvija peekriht tantu ņaweenibas idejai, jo ta pamatojas uf taiņuibu. Latvijai japahrwar daudņ gruhitibas un eefņhejas preteņņhibas. Latvijas politikai jabuht meermihligai uf ahreenu, noliktai un ņingrai uf eefņheeni. Ir atklahti eefņheji eenaidneeki, tee grih Paĝ. Waldibu ĝahņ. Pret teem wajadņĝa ņingriba brihwibas un demokratijas aiffahweņchanaņ labā. Bet ir a i bihfamats eenaidneeki — tautas maņu neapņinigums. Tās wehl neprot walņiņki domat, tās neufņiz ņaweem ņhehfteem, bet ņagaida wiņu no ahreenes. Paĝ. Waldibas ņoki pret wiņeem ņheem eenaidneekiem apņweizami. — Paĝ. Waldibai ir wajadņĝis atbalņis. Tautas Padome ņawā wiņumā ir Paĝ. Waldibas draugņ, ne eenaidneeki. Mehs dņrdeĝām ņoz.-dem. opoņiziju, tomehr ta labwehligata, kā daņņas deenas atpakaļ. Daņņi ņoz.-dem. pahrmetumi ir pawirņņi. Ja taiņa pahrmetumus eerehdnu leetā, tad jaewehero, ka Paĝ. Waldibai truhņti ne tikai naudas lihdeku, bet ari zilweku materiala, wiņņ taņņu jadibina no jauna. Atteezibā uf pahrtikas jautajumu jaatrahda, ka palihdņiba pahrtikas ņinā no Beetawas tomehr ņagaidama un ir ņolita no ta paņĝa Paĝ. Waldibas Beetawas delegata, par ņuru runaja ņ.-d. preekņņtahwiņ. — Opoņizija opoņizijas deht apņarojama. Ne-wajadņetu ņhehletees ar parlamentariņmu, iņbihdot ufņizibas jautajumu. Waldibas perņonu jautajums ir walņis droņhibas jautajums. Ja walņis wihri ees, tad walņis paņtahweņchana apdraudeta. — Ja tikai dalu no deklarazijas iņweidis dņihwē, tad jau buhņ loti daudņ ņaņneĝis. — Semneku ņaweenibas fraņzijas wahrdā eefneedsu ņahhdu pahrejas formulu: „Nollauņijuseņ Paĝ. Waldibas deklaraziju, Tautas Padome apņolas, pabalņtit wiņeem ņhehkeem Paĝ. Waldibu wiņos minas rihtojumos un ņolos, kas ņaņtan ar Tautas Padomes peenemto demokratifko platformu.“

Šreiners (wahzu fraņz.): Ja Paĝaidu Waldiba eewehros tantu minoritatu intereņes, tad wahzeefņi atņihņ brihwo Latviju un pabalņtis Paĝaidu Waldibu ar wiņeem ņhehkeem.“

Kurņchewiņs (ņ.-d.): Janodibina beņ ņaweņchanaņ Latvijas zentralais darba birojs un wiņās pilņehtās darba birņas. Tad warēs brihwos ņhehfus pareiņi iņleetot. — Politifko amneņtija tuhbaļ iņhodama. — Skolotaji Kurņemē neprot ne wahrda latwiņki, tee jaatlaiņĝ. — Jacewed progrefiws nodoklis. — Deklarazijas idealifms labs, bet jamelle praktifka linija.

Debates ņehds.

Wenders eefneeds ņahhdu ņoz.-dem. pahrejas formulu:

Latvijas Tautas Padome nollauņijusees ministru presidenta deklaraziju: 1) iņņata ņawu aņako proteņtu pret politifko brihwibu apobefņoņchānu, par ko ar ņawu parakņtu atbildibu nes ministru prezidens, 2) praņa tuhņlitejus ņolus, lai tiktu atņwabinat politifke apzeetinatee, eezelot ņewiņņku komiņiju, kas rewidetu, kā politifko, tā kriminalo eeflidsitu ņarakņtus, 3) praņa nekawejoņchus praktifkus ņolus beņdarba un pahrtikas gruhitibu nowehņchānai waj mihfņtināņchānai, 4) atrod par nepeeklaiņchānu ņatru ahreja imperialifma eejauņņchānos Latvijas eefņhejās leetās un neuffata ņabeedroto imperialifmu par maņo tantnu atņwabinataju un tadeht atrod, ka Paĝaidu Waldibas zeribas uf ņabeedroteem natw ņaweenojamas ar patņahwigu, neatkarigu un demokratifku Latviju, 5) ir neapmeerinata ar nenoteiktibu Paĝaidu Waldibas agrarprogramā un praņa tahdu agrarņolu ņagatawoņchānu, kuri laustu Latvijas muifņchneeziabas ņaimneezifko waru, 6) atrod, ka ņrahdneeku jautajumā ministru presidenta deklarazija nenorahda noteiktus ņolus ņezialas liņundofchānas ņinā un praņa, lai beņ ņaweņchanaņ tiktu zelti preekņĝā Tautas Padomei noteikummu projekti par ņrahdneeku ņahwofka un darba apņtahku uņlabofchānu; nekawejoņĝi eezelama komiņija, kuri jasper wiņi ņoki, lai ņagatawotu ņistematifku 8 ņtundu darba deenas eewehchānu liņundofchānas zelā wiņd Latvijā, — pee ņam ņĝai komiņijā peeaizinuami ņrahdneeku organizaziju preekņņtahwiņi. tāpat, kā wiņās zitās komiņijās ņrahdneeku jautajumā, 7) atrod, ka tautas milizijas organizchānas praņņe nekahdā ņinā neņakriht ar demokratijas prinzipeem un intereņem un praņa, lai tiktu ņperti ņingri ņoki pret teem paņahņumeem, kuri reakzionaro grupu rokās draud iņwehrstees par balto ĝwardi waj Latvijā tik labi paņihņtamo „ņelbņņchuzi“, 8) neatrod ministru presidenta deklarazijā noteiktus norahdijumus, kā ministrija domā garantet Latvijas tautibu minoritatem nazionali-kulturelas atņihņibas brihwibu un praņa, lai tiktu ņperti ņagatawoņchānas dorbi tautibu minoritatu kulturelo teekņbu nodroņĝinaņchānai, 9) praņa it wiņur un wiņās walņis dņihwes noņarēs ņingru demokratifku politifu, ahtrus

folus fatverfmes fapulzēs fafautfchanā, pilfonifko brihwibu nodroſchnaſchanā un weetejo paſchwaldibās eeſtafſchu demokratiſeſchanā un pahreet uſ turpmako deenas kahtibu.

Tautas Padome nobod par ſoz.-dem. pahrejas formulu 15 balſis.

Monahza eefneegto Semn. Saw. frakzijas pahrejas formulu Tautas Padome peenem ar 48 balſim.

W. Skujeneeks nolasa fekoſchu waivatu frakziju wahrda eefneegtu ſteidsamū peepraſijumū:

Gewehrojot to, ka Latwju Kareiwju Nazionalā Saweenibā ſchodeen eeraduſchees preeſchſtahwi no Luqſch-Kurſemes ar ſinojumū, ka aiſwafar, 2. dezembrī, leelineeku bandas eenehmufchās Silanūs, bet wafar 3. dez. Krustapili un Jekabmeestu, pehz kam notikuſi weeteju leelineeku fazelſchanās un eedomato pretineeta apkufchana pehz ee-preeſcheja ſaraktā, nodedſinot mahjas un iſlaupot ſaimneezibas, apafſchā paraktiufchās frakzijas luhdi wal dibu paſinot, waj winau tas ir ſinams, un ja tas winau ſinams, tad kahti ſoki ir ſperti leelineezifko bandu tahtaka eebnfuma aptureſchanai un ſemes aiſſtafweſchanai.

Paraktiufchās:

Nazionaldemokratu, Latwijās Neaktaribas un Latweeſchu Semneeku Saweenibas frakzijas.

Tautas Padome peepraſijuma ſteidsamibu peenem un uſ Sahliſcha preeſch-ſifumu nolenu, noturet ſhegtu ſehdi.

Weenojās ſehdi pahtraukt, lai dotu eefpehju frakzijam apſpreestees.

Behz otra pahtraukuma W. Skujeneeks atklahj ſehdi plift. 7.20 wafarā.

Geſchleetu miniſtrs Dr. W. Walters no wal dibas puſes luhdi atlikt eepreeſcheja eefneeguma zaurſtatifchamū uſ puſtundu, kad eeradiſees miniſtru prezidents ar wajadſigeem paſkaidrojumeem; preeſchlikumū peenem.

Pahrejot uſ nahtofcho deenas kaht. punktu par pahrtikas jautajumu, wahrdu nem Gulbis: Pahrtikas jautajums ſtipri atkarigs no paſchwaldibas leetas. Ka zentrala eeſtahde uſſkatama ſemkopibas un apgahdibas ministrija; likumprojekts dibinats uſ priuzipa, neradit jaunu, ſmagu un dahrgu aparatu, bet ſaſtit pahrtikas eeſtafſchu ſunkcijas ar zitām jaundibinamām eeſtahdem, ar to eewehrojamā kahtā ſamaſnatos ne tik ween budſchets, bet ari buhtu panahſta leelaka ſaſkana ſtarp daſchadām walſts eeſtahdem un nowehrſti gadijumi, kad darbojas diwi paraleli organi.

Likumprojekts debates nerada un, balſojot pa punkteem, to peenem weenbalſigi.

Turpmakais deenas kaht. punkts ir likumprojekts par polizijas pagaidu eekahrtu. Likuma projektu, kahds tas iſſtrahdats komiſija, nolasa Giferts. Behz wina nem wahrdu Gijaſ: komiſija mehſ bijam ſpeesti balſot pret projekta pamata priuzipu. Gchis projekts, kahdu to zehlg preeſchā Pagaidu Wal dibā, war fazelt tantā tika ihnumu. Leetas tihri, it ka tas buhtu patapinats no wezās patwal dibas. Demokratiſtajā Latwijā tahdas leetas nedrihtſtetu atkahtotees. Walſts eeſcheja ap-ſardſiba ir atnemama eeſchleetu ministrijai un nobodama paſchwaldibas rokās. Likumprojekta gau ir paredſeta paſchwaldibu lihdsdarbiba, bet paleet eeſpalds, it ka wal dibā tam pilnigi neufizās. Iſnaht ſawads kompromiſs: no weenas puſes paſchwaldiba peedalas, no otras — ne. Uſ ſchi eemeſla ſ.-d. frakzija newar projektu wiſumā pabalſit, bet atſtahj ſew teeſibas, balſot par atſewiſcheem punkteem un eeneft atteezigns pahrgroſijumūs waj papildinajumūs.

Tahlakās debates par polizijas eekahrtu pahtrauz un atleek uſ nahtofcho ſehdi, jo eeradees min. prezidents Umanis.

Umanis: Par notikumeem Latgalē Pagaidu Wal dibai ir jau ſinams. Watrakahrt wina greeſās pee wahzu walſts komiſara Winniga ar peepraſijumeem ſchāi leetā, bet winau no ſahſuma atbildeja, ka wahzu pahrwaldibai nekās nauw ſinams, un tika wehlat, kad wahzu karafwehta atkaſpſchanās azimredſot turpinaſās un laupitaju bandas bija jau tahtu Latgalē, nahza atbilde, ka tiks darits wiſs, kas eefpehjamūs. Deenas 5 atpaka, kad jau gaiſchi bija redſams, kas noteek Latgalē, mums paſinoja, ka tiks iſraudſiti ſewiſchki brihwpraktigi pulki un ſuhtiti laupitajeem preti. Bes tam tika eekufinatās jautajums par weetejas ſemes apſardſibas organi eſchamū. Sarunas tomehr eewilkās garumā aij prinzipieem un techniſkeem eemeſkeem, kuras te wiſos ſihtumos buhtu leekt minet. Tika projektetas nazionalas weenibas preeſch latweeſcheem, wahzeefcheem u. t. t. Weidſot panahzām, ka wahzu naz. weenibas uſ ſamehra pamateem

war tikt nodibinātas tikai Rīgā, Lēpajā un Jelgavā. Gruhības gan wehl japahrwar wiršwadonības leetā. Weenojās, ka par wiršwadoni ifrauds is kahdu neitralas walsts wiršneeku, bet wina palihgs buhs latweetis. Bet kamehr wiršwadoni atrod, wadoniba teef uftizeta kolegijai no 3 zilweeem, starp kureem weenam jabuht wahzeetim. Komandas waloda pehz ilgafas farunas paredseta latweefchu; amuniziju un eerotfchuš dos wahzu kara pahrwalde pret wehlatnomafku. Beespeedu eesaukfchana mobilifazijas zelā pagaidam jaatstahj, io tas prafa laifu; apfardsības spehks tiks organifets fchimbrihſham no brihwprahfigeem par algu.

Apfardsības leetu ftipri trauzeja ari apstahlis, ka truhka kandidata uf apfardsības ministra weetu, jo latweefchu wiršneeki, kam to peedahwaja atteizās, neufnemdamees atbildibu par gruhitbam, kahdas te pahrwaramas. Tad Pagaidu Waldbiba nahza pee eeskata, ka apfardsības ministriju jaustiz ziwilperſonai un tuhliit uffahka atteezigas farunas. Weidsot waru pafstnot, ka ſchai ſinā weenoſchanās panahkta ar deputatu J. Sahlti. Ufaiztnu winu kā apfardsības ministri, eenemt weetu pee ministru galda. (Staki applanfi zentrā un pa labi). No wiſa, ko eš ſche eſmu pafkaidrojis, iflobas atbilde uf peeprafijumu. Weenigais glahbiſch ir tikai tas, ka nemam wiſu ſawās rokās un meklejam eerotfchuš tur, kur tee dabujami un kur numz tos peedahwā. Ir ſperti wiſi praktiſtee ſokt walsts apfardsības organifeſchanā.

W. Seika iſdse: Wiſa Latgale jan ir pafandeta. Pagaidu waldbiba pahrat palaiſchas uf wahzeefcheem, kuri pateefibā dara wiſu, lai tikai kawetu Latwijās aifardsību. Wajaga nekawejoſchi greestees pee ſabeedroteem.

Amneſtijas leetā nolemj eewehlet ſewiſchu komiſiju. Gewehl: Wanagu, Kweeſi, Feldmani, Afurateri, Laisanu, Ranki, Kreewinu, Kurfchewizu, Kalnina iſſi.

Nazionalo leetu komiſijā eewehl: Kalninu, Seebergu, Bruſchu, Webri, Zelmu, Wahrsbergu, Wihtolu, Steinertu, Sauleſkalnu.

Wehl teef eefuſtinats jautajums par robeſchu komiſijas iſwehlefchanu, bet uf M. Stujenecka preeſchlikummu ſcho jautajumu atstahj Pagaidu waldbibas rokās tahlaf-wirſiſchanai.

Sehdi ſlehdsj ap plikt. 9 wakarā.

Latvijas Tautas Padomes I. sēdijas 4. sēdne

5. decembrī 1918. g.

Sēdī atklāj Margers Stujenečs pulkt. 1.50 deenā. Sēdē peedalas: Soz.-dem. 8, dem. 5., rad.-dem. 3, femneeku ņaween. 9, latg. 10, wahzu 3, ebreji 3.

Preekņņehdetajs Margers Stujenečs konstante kworumu.

Deenas ņahrtibā wakar eefahhtais likumprojekts par poltziņas reorganiseņanam.

Dawis Goltis: „Pee deenas ņahrtibas wehletos peeņihmet, ņa ņehņhu atklahņhana pus un weņelu ņtundu pehž noteikta laika ir ļoti nepatihnama un neproduktiwa laika ņaudehņhana preekņņ til daudņ laudim. Laiks tagad ir dahrgs un ar to wajasetu apeetees leetderigaki. Pulksten 1, kad jashk ņehde, tad dasņas ņrakziņas wehl weefnizā omuligi ehđ pufdeenas. Sēhdes tomehr wajasetu ņahkt laikā.”

Preekņņehdetajs Margers Stujenečs: „Tam peekrihtu un luhdsu Tautas Padomes lozekhus to eewehrot. Jums, Golta ņgs, warbuht buhtu ņahds praktiņs preekņņlikums.”

Dawis Goltis: „Pehž 1/4 ņtundas gaidiņhanas ņahkt ņehdi katrā ņinā, ja naw kworumu — tad ņehdi atlikt.”

Preekņņehdetajs Margers Stujenečs: „To wajasies darit. Balfot tomehr newajasēs, jo leeta pate par ņewi ņaprotama un eerunu naw. Pahrejam pee deenas ņahrtibas. Referents buhž til labs laņit projektu pa punkteem.”

Jahnis Gikerts: „Latwijas teritorija top ņadalita administratiwās weenibās, aprinķos waj rajonos.”

Pauls Kalniņņ: „Te top peeturets rajons weza aprinķa robesņās. Tas runā preti wakar peenemteem paņchwaldibas un pahrtikas projekteem, kur naw eerobehņota Latwijas teritorija 17 aprinķos, bet aņtahta brihwiba, ņa teritorija teek eedalita waj aprinķos, waj rajonos. Lai nedariitu grehtibas, wajasetu norobehņot 17 aprinķus, bet ņazit „aprinķos waj rajonos,” ņa tas peenemts wakar.”

Jahnis Gikerts: „Likumprojekts ir pagaidu likums, pagaidam war buht tikai runa par aprinķeem, jo ir til tee, rajonu naw. Tapehž komiņija ņho punktu peenehma weenbalfiģi, ņa ņhimbriņham peeteekofņhu.”

Karlis Kurņchewiņš: „Deeku preekņņā „aprinķos” — „waj rajonos,” ņa tas bij iņdarits wakar peenemtos likumprojektos.”

Juris Sankewiņš: „Rajonus war peelaiņt, ja ņtrihpo ņkaitli 17, zitadi war iņnahkt neņaprotami.”

Geņņhleetu ministra beedriņ A. Birņnečs: „Luhdsu peenemt 17 aprinķu beņ pahrlabohņanas. Pahrtikas projekta techniņko eemeslu deņk bij jamaina aprinķu robesņas, ņhi projekta motiwi atkriht, newajasēja buht pretrunu pret ņho punktu.”

Pauls Kalniņņ: „Komiņijas lehmums naw atkarigš no ņkaitla, pakalņtu ņoz.-dem. preekņņlikumu.”

Jahnis Gikerts: „Tr ņwarigi paturet ņenakas aprinķa robesņas, zitadi zehņees daudņ neņhrtibu robesņas noteizot.”

Preekņņehdetajs Margers Stujenečs: „Deeku uņ balfohņanu abus preekņņlikumus.

Ar 24 balsim peenemts Sankewiņa ņga preekņņlikums. Latwijas teritorija top ņadalita administratiwās weenibās, aprinķos waj rajonos.

Jahnis Gikerts: „Katra aprinķa eekņejo apņardņibu wada un pahrsu no eekņhleetu ministriņas eezelts aprinķa preekņņneekš. Ar weetejo aprinķu paņchwaldibas eekņahņhu nodibinaņhanos, pehdejās, ja naw meerā ar eezeltajeem aprinķu waj rajonu preekņņneekseem, ņahda preekņņā eekņhleetu ministriņai preekņņ apņiņrinaņhanas jaunus laudidatus.”

Auguņts Rankis: „Dapeeek ņlaht „waj rajonos,” „aprinķos waj rajonos.”

Kristaps Eliass: „Soz.-dem. buhs speesti balsot preti šchim punktam aif wakar ifsteikteem eemefleem. Apfardība nedrihft tapt nodota eefšhleetu ministrijai, kas to padaritu zentraliifki-birokratiifku, bet tai janahf pašwaldbibas rokās.“

Roberts Skalewizs: „Newaru šaprast šchabdu usstahšchanos. Ja polizija teef eezelta aprinkos waj ziur, tad ta naw subordinazija, bet difziplinas un leetderibas, ne birokratiifma dehlf tas jadara. Kamehr poliziju warēs ifwehlet uš weetas, paces wehl ilgs laiks, bet tā ka leeta fciidsama, tad japaleef šchimbrihšcham pee eezelšchanas no ministrijas.“

Dr. Pauls Kalniņš: „Šaatbild eepreekšhejam runatajam, ka nebuhtu flittati, ja polizijas eeredaus eewehletu weetejas pašwaldbibas un tad ministrija apstiprinatu.

Eduards Kiršfelds: „Pagastos wehl naw nodibinajufchās waras, kuras waretu isbihdit few adminiftraziju. Lejas-Kurfemē p. peem. war notift, ka top ifwehleti mutšneeki un bijufchee „Amtsvorsteheri“, par ko publekses tumschi laudis, pat šchnabi un alu netaupidami. Ja polizija tahbas weetas nebuhtu pašču rokās, tad Pagaidu Waldiba newar zeret few wajadfigo pabalstu, — winai tadehlf jaeewehlf polizija pašchai.“

Dr. Pauls Kalniņš: „Atkal jarunā preti. Ja tas tā, tad lai eezelšchana paleef wizmaf lihds pašwaldbibas eestahšchu nodibinajufchanaif.“

Grīks Feldmanis: „Projektam ir pagaidu raksturs. Waldiba ir nostahjufēs uš zentralifazijas prinziipa. Semneeku Saweeniba aifstahwēs to, jo šchajos laikos tas ir jadara, pagaidam zitas ifejas naw.“

Kristaps Eliass: „Šaatihft prinziipā, ka pašwaldbibas eestahdes eewehlf polizijas preekšneekus. Wehleschanas prinziips jaišmed mafakais tur, kur pašwaldbibas eestahdes jan nodibinajufchās. p. peem. Rigas pilsehtā u. z.“

Atis Keniņš: „Beekrihtu domam, ka labakt šchimbrihšcham, kamehr walfts naw ihfti nostiprinajufēs, ir zentralifazija. Ir wairaf drofchibas, ka Tautas Padomes prinziipi tiks ifwesti pilnigaf dšihwē, ja polizijas preekšneeki padoti Pagaidu Waldibai. Projektā usnemtais korektiws ir pilnigi peeteekofchš, lai dotu wizpufejas garantiijas.“

Gešhleetu ministrs Dr. Walters: „Zeen. Tautas Padomes lozekli! Nupat Kenina teiktās domas atweeglina ari mani. Es tam pilnigi peeweenojos. Waj lai fewiifchki ussiveru. ka fewiifchki tapehš, ka taisni manā pahrsinā uftizets tas darbs, noorganifet Latvijas walfts solus. Mans peenahkums peespeefch mani fkatitees uš to, lai nodibinatos walfts wara, konfekwenti apweenota ap Tautas Padomi. Tadehlf newar peelaift waras fadalifchamu. Lai nenoteef semē waras fadalifchana, ja ari ne winas ifmehtafchana, walfts wara jaapweeno ap pagaidu zentru — Pagaidu Waldibu un Tautas Padomi. Šchi doma ir wadofchā pagaidu likumā par polizijas organifefchamu muhfu semē. Šchi doma nerunā preti ari demokratiifmam. Te naw birokratiifms. Bat tahdās semēs, ka Ziriķes kantonos pastahw diwas polizijas: komunalā un ta, kura atrodas walfts rokās. Walfts polizija ir nepeez efchama, lai wifas atfewiifchās dalas walfti apweenotu ap kopejo eestahbi, lai wif rihtojumi nahf atkaribā no Tautas Padomes. Taisni šchajos apstahktos tas ir wajadfigs. Wifit tee šok, kas nahš, nahš no Tautas Padomes, no winas isbildu komitejas — Pagaidu Waldibas. Ja atzerefimees pagahjufchā gada peedifihwojumus, buhs jaifsfakas pret toreifejo tautas mobilifaziju. Pehš eewehleschanas formas gan ta bija demokratiifka, jo to organifeja pašwaldbibas eestahdes, bet waj šchis demokratiifms dewa Latvijai eefšhejo fpehtu? Juhs fazifteet, ka torēif nebij gatawas pašwaldbibas eestahdes, bet ari tagad mehš wehl neefam pahrleeti.ati, ka weetejas eestahdes ir tai gatawibas stabijā, ka uš winām war palautees polizijas preekšneeku eezelšchanā. Runat par demokratiifmu, — peedodeet, ir leeks. Ja poliziju eezels fasinā ar weetejam eestahdem, tad tas buhs pilnigi demokratiifki, tāpat ka wifš zentrs ir demokratiifš, ir Tautas Padome, ir Pagaidu Waldiba.

Leetderibas finā ari Juhs newarat man minet eemeflus, kas nofazitu, ka buhtu labakt weetejam eestahdem eezelt weetejo poliziju. Pagahjufchais gads to peerahdija. Romiifijas projekts ir widus zekšch. War gabitees, ka weens otrs zilweks buhs neweeta. Neweens newar garantet, ka pa laikam nenotiftu tahda pahrskatiifchanaš, ka wakar minets. Tas tomehr ir atfihmets un taps labots. War malditees ari pašwaldbibas eestahdes. Numš jafargajas no pagahjufchā gada atfahrtofchanaš. Tagad mums 516 pagafstu. Ja 516 pagafstos attihstifees fawa pašcha wara, waj wina buhs faskawota ar kopejo waldbibu? Apafchās inifziatiwai ir ari fawas ehnas pufes. Tapehš

weetejas pašwaidibas jafastano ar zentrālo waldi, lai neizeltos weetas waras, kas fraužē Juhfu pašču waru. Tautas Padome ir angstatas, suverenās waras neseja un juhfu peenahkums šcho waru fargat. Waldiba ir juhfu gribas ispilbitaja un mehš to apšinamees, tadehl stingri stahwešim par to, lai Juhfu wara netop isputinata, lai nešnehšā to uš wišām pušem. Muhfu eekšhejais stahwoflis ir druhmaks, nekā to war eedomotees. Sašu Zums, fungi, ka šchimbrišcham jau noteef Latwijas waras isnehšaišana. Zums jafaka, fungi, waj tam tā buhs buht. Tas prozefs nedrihft eet tahlak. Pabalstat to, lai weetejas waras peestanojas juhfu warai un weens no tahdeem rihtojumeem ir likumprojekts par polizijas eefahrtu. No ta waldiba neatkaphpees juhfu dehl. Juhš ešat weenige suverenās waras neseji.

Dr. Pauls Kalniņš: „Stungi! wišpirms gribu ašrahdit uš nazion. dem. „nošchwankošchanos“ uš waldibas puši. Watar wai preeksch mums simpatistakā kahrtā pabalstija muhsu interpelaziju, bet šchodeen paklanas pret eekšchleetu ministra stingribu ar applauseem. Tas muhs nebuht nebaidēs uštahtees pret ministra stingribu wehl jo neatlaibigak. Wiņšch solija neteikt daudš, bet teiza wairak tā gribeja. Ja wiši šche tā šaprot Padomes demokratišmu, tā šaprot to ministrs, tad newehlos šche sehdet ne weenu deemu. Šchi eestahde nem tantai brihwibu lemt pašchai par šawu poliziju. Šopeja deklarazija šatur punktu, no kura pirmais atkaphjas pats ministra kungs. Ja peenemšim projektu, tad nošazim ari turpmak, ka itkai Pagaidu Waldibai ir wiša wara tagad un turpmak. Mehš zihnu eefahšim ar masu projektu, bet ja ministrs ari turpmak tik drošchu peeri buhs oposizijai preti, tad mehš ašdegšim zihnu uš wišas frontes. Tas demokratišai doš wairak spehta, nekā centrāla wara, uš šo stutejas Pagaidu Waldiba. Peelekot katrai eestahdet šchēiras šimogu, nedoš štuti waldibai. Naw wajadšigs tik daudš špredelet, bet wajaga ašstahwet muhsu prinzipielo stahwofli. Ministra runa drošchi ween neatstahja winaam wehlamo ešpaidu uš wišēem Tautas Padomes lozēkeem.“

Julijš Belms: „Debates leezina par diwu pašaules ušstatu zihnu: demokratišas prinzipu un waras prinzipu. No weenas pušes teef ašstahweta ašbildneeziba, no otras — weetejā pašnotekšchanās. Ašbildneezibas ašstahwēti šaka: mehš neustizamees, waj zaur weetejo eezelšcham nešudis muhsu wara. Ar to ir šazits, ka mums polizijas aparats wajadšigs šinameem noluhkeem, lai ar to turetu eedšihwotajus ašbildneezibā. Ar to mehš šoz.-dem. newaram buht meerā. Mehš ešam pret katru ašbildneezibū. Waltera kungs ašrahda, ka demokratiškās semēs ir 2 polizijas. Ar to gribets šazit, ka jabuht uš weetas ari walsts šchandarmērijai. Šā bija pagahjušcho gadu, nešinu, bet domaju, ka pagahjušchais gads ir, atwainojeet, „puhšlis preeksch kaku baidišchanas“. Šs waru ašrahdit uš pretejo puši. Ukrainā laudis tapa šijati, peešam ari pašchi šijataji bija teelakee čukigani. Ja prinzipš ir nepareišš isleetots, tad ar to nemas naw tekts, ka pats prinzipš ir nepareišš. Bihtees, ka uš laukeem nezēlas zitas waras, ir naiwi, jo weens zentra eezēlts polizijšs newar ašstahwet waru. Wara jadibina uš weetejeem eedšihwotajeem. Bet muhsu frazija šaprot to tā, ka gribets šazit „mehš neustizamees tantai un gribam noštahtees uš pilsoniškās dikturas pamateem.“ Mehš, šoz.-dem., ešam pret katru diktaturu, tā labo, tā kreišo, bet pret pilsonu it šewišchi, un ja mums buhtu jaišwehšas štarp diwām diktaturam, tad drihiak buhšim par proletariško, nekā par buršuijško. (Šazēlas nemees, atškan jautajums „kam draud“).“

Jahnis Giferts: „Par diktaturu pehž projekta naw runas, jo eezelšchana noteef pehž kandidateem, kuruš weetejās pašwaidibas stahda preekschā (no šoz.-dem. „un tas Šekabšons?“ D-rs Walters no weetas: „Bet zif pagahjušcho gadu nebij Šekabšonu?). Šekabšons ir kuhda. (Š. Wenders no weetas: „ir wehl weens otrs ekšemplars“).

Preekšchēdetajš Margers Štjeneeks: „Debates šlehgtas, leeku uš balšošcham.“

Ar balšu wairakumu, šoz.-dem. balšojot pret, punktu peenem komišijas redakzijā: Katrā aprinki eekšhejo apšardšibu wada un pahšim no Eekšchleetu Ministrijas eezēlts aprinka preekschneeks. Ar weetejo aprinku pašwaidibas eestahschu nodibinašchanos, pehdejās, ja naw meerā ar eezeltajeem aprinku waj rajonu preekschneekcem, stahda preekschā eekšchleetu ministrijai preeksch apštīprinašchanos jaunus kandidatus.

Jahnis Giferts — lasa 3-šo punktu, kuru ar balšu wairakumu peenem komišijas redakzijā: Katram aprinka preekschneekšam eekšchleetu ministrija eezēk, štatotees

pehž aprinka leeluma un stahwotka, no 1 lihds 2 palihgeem no tam personam, kahdas preeksch schi noluhka usrahda aprinka preekschneeks.

Giferts — Iasa 4. punktu.

Dr. Pauls Kalninsch: „Peezos wahrds gribeju konstatet, ka bija fungi, kas teiza, ka ar paschwaldbibas eestahschu eerihotoschannu, tas iswehles paschas. Saprotama eezelschana, kur naw paschwaldbibas eestahschu. Te nu ir atkal punkts, kas tam runa preti.“

Karlis Kurfchwizs: „Deeku preekscha polizijas eerehdans iswehlet weetejam paschwaldbibas eestahdem un zentrs tos apstiprina.“

Kristaps Gliafs: „Komisija mehs jau aistradijam, ka schis punkts mums ir nepeenemams. Gesneedsam pahrlabojumu un par scho pahrlabojumu balsosim; bes ta balsosim preti.“

Giferts: „Pahrlabojums bes punkta ir absjurd. (Dr. Kalninsch no weetas: „tas til Jums ta leekas“).

Preekschfehdetajs M. Skujeneeks: „Punktu leeku us balsoschannu.“

Ar balsu wairakumu 4. punkts peenemts komisijas redakzijā:

Deelatās Ratwijas pilsehtas: Riga, Lēpaja, Daugawpils, Selgawa, Rēseke, Wentspils un Warka ir eekschejas apfardsibas sinā isdalitas no atteezigeem aprinkeem un atsiht tas par patstahwigam administratiwam weenibam. Scho pilsehtu eekscheja apfardsiba teek uftizeta no eekschleetu ministrijas eezelteam scho pilsehtu polizijas prefekteem, pee kam tanis pilsehtās, kur pilsehtu paschwaldbibas eestahdes reorganisejuschās, schi eezelschana noteek fasinā ar minerām paschwaldbibas eestahdem.

Jahnis Giferts — Iasa 5. punktu: Masafās pilsehtās un meestos eekschleetu ministrija eezel fewischkus pilsehtu waj meestu polizijas preekschneekus is to personu widus, kahdus schin noluhkam eeteiz atteezigu aprinku preekschneeki, fasinā ar weetejam paschwaldbibas eestahdem. Wini par sawu darbibu atbild katrs, ari sawam aprinku preekschneekam. Semakos polizijas darbineekus eezel polizijas preekschneeki, kureem ari wini ir atbildigi.

Schis punkts ar balsu wairakumu peenemts.

Giferts — Iasa 6. punktu: Kahrtibas uftureschana pagastos atteezigeem aprinku preekschneeki eezel, fasinā ar weetejam paschwaldbibas eestahdem, katrā pagastā pa weenam wezakam polizijas kahrtibneekam un no 1 lihds 3 jaunakeem kahrtibneekem, statotees pehž pagasta leeluma, kuri teeschi atbildigi aprinka preekschneekam un wina palihgeem.

Karlis Kurfchwizs: „Man juridiski nesaprotams wahrds „fasinā“. Ta naw juridiska formula. To wajaga juridiski preziset, tā wini „fasinas“.

Jahnis Giferts — Tas nosihmē, ka weetejās paschwaldbibas eestahdes stahda preekscha kandidatus.

Dr. Pauls Kalninsch: „Ja komisija tā domaja, ka weetejās eestahdes stahda preekscha kandidatus, kapehž tas naw ratsiits. Te mums ir zelis preekscha tas pats wezais urjadniks.“

Preekschfehdetajs M. Skujeneeks: „Deeku us balsoschannu.“

Ar balsu wairakumu punkts peenemts komisijas redakzijā.

Jahnis Giferts — Iasa 7. punktu:

Seturtajā punktā minete polizijas prefekti kahrligai usdewumu weikschanai eezel wineem atbildigus un padotus eezirknu preekschneekus un zitus semakus polizijas darbineekus. Behdejee par sawu darbibu ir atbildigi tā eezirknu preekschneekem, tā ari prefekteem.

Schis punkts ar balsu wairakumu teek peenemts.

J. Giferts — Iasa 8. punktu:

Wisus polizijas deenestā atrodoschos darbineekus atlaisch no deenesta tee paschi, kas peenem (eezel), ja tee israhdas par nederigeem apfardsibas darbam, waj tiftu par kahdeem atfahrtojoscheem pahrfahpumeem jeb weenreisigeem noseegumeem no pastahwoscham kriminalteesam ar zeetumu soditi.

Jahnis Akuraters: „Kas ir „atfahrtojoscheem“? Noseedsneeki deenestā nebuhs peenemti, tapehž wahrds „atfahrtojoscheem“ jastrihpo.“

Jahnis Giferts: „Te ir domati masakee noseegumi un tahdu atfahrtoschanās, tapehž wahrds „atfahrtojoscheem“ naw leeks.“

Breetskšehdetajs M. Stujeneeks: „Deeku us balsofchanu Ukuratera kunga pahrlabojumu.“

Ur 25 balsim Ukuratera kunga pahrlabojums peenemts.

Breetskšehdetajs M. Stujeneeks: „Deeku us balsofchanu punktu ar pahrlabojumu.“

Ur balsu wairumu punktš peenemts ar Ukuratera kunga pahrlabojumu.

Jahnis Gikerts: lasa 9 punktu:

Ahrejās polizijas deenestā war usnemt tikai pilngadigus wihreeschu dšimuma personas.

Dr. Pauls Kalniņš: „Kas ir ahrejas polizijas deenests?“

Jahnis Gikerts: „Ahrejais ir wihreeschu deenasts, tā warts un z., bet eelšhejats ir tanzlejas darbs, kur noder ari seeweeshi.“

Dr. Pauls Kalniņš: „A, tad es šaprotn.“

Punktu 9. peenem.

Jahnis Gikerts: lasa 10 punktu:

Polizijas deenestā newar tikt usnemti: a) kas atrodas sem ismeklešanas un teefas par kriminalnoseegumeem; b) no teefas šoditi ar teefibu saudešchanu, waj teefibu aprobeshofchanu; c) noteefati par sahdšibu, krahpschanu, uftizeto ihpashumu peesawinašchanu, par sagtu mantu noslehpšchanu, profeshionali sagtu mantu uspirzeji un kihlā nehmeji; d) šoditi par krahpschanu, wiltošchanu, kukulu nemšchanu, augktošchanu, isšpeeschanu, ja no šoda isšpeeschanas naw wehl pagahjušchi pilni peezi gadi.

Ur balsu wairumu punktu peenem.

Jahnis Gikerts: lasa 11. punktu:

Wišas polizijas deenestā ešofčas personas war par wianu nodariteem deenesta pahrkahpumeem un noseegumeem šaukt pee atbildibas pastahwošchu teefu preekšā, nešprasot wianu teefchās preekšhneezibas atkaju.

Ur balsu wairumu punktu peenem.

Jahnis Gikerts: lasa 12. punktu:

Breekšch polizijas, wišu šchiru darbineekeem, dšihwoška, darba, peeleeekamas un sirgu un automobilu peeweetošchanai derigas telpas eerahda pagastu pašchwaldibas eestahdes, un pilšehtās. — pilšehtas pašchwaldibas eestahdes. Šchim pašchām eestahdem ari jaruhpejas par dšihwojamu un darba telpu apšildišchanu un apgaismošchanu.

Polizijas deenestā stahwošchās personas nef noteiktu uswalku.

Polizijas darbineeki ir atteezigi apbruoajami.

Ur balsu wairakumu šchis punktš peenemts.

Jahnis Gikerts — lasa: Nodaka B. Polizijas administratiwas waras funkzijas. 18. pants. Polizija gahda par šabeedrišku drošchibu un kahrtibu, aistahw wišus un katru pret katru warmahzibu un patwaribu.

Ur balsu wairumu punktš peenemts.

Jahnis Gikerts: lasa 14. punktu.

Dr. Pauls Kalniņš: „Tik šmalki isstrahdats. Pilnigi peetiktu teiktis par pilsoniško teefibu aistahwešchanu. Ašrahdijumi likumprojekta, tā polizijai šastahdit protokolus ir leekt, tos wajaga strihpot.“

Jahnis Gikerts: „Gribetos atstaht, tā wiņšch ir.“

Atis Peniņš: „Šmu par punkta nešmainišchanu, jo šinams preekšchrafts garante pareišu deenesta ispidišchanu.“

Balšojot punktš peenemts komisijas redakzijā:

Sabeedriškas kahrtibas, drošchibas un labeerihzibas apfargaschanaš šinā polizijai ir šchahdi usdewumi:

1) špert šofus dehl kahrtibas, likumu un obligatoriško notekumu pahrkahpumu pahrtroušchanaš un nowehrschanaš;

2) waldbibas un šabeedrišku eestahschu rihtojumu nekaweta pašmošchana eedšihwotajeem;

3) pilsonišku teefibu aistahwešchana;

4) waldbibas un šabeedriško eestahschu organeem usliktu peenahkumu ispidišchanaš weiztnašchana;

5) likumā un pastahwoščoš noteikumos paredsetu apleezību isdoščana: perfonibas, nabadsibas u. t. t.;

6) aktu un protolu fastahdiščana wišados nelaimēs, wardarbibas un zitos gadījumos, ja tee pilsoņem wajadsiģi preefšch wianu teešibu aļstahweščanas.

Pe e s i h m e. Minetos aktos un protokolos ir jaatšihne, kas winus fastahdiģis, peewedot ihši un leetiščki leezinamo leetas faturu. Wineem jabuht parakšiteem no fastahditaja un leezineeķem, ja tahti bijušči kļast pee aktu un protokolu fastahdiščanas.

7) kahrtibas ušturesčana šabeeđribas leetoščanā nodotās weetas, kā ari gahbiba par zeku, tikt, laukumu u. t. t. kahrtibā ušturesčanu un usraudšiba par kahrtigu tuštibu uš wineem;

8) kahrtibas un droščibas ušturesčana un palihdsibas ņueegščana ugunsgrēķu, pluhdu, kā ari zitu nelaimju un posta gadījumos;

9) pilsoņu weezinaščana pee palihdsibas ņueegščanas nelaimēs gadījumos. Šahnis Giferts: lasa 15. punktu:

Beš augstak ušfaktiteem peenahķumeem polizija ispilda ari wehl ščahhdus likumā noteiktus peenahķumus teesu rešora leetas.

Ar balšu wairumu punktš peenemts.

Šahnis Giferts: lasa 16. punktu.

Griķš Feļdmans: „Latwijas walsti naw pašihštams XVI. šchjums.“

Juris Bebris: „Newajadsetu atšanktees uš kreewu likumeem, bet uš šawu pašču. Balšš no weetas: mums wehl naw taħdu.

Julijš Zelms: „Gribetu ašrahđit uš to, ka tas, kam pašihštams kreewu polizijas kodekšš, tuhlin redsēs, kā wišš likuma projektš norakšitš no šči kodekša. Ja referentš to buhtu teģizs tuhlin, tad buhtu sinajuschi, ko darit ar wežo kreewu polizijas likumu.“

Griķš Feļdmans: „Buhtu jasaka „bijuščās kreewij š“ jo tagad kreewijā naw wairš nekahda likuma. Beš tam gribu ašrahđit Zelma ķungam, ka polizijas kodekšš naw 16., bet 15. šchjumā; 16. šchjumā par poliziju naw ne wahrda. (Zelms no weetas: „Atwainojos, neesnu špezialistš“).

Geščšleetu ministra beedš A. Biršneeks: „Gribu paškaidrot, ka ir runa par to, kad polizija war apžeetinat beš teesās leħmuma: ja polizistš fateef par peemeħru žihweķu ar azimredšot sagtu mantu u. t. t. un kā wišu ščo punktu newajaga usrakšit, ašrahđits likums, ģur wiai ušfaktiti.“

Ošķars Waldmans: „Neatlaidģee eebildumi ir tifat partiju patniħšibas deħl. Tas jaatmet. Wakareģā komiģijas šchde tomehŗ bija štipri ģaturas pee kreewu kodekša tadehķ, ka pašķeem mums wehl neka naw. Taħdā gadījumā tatsču ģanem no šliķtā tas labakais“.

Julijš Zelms: „Naw runa par patniħšibu. Wajag šazit šķaidri: te naw neka špezifiski latwijška“.

Roberts Šķalewizš: „Šhini šinā kreewu likums, kaut ari weģš, tomehŗ leetderības šinā nepahršpeħjams. Weħš neka labaka šķeit newaram isģudrot. Tadehķ leeku preefšchā neatšanktees uš kreewu kodeķšu, bet tifat israkšit ščoš punktus un peeweenot muħšu likumeem“.

Alara Šķalnis: „Peenemt břiħwajā Latwijā reakģionaru kreewu likumu ir nepeelaiščams un kauns“. (Šmeekli un balšš no weetas: „Polizijas kodekšš naw likums“.

„Kreewu likumi neteeķ nemas peenemti“).

Preefšchdeģetajš Margers Šķuģeneeks: „Deeku uš balšoščanu Šķalewiza ķunga preefšchliķumu“.

Ar balšu wairakumu peenemts Šķalewiza ķunga pahrlaboģums.

Punktš 16.

1) Šinu eewahščana un peedalščanās pee eepreefšķeģas ismeķleščanas pahrlahpumu leetas uš teem pamateem, taħdi noteikti kriminalleetu teesafšanas likumos.

2) Uštoahščanās par apšuhđsetaju publikķu pahrlahpumu leetas, likumos paredsetos gadījumos.

3) Apšuhđsetu un zitu peršonu aģzinaščana un peegahđasčana teesā, kā ari wianu apžeetinaščana uš teesās riħģojuma pamata.

4) Usraudzība par arestantu suhtīšānu, likumā paredsetā kārtībā.

5) Veetīšāku peerahdījumu usglabāšana.

Ar balsu wairakumu punkts peenemts ar Kālewiza kunga pahrlabojumu.

Jahnis Gieris laša — punktu 17.

Bes tam polizijas darbīneekem jāispīlda wīšas waldbīšas un jābeedrišku eestahšāku likumīgās prasības.

Ar balsu wairakumu peenemts.

Punktis 18. Bee šānu eewahšāšanas par nošeedstgu darbību polizijas darbīneekem jāusrahda, kaš un kur nošee gums waj pahrkaphums nodartis, kas teef turetš aīšdomās waj apwainotš, kašdi ir peerahdījumi, waj leezīneeki un to dšīhweš weetas.

Ar balsu wairakumu punkts peenemts.

Punktis 19. Apwainotais us weetas apzeetinams un nododams teefai: a) ja teef šakertš pee nošee guma īšdarīšānās, pee kam naw šinama wīna personība b) ja tas īšdarījis nošee gumu, par kuru draud zee tuma šods un ir eemešls baidītees, ka apwainotais behgs waj īšūhzinās nošee guma peerahdījumuš.

Punktis ar balsu wairakumu peenemts.

Punktis 20. Polizijai jāapzeetina bes šewīškas pawehles: lihds nešamanai peedšehrūšāji, garā wahji un ziti, kuru atrašānās šwabadībā šaweenota ar breešnam preekš wīneem paššeeem un ziteem šabee dribās lozekleem.

Ar balsu wairakumu punkts peenemts.

Punktis 21. Par katru apzeetīnāšānās gadījumu polizija šastahda protokolu, kurā aprahdami apzeetīnāšānās weeta, laīšs, štunda un eemešls. Ja apzeetīnatais to praša, wīnam, waj wīna gīmenes lozekleem, waj ari wīna pilnwarneekam jādabon protokola norakšis ne wehlat kā triju deenu laīkā.

Punktis ar balsu wairakumu peenemts.

Punktis 22. Personas, kuras apzeetīnatas bes atteezīgās teefas rakšīška nošehmuma, atlaīšānās bes šaweešānās šwabadībā, jeb 24 štundu laīkā tās nododamas waj nu teefnešim, waj ari īšmeklešānās teefnešim pehž leetas peederības, ja apzeetīnāšāna notīkusi wīnu rajonā, bet zītos gadījumos tuwakajam teefnešim jeb īšmeklešānās teefnešim.

Punktis peenemts ar balsu wairakumu.

Punktis 23. Ja teefu eestahdes atrodas tahlu no apzeetīnāšānās weetas (21. pants), tad 24 štundu laīšs preekš apzeetīnata nodosānās teefai teef par tīšdaudš pagarinats, zī tas ir nepeezeešāmi wajadšigs preekš apzeetīnato nodosānās teefu eestahdem.

Punktis peenemts ar balsu wairakumu.

Punktis 24. Par likumu waj obligatorīšku noteikumu pahrkaphumeem šastahdami protokoli.

Punktis ar balsu wairakumu peenemts.

Punktis 25. Protokols šastahdams kārtības, likuma, waj obligatorīška noteikuma pahrkaphīšānās weeta, jeb tuwakajā dšīhwoški. Ja protokola šastahdīšāna aprahdītās weetas īšrahdas par neeešpehjamu, tad tas šastahdams tuwakajā polizijas eezīrkni, pee kam wainīgais pee protokola paraktīšānās us polizijas eezīrkni tīš tad atzīnamš, ja nekahdi naw eeešpehjamš īššinat wainīgā personību.

Punktis ar balsu wairakumu peenemts.

Punktis 26. Protokolā jānorahda, kas protokolu šastahdījis, kaš, kur un kas pahrkaphumu īšdarījis, eekš kam wīnšāš pašahw, kašdā likumā waj obligatorīška noteikumā tas paredsetš, jeb kašdas draud šekas, kā ari eekšāš kam pašahw no polizijas eerošinata prasība.

Punktis peenemts ar balsu wairakumu.

Punktis 27. Protokolā apšīhmetee apstahkli, pehž eeešpehjas, apšeezinami no leezīneekem, jeb uštīzības personam, kā ari no leetpratejeem, ja pehž leetas apstahkleem wīnu atšina īšrahdas par wajadšīgu.

Punktis ar balsu wairakumu peenemts.

Punktis 28. Šikums nahš tuhliā špehkā pehž wīna publīzešānās.

Punktis peenemts ar balsu wairakumu.

Breekšfehdetajs Margers Skujeneeks: „Tas bij likumprojekta pehdejais punkts. Kas wehlas wahrdu?“

Aristaps Eliass: „Bastinoju soz.-dem. wahrda, ka esam speesti balsot pret scho projektu wina wisumā, jo ar to top nodota pašchaparbsiba zentralo walstis organu rokās, kamehr mehs stahwam par weetejo iniziatiwu schai leetā. To luhdsu protokolet.“

Breekšfehdetajs Margers Skujeneeks: „Deeku us balsochanu likumprojektu wisumā.“

Bar likumprojektu balso 41, pret 9, atturas 2.

Ar 41 pret 9 balsim, 2 atturotees, peenenits eefšhejās apšardsibas organizeshanas projekts.

Atis Keniassch: „Personigā leetā gribeja runat pret muhsu partijai taisito pahmetumu par „noschwankochanos us waldbibas pusi.“ Mehš šhe waram buht leederīgi srahdneeti, ja mums ir pašchem šawa programa. Ta mums ir un tadeht mehš atraidam katru padomu muhsu partijās leetā, ka no labi, tā ari no kreisi. Mums ir šawa proprama un mehš neesim ne us labo, ne us kreiso pusi.“

Breekšfehdetajs Margers Skujeneeks: „Atwainojat, Juhš luhdsāt wahrdu personigā leetā, runajāt ne personigā leetā, bet par partiju (no soz.-dem. no weetas: „Wiasch agitē par šawu partiju“).

Atis Keniassch: „Ja, es luhdsu wahrdu personigā leetā un partijās leetā, jo tapa aifahrta ne tik mana persona, bet wisa partija.“

Breekšfehdetajs Margers Skujeneeks: „Ar to šhis deenas kahrtibas punkts pilnīgi isfmelts. Tagad nahš finantschu jautajums. Ja finantschu komisija darbu nobeiguši, tad luhdsu referēt.“

A. Alihwe: „Finantschu komisija bija eefneegti no Pagaidu Waldbibas diwi projekti — par weenreisejo walstis nodokli un par eefšhejo aishemmumu. Likumprojekts par weenreisejo walstis nodokli naw pamatīgi isstrahdats, tadeht komisija nolehma atlikt scho likumprojektu lihds nahšochai Tautas Padomes šejjai un šchodeen apšpreest tik projektu par eefšhejo aishemmumu.“

Breekšfehdetajs Margers Skujeneeks: „Finantschu ministrija isstrahdajusi diwus projektus — par nodokleem un par aishemmumu. Waj lasit abus, waj nodoklu projektu atlikt?“

Julijš Zelms: „Es buhtu par atlikschānu, jo likums pahraš archaisks un koti primitiws. Mums latweeschem newajag šahkt no pirmaitkeem, wezeem arkleem, ka projektā ir, bet wajag isdot kreetnus likumus.“

Breekšfehdetajs Margers Skujeneeks: „Waj neweens neustur — tad atliktis.“

A. Alihwe: „Apspreede par Latwijas neatkaribas ihša termiņa 5% aishemmumu 1918. g. bija koti dšihwa. Walutas jautajums šareschgits. Likumprojektu komisija peenem tomehr weenbalsīgi, isnemot pirmo pantu, kur minoritate palika pee šawam ihpaschām domam.“

Oskars Walbmans: „Kā atrišinats walutas jautajums? Šadeht aishemmums domats realiset kreewu rublos (no weetas balšs „franki“). Šhe šala franki, warbuht orti, paredsēta latweeschu waluta. Buhtu interesanti sinat ššaidri.“

A. Alihwe: „Čai nenowilzinatu laiku lihds šawas Latwijas walutas isdošchānai, kura ir šaisita ar tehnisķkeem gruhumeem, nolents isdot scho aishemmumu kreewu rublos, jo kreewu nauda ir walstis nauda, kamehr austrumu naudu isšaidusi banka. Ta buhs isdewigaka ari teem, kas atgreeschās no Kreewijas. Aishemmuma realiseschānas laikā kurš buhs pašahwigs, ari kreeton naudas kurš ahrsemēs buhs weenads. Aishemmumu isšludinot, tiks šaisita peeshme, ka atmatsats taps 1934. gadā tagadējā latweeschu walutā.“

Jahnis Bergsons: „Ja 1918. g. isšlāists us 15 g. aishemmums, tad tam wajadsēja buht realisetam 1933. g. Ja wiasch isšlāists lihds 2. janwarim 1934. g., tad leeku preekščā šaukt par 1919. g. aishemmumu.“

Jahnis Sariasch: „Nsturu 1918. g., jo ar scho gadu Latwijā ir daudš tas šaisiits.“

Oskars Walbmans: „Deeku preekščā realiset ne 1. janwari 1934. g., bet 31. dezembri 1933. g.“

P u n k t s 1. Scho aishemmumu eewed walstis parahdu grahmatā sem nosaukuma „Latwijas neatkaribas ihša termiņa 5% aishemmums 1918. gadā.“

Ar balsu wairakumu punktis peenemts komisijas redakcijā.

N. Klišve laša 2. punktu: šchi aishnehmuma obligazijas īslaisch 25, 50, 100, 500, 1000, 5000 un 10,000 kreewu rublu leelumā un īfneeds ar ihpashneeka wahrda atshmešhanu, kā ari bes ta.

Punktis peenemts bes eerunam.

Punktis 3. Rentēs leelums ū obligazijam noteikts 5% gadā, kas īsmāfajamas divreīš gadā — 2. janwarī un 1. julijā par notezejusho pušgadu. Pro-zenti apreshkinami no 1. janwara 1919. gada.

Punktis peenemts bes eerunam.

Jahnis Bergsons: „Komisija bijuse ļoti ūsmantiga: ja 1. janwarī ir šwehtdeena, tad atleek 2. Parasti tad aishnehmumi top dateti ar 1. janwarī, neškatotees ū šwehtdeenu.“

N. Klišve laša 4. punktu.

Karlis Dehšens: „Buhtu jaatšwabina no nodokļa tikai 0/0/0, kapitāls apleekams ar nodokli. Wajag strihpot wahrdu „un kapitāls.“

Atis Keniņsch: „Ūsturetu komisijas redakciju, kam šwarīgi eemešli, jo patlaban walšis dibinas un naw īsredēs aishnehmumu drihs realizet. Realizazijas nodrošhinašhāna praša leelaku īšbewumu.“

Jahnis Bergsons: „Atweeglinājumš jau taišts ar 0/0/0 atšwabinašhanu no nodokļa. Tahlak priwilegija leka.“

N. Klišve: „Zin. ministra projektā mineta ari kapitāla apliškāna. Komisija bija pret kapitāla apliškānu. Man jāšaka, ka ta nauda, ko gaidam aishneemtees, ir ztu kabatā. Kas zitam kabatā, naw mums apleekams ar nodokli. Ja priwilegijas nepeeshkiram, nedabušim neko rokā preekšch apliškānaš. Sabak neaplitt naudu, kas mums eepļuhst no aishnehmuma ar nodokli.“

Preekšchshdetajš Margers Stujeneekš: „Seeku ū balsošhanu abus preekšchlikumus.“

Ar balsš wairakumu Dehšena šga preekšchlikums atraidits.

Punktis 4. Prozenti un kapitāls no šchim obligazijam ū wišeem laikeem atšwabinati no walšis nodokļa, kuesch nemams no naudas kapitāla un ta pelnaš.

Punktis peenemts komisijas redakcijā.

N. Klišve laša: Punktis 5. Obligaziju kuponu noilgums 10 gadu pehz termina notezešhānaš, bet obligaziju — 20 no ta termina, kas nolikts wiņu īspirškānai.

Punktis peenemts bes eerunam.

Punktis 6. Noteikumus par obligazijam ū ihpashneeka wahrda, to pahreeshhanu no weena ihpashneeka ū otru, to apmainot pret obligazijam ū ūsrahbitaju un otradi īšdod finanšchu ministrs.

Punktis peenemts bes eerunam.

Punktis 7. Teeshbas un preekšchrozibas, kas peeshkiramās šchi aishnehmuma obligaziju ihpashneekeem atteezibā ū obligaziju peenemshānu par drošhibu, daschadu walšis darbu īšwešhānai, atziesē nomakšat un muitās nodokli šegshānai, aprahdamās no finanšchu ministra.

Punktis peenemts bes eerunam.

N. Klišve laša 8. punktu.

Roberts Kalewizš: „Rahdi pamati peeshimei, ka walšis obligaziju neīspirks ūhs minetam terminam.“

Jahnis Akuraters: „Walšis war winās ūpirkt tad wina grib, to newar aīšleegt.“

N. Klišve: „Ū wišeem aishnehmumeem parasta kahtiba. Obligazijas īšdos ū 15 gadu, tikai pehz 15. gada notezešhānaš war walšis tās īspirkt“.

Jahnis Gikerts: „Tas šinamā mehrā šaišta finanšchu ministra rokas. War buht gadijums, tad walštij īšbewigi īspirkt agraki.“

Mikus Brušchš: „Birschā war pirkt weenmehr kas grib, tapat ari walšis.“

Jahnis Gikerts: „Teesa, ja šaka, ka neīspirks, tad tas ari nedrihst buht un tehntiši tas ari war buht neešpehjami.“

N. Klišve: „Finanšchu ministrijas preekšchshahwis ir kaht, warbuht paškaidros patš.“

Jahnis Bergsons: „Ja eewedis likumprojekta, fa newar ispirkt preeksch 15 gadeem, tad ari nebuhs ispirkti.“

Jahnis Gikerts: „Finantschu ministrija laikam zerejusi us turpmako naudas kurfa zelschanos, kas walstij nebuhtu isdewigi. Tadeht wikai wajadsetu atstahf sem leelaku brihwibu.“

Atis Peninsch: „Esnu par ministrijas projektu un proponeju otro daku nonemt.“

Ostars Waldmans: „Te naw privilegijas, bet weenfahrschs lihgums stary walsti un kapitalisteem. Walsts aisaemas no kapitalista naudu us sinameem noteikumeem. Tahdam lihgunam jabuht stingri noskaidrotam. Zitadi war buht, fa kapitalists us tahdu weikalu nees. Ir tatschu mums aisaehnumu peemehri. Wisur noteikts, kas tas taps ispirks.“

A. Alihwe: „Ta tad janofkaidro, waj par kurfa, waj nominalo wehrtibu, kas pantâ pateescham naw deesgan gaischs. Pants laaktahj us katru gadijumu, tik japeeleet „par nominalo wehrtibu“, lihds minetam terminam scho obligaziju par nominalo wehrtibu neispirks.“

Ostars Waldmans: „Islaishot aisaehnumu, mehds noteikt par tahdu kursu tas notikts.“

Breekshchdetajs Margers Stujeneeks: „Deeku punktu us balsoshchanu.

Punktis 8. 31. dezembrî 1933. gada schi aisaehnuma obligazijas ispehramas pehz nominalas wehrtibas; lihds minetam terminam scho obligaziju par nominalo wehrtibu neispirks.

Ar balsu wairakumu punktis peenemts ar Alihwes lga papildinajumu „par nominalo“.

Frizis Menders: „Soz.-dem. speestit atturetees no balsoshchanas. Preti balsot mehds newaram, jo jaunai walstij lihdselki wajadsiigi, par balsot newaram ais politiskeem eemefleem, kuzi spihd zauri eeshcheetu ministra runâ. Ja Pagaidu Waldiba turesees pee tahdas taktikas. tad mums japahreet asâ oposizija, jo warbuht leela daka no walsts lihdselkeem tiks isdota tahdai polizijai, kuru aistahweja ministrs.“

Geshcheetu ministrs Dr. Mikelts Walters: „God. T. P. Bozekli! Man koti patihkami, fa s.-dem. preekschtahwis nupat man dewa eemeflu wehli reis par scho jautajumu runat. Kas usmanigi manâ runâ klausjees, huhs ari dsirdesjs, fa Waldibas nodomi uebuht negreeschas pret demokratisumu, bet pret to, kas proklamets 1. dezembra „Sarkana Karoga“ (pazel lapinu gaisâ). Islasijuschî kas te rakstikts, Zuhš jautafect, ka tahdi organi drihkt isnahkt. M. tgi! Es sagaidu no Zums interpelaziju un interpelaziju no soz.-dem. puses. (Ustt us galda. Aplauft. Ustraukums pee soz.-dem. Menders: peeprafisim politiskas debates). Atwainojat mani kungi! Zuhfu ministrs negrib buht shwehtais waj engels us postamenta. Tahdas leetas mani ustrauz. Ja awise atklasti apshweis leelineeku eebrukshchanu Latwijâ, lai isnihzinatu winas walsti, ar kahbeem lihdselkeem tad lai stahjas tam preti? (Sit ar duhri us galdu). Dee ir polizijas lihdselki. Kungi! nestrihdsimees. Polizijai wajadsiigi lihdselki. Polizija wajadsiiga tillab Zums, fa wiseem! Es saprotu, Zuhš saprotat ari mani. Zuhfu ideals, Zuhfu humanais stahwollis, Zuhfu stahwollis Taut. Pad. Zuhš us tam speesch. Lai Zuhfu ideals, Zuhfu humanisms netaptu sagrauts, Zums tapat ka wiseem ziteem wajaga tas breesmigâs eestahdes, to fauz par poliziju. Zuhš tai negribat dot lihdselkus, jo ta pati polizija, tam dewat lihdselkus, tahdu deenu waretu aistaitit „Sarkano Karogu“ (smeecli). Zuhš pret to protestetu, — atbilbat. (soz.-dem.: to mehds redshsim. Ziti: fakat, atbilbat, fawadi. Kas tad tur eeshâ?) Atwainojat kungi, peeteel, fa parahdu (smeecli, aplauft). Newar buhi runa par tendenzi aisaehnumâ. Walstij wajadsiigi lihdselki wiraas rihziba un daka no shceem lihdselkeem ees ari polizijas ustureschanai. (Kalmissh: warbuht ari nuhsu apheetinaschanai). Mani kungi, — ja isdofect „Sarkano Karogu“ — — (smeecli, wispahrejs trofhtis, preekschchdetajs iwana). Wajadsiigi atklastee dardi, zeli, labojumi, darba birshas faeerih'o, faeemed statistika un wehli dauds zita, kas wajadsiigs pee ta sozjala meera, par kuru s.-dem. schaubas. Mums jaewada schiru zihna demokratisks robeschâs un preeksch tam wajaga naudas. Te newar palikt pee wezam metodem. (Kalu.: paleejeet Zuhš pee sawas polizijas). Ar to paschu zentibu un wentibu, ar kuru dibinajam Latwijas walsti, eesim ari pee sozjalajam reformam, bet ar tahdu pat jaect ari pee naudas

lihdjektu atrašānās. Latvijas valsts nebūšs tas warmahka, par kaħdu to istehlo "Sarkanais Karogs", bet ta buhs muhsu valsts un Zuhfu valsts." (Applausi).

Frizis Menders: "Negribu issaukt uš politiskām debatēm, kaut gan ministra kungs ar ļāwu runu cemešlu uš to dewis deesgan. Nesaprotu, kaħds fakars šchim jautajumam ar "Sarkano Karogu". Zihnai pret "Sarkano Karogu" naw wajadšiga weza polizija. Mums ir neustiziba pret valsts eestahdi, kuru pahrwalba ministrs wezās waldbibas maucerē. Pret projektu ešam špeesti palikt referwē, un wairak nefa."

Breekščehdetajs Margers Skujeneeks: "Deeku uš balsošānu projektu wišumā."

Walsts aishēmuma likumprojekts peenemts ar wišām balsim, 12 balsim atturotees.

Breekščehdetajs Margers Skujeneeks: "Ar to buhtu muhsu šchās beenas kaħrtiba isbeigta. Atlizees tikai teesu projekts, kuru komišija pabeigs, un zerams, liks rihtu preekščā."

Jahnis Sahlits: "Watar ministra kungs te runaja par islihgumu ar wahzu waldbibu, tā organiset šche apšardšibu. Šchodeen es wišu deemu nostrahdaju pee šcha darba lihdši un waru šazit: kas bija isdarams, tika isdarits. Ir lihguma projekts, kura iswešchana dšihwē naw no ministrijas ween isdarama. Tadehļ luhdsu dot tai palihgā komišiju."

Breekščehdetajs Margers Skujeneeks: "Preti nekas naw. Zuhdsu minet fanbidatus."

Soz.-dem. nemt dalibu komišijā atšatās.

Naz.-dem. — Jahnis Bankaws, Dem. — Jahnis Bergsons, Rad.-Dem. —

Roberts Kalewizs, Neatl. — Jahnis Gilerts, Republ. — Aurelijs Seebergs, Latg. —

Adams Turkopuls, Jaseps Trafuns, Senu. Saw. — Arturs Šers, A. Bremers.

Breekščehdetajs Margers Skujeneeks: "Gebildumu naw. Komišija apštiprinata."

Nahtošcha sehde riht pulkst. 1 beena.

Šehdi slehds pulkst. 4.15 min. pehž pusdeenas.

Latvijas Tautas Padomes 1. sēdijas 5. sēdne.

6. decembrī 1918. g.

Sēdī atklāj preekschēdetajs Margers Skujenečs pulkt. 1, 40 min. beedā. Sēdē peedalās: Soz. demokrātu 7, demokrātu 5, rad. demokrātu 3, latgaļešču 8, Semneeku Saiveenibas 14, wahžu 2, ebreju 3.

Preekschēdetajs Margers Skujenečs: „Kweeščha fgs ir fashimis, esmu atkal weens. Luhdsu Tautas Padomi dot man beedri palihgā.“

Semneeku Saiveeniba uštahda A. Klišwi. Klišwe atfakas.

Behž tam uštahda G. Baueri. Bauerš peenam.

Preekschēdetajs Margers Skujenečs: „Gebildumu pret Bauera fga kandidaturu naw. Luhdsu Bauera fgu eexamt weetu.“

Deenas fahribā ir teesu projekts, pareisfrakstibas komiščijas finojums un no dascham frakščijam preekschlikums, eemehlet wehl daschas komiščijas (Amnestijas komiščija). Bes tam fche eefneegts peeprafijums no wairakeem Tautas Padomes lozefkeem bar behžu atgreeschanoš no Kreewijas.“

Grastš Bitte — (nolafa peeprafijumu kreewi walodā):

Запросъ Министру Внутр. Дѣлъ Латвіи.

I.

Извѣстно-ли Министру Внутр. Дѣлъ о томъ, что мѣстными властями преслѣдуются возвращающіеся изъ Россіи граждане Латвіи, что означенные граждане арестовываются и караются штрафами.

II.

Какия мѣры намѣренъ предпринять Министр. Внутрен. Дѣлъ, чтобы приостановить произволь мѣстной администраціи въ отношеніи возвращающихся гражданъ на родину и гарантировать имъ спокойнее возвращеніе.

Настоящій запросъ просимъ раземотрѣть въ спѣшномъ порядкѣ.

A. Papirmeisters, M. Skujenečs, R. Dehrens, W. Holzmans.

Preekschēdetajs Margers Skujenečs: „Waj tas wifseem bija faprotams? (no weetas: „Luhdsu walodā“). Tad nolafišču wehlreis lawiski (nolafa). Kas wehletos ušturet fchi peeprafijuma steidsamību?“

Arons Papirmeisters: „Mehs fatrs finam, fahdi bija fche okupācijas apstahli pehž nelaimigā Brestas meera lhguma preeksch nabaga strahdneekem. Daschi no wineem zereja atrast labakus darba apstahlus Kreewijā un aishrauza turp. Bet wihlufchees fawās zeribās, tee tagad greeschas atpakaļ, pee kam daudsi no teem top aresteti no bijušchām okupācijas eestahdem un foditi lihds 500 markam. Tahdas leetas fwabadā Latvijā naw zeeschamas ne weemu beenu un tadeht luhdsu peeprafijumu fkatit zauri steidsami.“

Otto Nonahzs: „Man jaisfakas pret steidsamību, jo peewestu fonkretu faktu naw (no weetas Papirmeisters: „Fakti man ir“). Deeku preekschā peeprafijuma zaurfstatišchanu atlift un nodot interpelaziju komiščijas tuwakai nosklaidroščanai.“

Preekschēdetajs Margers Skujenečs: „Deeku us balsoščanu, waj interpelaziju zaurfstatit tuhlin, waj nodot komiščijai.“

Par tuhliteju zaurfstatišchanu balso — 7

Par nodošchanu komiščijai balso wifš pahrejec.

Ar balso wairumu peenemts Nonahza fga preekschlikums, peeprafijumu nodot komiščijai.

Arons Papirmeisters: „Deeku preekschā komiščiju eewehlet tuhlin.“

A. Klhwe: „Atleekot wehleschanu lihds sehdes beigam, leeta neso nezeesch, jo sehdes laika komisija nedarbofes. Vihds sehdes beigam frakzijas waretu apspreestes un tad wehlet kandidatus.“

Breckschsehdetajs Margers Skujeneeks: „Seetu us balsoschanu.“

Ar balsu wairumu peenemts A. Klhwes preekschlikums, wehlet komisiju sehdes beigās.

Breckschsehdetajs Margers Skujeneeks: „Uf deenas fahrtibas teefleetu projekts. Duhdsu komisiju referet.“

Oskars Waldmans: „Augsti godata fapulze! Teefleetu ministrijas isstrahdatais likumprojekts tika likts komisija preekschā, isfkatits tur un schodeenas sehde peenemts galigā weidā ar wifu komisijas lozekku peekrischanu. Jo preti balsotaju nebij. Ministrija isstrahdajuse likumprojektu pagaidu teefu organischanat, nemot webrā, ka teefas Baltija ahtri organisjamas (no weetas fajuzeeni: „Ne Baltija, bet Latwija.“ „Suhs jau otrreis leetojat scho wahrdu.“) Atwainojos. Tapedz ministrija atturejās no daudseem jauneewedumeem, iswesdama dshiwē tikai to, kas bes teelafām pahrmainam isdarams. Prinzipieli tika nospreests peenemt Kreewijas ziwillikumus. Tai sistema netaptu stipri grosita, tad atstahdas pagastu teefas, tik ne tā schkiru teefa, bet lai wiau kompetenze atteektos us wiseem pagastā dshwojofsheem pilsoeem. Ministrijas projektā paredsets ari eewest swehrinato teefas, kahds instituts lihds schim Latwija nebij. Utrasts par eespehjamu iswest dshiwē aprobeshotā weidā eewedot Kreewijas likumu no 1890—1903. gada, kuresch no kreewu finatnes wiheem atshits, kuresch loti humans un finameem fodeem peemehrots. Tahlaf, paplaschinatas ari teefneschu kompetenzes, peemehrojotees tagadejo laiku wehrtibu peeaugshanai. Tā agraf mereteefneschi bija kompetenti lihds 500 rubl., tagad trihskahrt wairaf. Walodas jautajums bija gruhsts jautajums, tomehr komisija ischskibrās par walsts walodu — latweeschu, peelaischot kreewu un wahzu pehz eespehjas. Ministrija usswex, ka schis ir pagaidu likums, tāpat domā ari komisija. Dshwe prafa steidfigu scho likuma peeneshchanu lihds Satwersmes fapulzes fasaufshchanai, kas dos pilnigaku likumu.“

Wilis Holzmans: „Mani fungi! Tautas Padomes lozekli! Man jakorigē weena Kuhda — projekts naw peenemts weenbalsigi. Soz. dem. zehla eerunas, no kurem neatkahpās. Projekts ir tikai kompromis. Tam ir truhkumi, kuzi mums naw peenemanti. Pehz scho likuma top atjaunoti bijuschās Kreewijas likumi, tā nepilnigi, tā prozesualā, tā materialā stā. Pehz projekta teefneschi ir eezekami ar kompromisu, ka winaus apstiprina Tautas Padome. Naw teefneschu wehleschana. Scho prinzipu nedrihksteja islaist. Wisas ahrtahrtejas teefas naw atzeltas, peem. konsistorija. Teefam jabuht brijwām no wiseem nobolkeem. Jaorganešē besmaksas aishahwneeziiba tā kriminal, tā ziwillietās. Jaishskir jautajums par atlihdsibu newainigi zeetufsheem. Muhfu prinzipis ir fodu mihskinašana, muhscha katorgat nefad nepeekritifim. Apscheshofchana no kaisara pufes, kas paredseta 1903. g. fodu likumā, pee mums newar buht. Tāpat truhsti humanu noteikumu par prešes noseegumeem, streiku, pahrtahpumeem darbā u. z. Dee ir truhkumi, par kureem jarunā, lai neatkahrtotos scho laiku besteesiba. Ari ziwillietās ir truhkumi.“

Naw atzeltas privilegijas, jareformē laulibas likums seewas un wihra mantibas jautajumos, archaiski noteikumi par darbu u. z. Janahf pee flehdseena, ka projekts pawisam nepilnigs, tur daudf jastrihdas. No otras pufes turpreti teefu reformeshchana jaisbara tuhlin, lai nenotiktu tā kursēm, kura strahda bes teefiskas apfardsibas. Atstahd to tā tahlaf soz. demokrateem naw eespehjams un tadeht teem jaheet preti ministra projektam, jaslehds ar to kompromis. Soz. demokratu wairums, zerams, balsos par to, bet reisē greechšas pee ministrijas ar prafijumu, usdot fewischkai komisijai isstrahdat drihsumā pilnigaku likumu.“

Oskars Waldmans: „Gimu drufu pahrstelgts no Holzmanā lga pahrmetuma, jo es nefaziju „peenemts weenbalsigi,“ bet „bes pretbalsoschanas.“ Pee 11. panta balsoschanas soz. demokrati bija pret to. Wini taifija stingras eerunas, no kurem ari neatkahpjas, bet, ka jau teikts, projekts ir kompromisa rezultats. Pahrmetums par nepilnibu naw pamatots, ja nem wehrā, ka projekts ir tikai pagaidu likums.“

Wilis Holzmans: „Referents laikam naw eepafinees ar likumu frahjuma panteem, ka wisas eestahdes darbojas us pamata likuma.“

Breikššehdetajs Margers Stujenecks: „Wahrba neweens newehlas. Pahreesim uf lasišchanu pa panteem.“

Dfars Waldmans — lasa 1. pantu:

1. p. Latwijas teefas un ar wlaam faistitas eestahdes darbojas uf teem weetejeem un Kreewijas likumeem, tahdi preeksch Latwijas bija spehka lihds 24. oktobrim 1917. g., kriminalletas peeturotees pee Kreewijas 1903. g. fodu likumu krahjuma. Latgalē pagaidam atjaunojamas Kreewijas Pagaidu Waldibas eewestās teefas un peepaturami tee likumi, kuri bija spehka Kreewijos Pagaidu Waldibas laika.

2. p. — Okupazijas laikā teefu eestahdes usfahktās leetas isspreeschamas pehz Kreewijas teefaschanas noteikumeem, peelaischot ziwilleetas Wahzijas teefaschanas kahrtibas noteikumus, ja prahwneeki, t. i. abas puses to pabalsta un teefa atrod par eefsehjamu.

1. un 2. punkti penemti bes eerunam.

Grafts Witte: „Schini punktā ir teikumš „ja prahwneeki to wehlas“. Jaeebilt, ka weenai pusei war buht wairaki prahwneeki. Pasfahdrojuma dehl buhtu wehlamš teikumš „ja prahwneeki, t. i. abas puses to wehlas“.

Dfars Waldmans: „Ja faka „prahwneeki to wehlas“, tad jafaprot, ka abas puses.“

Breikššehdetajs Margers Stujenecks: „Deeku uf balsoschamu Wittes kunga preekschlikumu.

Ar balsu wairumu Wittes kunga papildinajums penemts.

3. Kreewu un wahzu waldibu rihrojumi, ziktahl tee nefaskan ar scho nolikumu, teef atzelkti.

4. Kreewu teefās eefahktās un fara apstahlu dehl pahtrauktās ziwilleetas war turpinat.

5. Okupazijas laikā teefās isspreesstās leetas war gada laikā no scha nolikuma penemšanas deenas pahrsuhdset: pirmās instanzes leetas — apelazijas, otrās — kafazijas kahrtibā.

Pants 1. ar balsu wairumu penemts.

Dfars Waldmans: lasa 2. pantu:

2. pants. Teefleetu ministrija pahrnem no okupazijas pahrwaldibas wišas teefu eestahdes, organise Latwijas teefas weetās un skaitā pehz wajadsibas un isfrahdatos schtatus leek preekschā Pagaidu Waldibai apstiprinaschanat.

2. pants penemts bes eerunam.

3. pants. Ahrpus pilsehtam atjaunojama pagastu teefu darbiba wimu agrakās kompetenzes robeschās, isnemot kriminalletas, paangstinot isspreeschamo ziwilprahibu sumu lihds 300 rubleem, peelaischot wišam leetam pahrsuhdsibu apelazijas kahrtibā un peeturotees darbiba pee 1889. gadā 9. juliā isdota pagastu teefu ustawa, ziktahl tas nerunā preti schim nolikumam.

3. pants 1. punkts penemts bes eerunam.

Stanislawš Kambala: „Japeeshunē „wišos Latwijas nowados, isnemot Latgalē“. Jo Latgalē rewoluzijas laikā eewestā meerteefu un pagasta teefu darbiba naw atjaunojama.“

Dfars Waldmans: „Turu par leeku eewest isnehmumu, jo tas jau ir isteikts 1. punktā.

Roberts Kalewizs: „Wišu Latwijas nowadu weetā list „Kuršemes un Widšemes nowadus.“

Dr. Paulš Kalnišch: „Remainot tahlako punkta redatziju, wajag tš stihpot pirmos wahrdus „Wišos Latwijas nowados“.

2 p. Pagastu teefu kompetenze aiteezas uf wišam pagasta robeschās dihwijoschām personam; pagasta teefas lozeklus, ne jainatus par 25 gabdem, eewel pilna pagasta šapulze tahdā pat kahrtibā, tahdā noteek pagasta paschwaldibas eestahschu wehleschanas.

Ar balsu wairumu pants 3. penemts Dr. Kalnišch pahrlabojumā.

Dfars Waldmans: lasa 4. pantu:

Ziwilleetas, kuras nepahrsneeds 1500 rublus un naw padotas pagastu teefam, tā arī kriminalletas, Kreewu laikā meera un pagasta teefu kompetenzes robeschās, isspreesch meera teefnesis. Meera teefa ir arī pahrsuhdsibas instanze, meera teefnesis peeaizina par peesehdetajeem pehz kahrtas pa 2 šawa rajona pagasta teefu preekschsehdetajus.

4. pants peenemts bef eerunam.

5. pants. Apgabala teefa ir apelazijas instanze meera teefai un pirmā instanze tām leetam, kuras pahršneeds meera teefnīšha kompetenzi. Kriminalleetas, kuras pehz likuma padotās šwehriņato teefai, apgabala teefa iššpreiš, peedalotees šwehriņateem peefšhetajeem no atteezigās apgabala teefas rajona pašwaldbibas eestahidju lozeklu widus. Peefšhetajeem jābuht ne jaunakeem par 25 gadeem.

5. pants peenemts bef eerunam.

6. pants. Teesu palata patur parasto kompetenzi, zittahl ta nerunā prett šhim nolikumam.

6. pants peenemts bef eerunam.

7. pants. Kasazijas instanze wišās leetās ir Latwijas šenats Rīgā, kuruš iššpreiš leetas koleģiālā fastahwā un šadalas žiwil-, kriminal- un administratiwās nodalās ar kopīgā šehde wehleteem preefššehdetajeem.

7. pants peenemts bef eerunam.

8. pants. Pee šenata pastahw wiršprofurors ar beedreem, pee palatas un apgabala teefas — profurori ar beedreem, bef tam pee apgabala teefas — išmekleshanas teefnešhi.

8. pants peenemts bef eerunam.

9. pants. Senata lozeklus, teefnešhus, profuratura un išmekleshanas teefnešhus eezel Pagaidu Waldbiba no teefleetu ministrijas preefšhā likteem kandidateem. Mineo eerehdnu apstipriņashana peekriht Tautas Padomei.

Wilis Holzmans: „Bret šho punktu man jāzē eerunās. Soz.-demokrati stahw uš wišpahrejas eewehleshanas prinziņa. Gezelti no Waldbibas un apstipriņati no Tautas Padomes war buht tik augstakee eerehdai — šenata lozekli, profuratura un išmekleshanas teefnešhi. Turpreti meera teefnešhi jāeewehl uš Tautas Padomes apstipriņatu likumu pamata organisetām pašwaldbibu eestahdem.“

Oskars Waldmans: „Šhis preefšhlikums naw jaunš. Ari komišijā bija par to runa, pee tam leelakā dala bija par to, ka leelakas kompetenzes dehl teefnešhi jāeewehl pašwaldbibas eestahdem, bet tagad tas naw eespehjamš, jo pašwaldbibas eestahdes wehl naw organisetās. Bef tam pašwaldbibas eestahdem buht jāapņemas atalgojums, jo waldbiba neewartu to ušneentes, kad eenahkumi neeetē wiņas kasē. Tahlak rodas jantajums, waj maš dabuhs teefnešhus, kas ļaiņas eezeltees uš 2—3 mehnešheem, lai pehz tam, kad nahš jaunš likums, aišetu. Tapelz šhimbrīšham, lihš wiša žita nošaidrošhanai, jāpeenem projektetais pagaidu likums, kurā tatišhu paredseta administratiwa išwehle un Tautas Padomes apstipriņashana, un tad tikai wehlat warešim pahreet uš tahlaku prinziņielu jantajumu nošaidrošham.“

Wilis Holzmans: „Japekriht pagaidu eezelšhanai no ministrijas, bet tiklihš buhs nodibinatas pastahwigas pašwaldbibas eestahdes, tuhbaļ jāpahreet uš wehleshanam. 9. pantu leeku preefšhā šahdā redalžijā (eešneeds preefšhlikumu):

„Senata, palatas un apgabalteesu lozeklus, profuratura un išmekleshanas teefnešhus eezel Pagaidu Waldbiba no teefleetu ministrijas preefšhā likteem kandidateem. Mineo eerehdnu apstipriņashana peekriht Tautas Padomei. Meerteešnešhus eewehl uš Tautas Padomes apstipriņata likumu pamata organiletas pilšehtu, aprinku waj rajonu pašwaldbibas. Pagaidam wiņas eezel Pagaidu Waldbiba.“

Preefššehdetajs Margers Škujeneeks: „Leeku uš balsošhamu abus preefšhlikumus.“

Par Holzmana ļunga preefšhlikumu balso — 21.

Par pantu komišijas redalžijā — 31.

Ar 31 balsi pret 21 peenemts 9. pants komišijas redalžijā.

Oskars Waldmans laša 10. pantu:

Darišhamu waloda teefās un teesu eestahdēs ir walstis waloda. Teefās pehz apstahkēem un wajadšibas ir jāpeelaiš ari kreewu un wahzu walodās leetoschana.

Šmuls Henkins (runā kreewu walodā): „Kaut gan ir teiktš par wahzu un kreewu walodās leetoschana, tomehr tas ir maš, jo Latwijā ir daudš ebreju, kuru dehl wajadšigs pahrlabojums „un ebreju.“ Bef tam mani neapmeerina šhi pants redalžija: tur teiktš: „war runat weenā waj otrā walodā.“ Zara laikā ari wareja runat, bet kas runaja žitās walodās, tam tadēhl labi neļahjās. Bef uš to es tikai norahdu,

neefneefbot pahrlabojumu, tadeht fa projektis ir tikai pagaidu projektis, bet prinzipielt mehš tam nepeckrihtam."

Wilhelms Schreiners (runà wahzu walodà): Wahzu frazija noteikti stahw par wahzn, kreewu un latweeschu walodu weenlihdfigam teefibam, lai ari wišam minoritatem buhtu eefpehjamš lectas teefà aifstahwet mahtes walodà. Šchis jautajums naw nazionaš waj politifšs jautajums, bet weenkahrššs taišnibas jautajums. Tagad ir pahrejas laits un newar jau prašit, lai katrs prastu latweeschu walodu. Tadeht mehš leekam preekščà strihpot wahrbus, "ja tas teefai un prahwoneeekem nezēl gruhitbas", lai wišem buhtu uftiziba pret latweeschu teefu."

Wilis Holzmans: „Jaiščkē diwas pušes, teoretifkā un praktifkā. Mums jaiščkē, waj prinzipieli peelaiščhams un kà tas buhš prašč. Japeelaišč kreewu un wahzu walodas, jo tam ir sinams wehturifšs pamats. Atminotees kreewu laikus, sinam, ka tulki beešchi fagrošija. Tà tab ari praktifšs pamats ir šcho walodu peelaiščhanà un išeju no stahwokka dos tas pats 10. punktš, jo tur naw fāzītš „waj peelaišč“, bet „ir japeelaišč“. Tahlat wahzu frazija aifrahda, ka nepeelaiščhams 10. punkta beidsamais teikums, lai garantetu prahwoneeku interešes. Bet ja, peem. fuhdš wahzeetis un atbild latweetis, tad, sinams, wahzu walodu peelaiščhot, buhtu tikai fuhdsetaja interešes eewehrotas, bet ne apfuhdsetà, kas naw pee'aiščhams. Newarešim ari prašit, lai wiš teefneechi prastu 3 walodas. Buhš pa leelakai dałai tahdi, kas prot ne wairaf, kà 2 walodas“.

Dfšars Waldmans: „Gentina kungs atšauzas uš Latgales ebrejeem. Latgalē paleef ta pati teefas kahrtiba, kahda bija lihds 24. oktobra 1917 g. Pehžaf ministrija išdos papilbu noteikumus. Kas atteezas uš wahzu eebildumeem, tad pee teefneechu eezelščhanas, sinams, štatifees uš to, kahdas kahdà apgabalà japrot walodas. Tà ari minoritatu interešes ir šcho punktu atstah negrošitu“.

Schmuls Henkins (kreewu walodà): „Es tomehr atbalstu šawu pahrlabojumu.“

Wilhelms Schreiners (runà wahzu walodà): „Man wehl reiši jausšwer, ka šchis pants ar beigu wahrdeem minoritatem ir pawišam nepeenemams. Šikums tal galweuà kahrtà ir nolemts preekšč pilsehtam un tur tatschu atradišes zilweki, kas prot wišas irišs weetejās walodas. Kas atteezas uš ebreju šchargomu, tad, pehž maneem eefkateem, ir loti maš tahdu zilweki, kas prot tikai šcho šchargomu.“

Grifš Feldmans: „Par kahdu ebreju walodu tad ihsti eet runa, waj par wezebreju, waj bojato wahzu“?

Aronš Papirmeesters: „Newar buht runa par wezebreju walodu, sinams, ka runà par jaino ebreju walodu, kuru runà 15 miljoni wišà pasaulē“.

A. Ałihwe: „Wef šchaubam, buhš jagahdà špehjas wišem šaprastees ar teefneechem, bet mehš newaram pabalstīt to, ka likumam tas ari jagarantē — to war justizministrija išdarit preekščraksta zelà“.

Preekščsehdetajš Margers Škujeneekš: „Newaru šaprašt, kapehž komištija negrib strihpot pehdejo teikumumu. Tas tatschu teefcham šaprotams, ja dod teefnešim teefibu tikai weenas walodas leetofchanai. Dšihwes apstahkti prašis wišu weetejo walodu praščhanu. To wa jaga projektà, škaidri teikt, lai pehž tam eerihkotos wiši, kà tas peenahkas. Šitadi waretu išnahkt tà, ka p. peem. greeščas pee teefas igauņis un teefnešis, igauņu walodu nepradams, atrod to šew par apgruhitinaščhanu un igauņa fuhdšibu atraida uš likuma pamata. Tas tatschu naw peelaiščhams. Leeku ari no šawas pušes preekščà strihpot pehdejo teikumumu“.

Teefleetu ministrš Jurafšewffis: „Pee manis greeščas ar jautajumu. Uš to waru paškaidrot, ka ministrijas prinzipielà wehleščhanas bija wišu tuwaki paškaidrot instrukcijās un, leekas, ka warēs wišem šche išteikteem norahdijumem eet preti. Weetās, kur dšihwos wahzeechi, warēs, warbuht, nolikt wahzu teefu, kur kreewi — tur kreewu, kur igauņi — tur igauņu u. t. t. Kas atteezas uš wahzu frazijas wehleščhanos strihpot 10. panta gala wahrbus, tad ministrijai tur nefas naw preti“.

Dfšars Grofbergs: „Škujeneeka kunga preekščlikums ir wišlabakà išeja no šchi stahwokka“.

Alis Peniņš: „Atstahjot pantu komištijas redakcijà un reišē eewehrojot minoritatu wehleščhanos, kuruam jadod daščhās weetās atweeglinajumi, buhtu likumà jaeeewd teikumš: „Veeloš minoritatu zentros šchās gruhitbas janowehršč“. Ar to minoritatu prahwofchanas šawà walodà buhtu pilnigi garanteta“.

Wils Holzmanns: „Soz. demokrati ir meerā strihpot pehbejos wahrbus“.

Teesleetu ministrs P. Jurawšewskis: „Es daru sapulzi us to usmanigu, ka te ir leetots imperatiws. Projektā fazits „japeclaiš“, kas skaidri nofata, ka nepeclaišt newar“.

Grasts Witte: „Wahzu teesleetu termini pawisam zitabi, nekā mums lihds šchiu parasti, teem, kas neprot wairakas walodas, buhs gruhti. Teesnescheem walodas jarpot pamatigi, un tamdeht war prašt tikai 2 walodu praschānu. Diktu preekschā, strihpojāmā teikuma weatā list: „Duhtu jarpot wehl waj kreemu, waj wahzu“ un newis „un“.

Wilhelms Schreiners (runā wahzu walodā): „Ja mehš beidjamo teikumū ne-strihpojām, teesnešs war rihkotees pehž sawcem eestateem, kas war radit newstizibu. Tadeht šchis teikums jastrihpo.“

Gešhleetu ministrs Dr. Walters: „Zeen. tautas padomes lozekli! Man šcheet, ka pehbejais teikums projektā leesš. Winsch zitu neko neisfata, kā to paschu, ko preekschejais. Teikuma šakumā ir runa par cerobeschojumeem, tadeht otrā teikuma daļa ir pilnigi leeka. Saewehro minoritatu prahwošchānās gruhtibas, kas zekās no walodu jautajuma; buhtu jadob teesnescheem aishrahbijumi, ka ja tee prahwneeku walodu peeteekofchi nepahrwalda un tadeht nenemas pareisi spreest, leeta jaatdob zitai teesai, par kuru weenojuschees paschi prahwneeki“.

Griks Feldmans: „Senn. Saweentla ari nepastahw us šcho teikumū“.

Dfars Waldmans: „Negribu aprobeschot ministrijas wehleschānos, bet jautajums tomehr tik swarigs, ka no wina pareišas iščkirschānas atkarajas daubš gruhtibu nowehrschāna pee pareišas likuma leetochānas. Birmfahrt, ko mehš jarpotam sem walodas peclaišchānas, waj warš ari rakšus eesneegt kaut kurā walodā? Ja wahzeetis eesneegs wahziski pret latweeti, kahā stahwolkli tad atradišees apsuhsdetais. Duhs jaet pee adwotata deht tulkojuma ween, jo ja ees teefas preekschā, pats neprahdams walodu, kurā top apsuhsdets, tad drošchi basaudēs prahwu. Ar strihpošchānu mehš nodrošchānam tikai minoritates interesēs, bet ne majoritates. Šchis jautajums naw atrišinams ar kaut kahdu formulēschānu. Weenigā išeja ir eerihot atsewiščkas teefas, kurās teet išspreestas leetas ari zitās walodās“.

Preekschehetajš Margers Skujeneekš: „Deeku us balsochānu šcho pantu“.

Ar balšu wairakumu peenemš, strihpojot pehbejo teikumū.

Dfars Waldmans — laša 11. pantu:

Azjelot wišus noteikumus par stempelnodolli teefās, teesu un kanzleju pošchlinās, turpmakam laikam teel noteiktš, ka ziwilprahwās kā pirmā, tā otrā instanžē un ari senatā makšajams nodolliš walstij par labu: leetās lihds 300 rubleem — 2%, pahrejās — 3%, bet senatā ne wairak par 300 rubleem.

Augschminetais walstis nodolliš suhsdibu leetās par darba špehjas saudešchānu waj pašemināschānu naw eemakšajams lihds galtgam špreedumam.

11. pants peenemš bes eerunam.

12. pants. Teesleetu ministrijai ir teefiba ar senata peekrišchānu šcho nolikumu šhkatāi pašlaidrošchānai išstrahdat išstrukziju.

12. pants peenemš bes eerunam.

13. pants: Šikumprojekts nahš špehā no wina peenemšchānas deenas.

13. pants peenemš bes eerunam.

Preekschehetajš Margers Skujeneekš: „Deeku us balsochānu projektu wišumā.

Dfars Waldmans: „Gewehrojot to pantu, kur runats par walstis walodas pahrgrošschānu, balsoju preti“.

Preekschehetajš Margers Skujeneekš: „Tahlak nahš ortografijas jautajums“.

Otto Nonahžs: „Pareisrakstibas komiščjas majoritate bija par jauno ortografiju. Es winaš domas neturu par pahrleezinošchām nu man usdots aistahwet minoritatas stahwolkli — par wežās ortografijas peepaturešchānu. Ortografija ir tas, kurā taps fastahditi dokumenti un išdoti likumi. Par likumu ir šinams, ka ar ta nesināschānu neweens newar aishbidinatees. Waldiba tos publižē un tautai tee jalasa un te nu rodas swarigais jautajums, kahā weidā tas lai wišlabak noteek. Tautā dškat eesaknošees wežā ortografija un administrāzija, nahkdama klajā ar sawcem dokumenteem, nedrihst usspeest kaut ko, kas tautas wairumam preti. Majoritate to atšina, bet fajija, ka jaunatne tomehr esot par jauno ortografiju. Bet kas tad ir šchi jaunatne? Nelaimigš, pahrkreewošchānas šakropots upuris, kas wišmafak prot sawu mahtes

walodu! (Walsis pareisi). Jaunā ortografijā raksta wiskwairak tee, kuri neprot nekahdu ortografiju. Tad ir wehl daschi mahziti wihri un dsejneeki, kuri no ortografijas grib istakst prinzipa leetu. Jauno ortografiju leeto tatkni winas primitiwitates dehl. Zitadi ta ir lokaina un nedaika, jo nepeeklaujas latweeschu walodas wijigumam. Ka wisk laikraksti isnahk weza ortografija, tam ir sawi fwarigi eemesli. Majoritate doma, ka jaunās ortografijas prinzipi attaisnojas dshwē, kā to „Semkopis“ peerahdijis. Ar to tomehr nekas naw peerahdits un nekas naw teiktis, zil daudis pretineeku schim pasahkumam radās zaur to Baltija, pret Latgales zeenitaju masumu. Wehl masak pahrllezinoschi ir aishrahbijumi us to, ka jaunā ortografija ir progresiwa, un weza — wahzu orientazlja jeb reakzionarisms, waj attal, ka ta weseligata, kam par peemehru noderot protestantiskee seemeki pret katoliskeem deenwiddeem Wahzija. Tas neder minoritates pahrllezinaschanai. Swarigaks jau ir eebildums par Latgales wehleschanos, lasit likumus latinu burteem. Bet te patš par fewt saprotams, ka Latgalei tos doš winas isloksne un latinu burteem. Senak muhs wareja schirt diwejada ortografija, bet tagad mums daudis fwarigatas leetas kopigas. Mums ir kopiga walsis. Minoritate atfakas usspeest likumdoschanas zela tahdu leetu, kas naw wiseem weenadi peenemama. Wehlat, kad wisk buhs pilnigati isstrahdats, warēs weenas ortografijas jautajumu pazelt prinzipa. Schimbrihscham turpreti weenigi pareia ir weza ortografija.

Bebris: „Tas ir pahpratumš. Wakar tapa weenbalsigi nolemts peenemt jauno ortografiju. Jautajums grosijas tikai ap to, kahdu no jaunajam ortografijam peenemt. Ja runa wehl eet par wezo ortografiju, tad komisija pahrlahpj sawas kompetenzes robeschas un atzel sawu wakarejo, jau gatawo spreedumu. Jauno ortografiju leeto nepareisi tadehl, ka tās diwas. Sabuht weenai un ta ir tikai jaunā ortografija, kuru leeto laudis lihdsj 40 gadu un wezaki, ari no strahdneeku aprindam. Es leeku preekscha eewest Endselina un Muhlendacha jauno ortografiju, tikai ie weeta leetojot ee“ (applausi).

Breekfschdetajš: „Wehl naw lemts, waj jaunā waj weza ortografija.“

Beninsch: „Deek aishrahdits, ka likumi jasin un tadehl lasami un ka tas muhsu tautai pehz wezās ortografijas weeglak isdarams. Man jafaka, ka latweeschu literatura jau deefgan mahzijuse jauno ortografiju. Chrtibas jautajums naw sche wadoschais. Skolas eewed jauno ortografiju, waj tad zits wisk lai etu pa wezam? Tas tagad naw saprotams. Wakahpeniba jau laba, bet nedrihtst nowilzinatees wehl us 40 gadeem.“

Breekfschdetajš Margers Skujeneeks: Bee wahrda peeteizas wairak runataju. Wajadsetu aprobeschot runaschanas laiku.

Munaschanas laiks avrobeschots us 3 minuten.

Mikus Bruschs: „Minoritates domas ir subjektivas. Naw fatts, ka wisk, kas leeto jauno ortografiju, nemahkuli latweeschu waloda. War ari olrabi teikt. Deeta tik laba griba. Galwenots schkehrlis jaunai rakstibai ir drukatawas, kuzam truhkst latinu burtu. Ja pehz ta gribetu ischchirt ortografijas jautajumu, tad mehš paliktu pee gotu burteem us muhschigeem laikeem. Wisa Giropa leeto latinu burtus, bet mehš, tant gan rakstam tajos, drukajam gotu. Laudis, kas latwiski neprot, fapratīs labat wezo“ (laiks beidsas).

Fridrihs Dbschteins: „Ir dsika plaisa starp Latgali un Latwiju. Dibinot weemu kopigu walsi, schi plaisa jaislihdšina pascha fahkumā. Idot likumus latgaleeschu waloda ween nepeeteek, mums tas jadara wehl latinu burteem, tad latgaleeschj lasitu tos ari balteeschu isloksne. To esam peedshwojuschl ar „Semkopi“ un mahzitaja Trafuna peelikumumu pee „Semkopja“: Dshds ar latgalisko „Semkopi“ tapa islasitas ari zitas schurnala dalas, kas bija drukatas latinu burteem. Us to mums buhtu jagreesch wehriwa, zitadi latgaleeschj nelasis muhsu likumus (pareisi). Atswabtnajuschees no wahzu kundsiwas, atmetisim ari minu gotiskos burtus.“ (Appausi).

Kambala: „Ortografijas jautajums jaischchir no 3 weedokkeem: walsis, walodas un tautas weedokla. No walsis weedokla buhs nepraktiski dot likumus 2 walodās. Breekfsch walsis rahdas buhtu wispareisaki dot likumus tikai weenā waloda un weenā isloksne, lai buhtu weeniba. Balteeschj it labi raksta latinu burteem, tadehl tee latinu druku ari labi lasis. Isloksne lai paleek baltiska, tas drihsak weedis pee weenas walodas un weenas kulturās. No walodas stahwokka skatotees, jafaka, ka burtus latwjeem dewa wahzu mahzitaji tahdus, kahdi tee wineem pascheem toreis bija. Latwju pirmee

tautas darbnieki, kā Kronvalda Utis u. z. jau ufstahjās pret to. Tagad mums tātchu buhš pašču eerehdai, kurei eewedis latinu burtus dšihwē jo weegli. Jo primitiwaka abeže, jo weegli ar to rihkotees — tas wispahr sinams. Latgaleescheem ar gotu burteem tuhlin needofim balteeschu literaturu un kulturu, kas tomehr tuhlin nepeezeeshami wajadšigs.“ Wahrds beidsas. (Applausi).

Dehšens: „Nesjams, ir muhsu tautā noteikts dualisms rakstibas sinā. Latgaleeschi noteikti pastahw uš jauno ortografiju. Tadeht dodat Latgalei, kas Latgalei peenahkas un Kursemei un Widsemei, kas tam peederas. Kursemē un Widsemē laudis wisziur peeraduschi pee gotu burteem un ja teem fazis, ka latgaleeschi tos neprot, tad to neweens netizes. Tee fazis: w jaga prašt. Top fazis, ka jaunā ortografija jau pamatigi istrahdata un tautā zeenita. Man jafaka, ja to zeena ministrs Baegle un inšeneers Bruschs, tad tomehr nebuhš sahlē neweena, kas pareisi ušrakstītu jaunā ortografijā kaut diwi teikumus. (Smeekli, applausi un sauzeens! „nesmejatees par muhsu sinatni“).

Baegle: „Ekonomiskā sinā jaunā ortografija, kā tas peerahdits, daudis isdewigaka kā wežā, jo ratehrē par 10% ma'ak papira („un zil tintes“), wina ir ari staitaka, kā to atsinusi E. M. Weiz. Beedriba un tapat weseligaka, kā to peerahdijūš sinatneeku komisija, kas ispehtija tuwredstibu Deenwid- un Seemet-Wahjijā. (Smeekli) Gandrihs wišā pasaulē leeto latinu burtus, pee mums tikai wehl latweeschi un igauni drukā gotisfos lihds 70%, kauschu tautas wairums stahw par jauno ortografiju un latinu burteem. Kad „Latwija“ 9 gadus atpatak isweda anketu, tad, kauschu Nonahžs tur bija redaktors, $\frac{2}{3}$ lasitaju issteizās par jauno un tikai $\frac{1}{3}$ par wežo ortografiju. Naw teesa, ka weži laudis nespehtu brihwi leetot jauno ortografiju, mans tehws p. peem. ir 70 gadus wežs un (No soz. dem.: „mana mahte 80“) — laiks beidses.

Golts: „Nesafarsejimees par ortografiju. Par to tabis jau tikdaus leeki runats, ari te mehš par to neweenofimees. Ja par jauno ortografiju, kā te fazija, runā jau 40 gadus, tad tas peerahda, ka ir laudis tam labaka naw ko darit. (Smeekli, applausi). Jauno ortografiju sewišchi jahla propogandēt kahds 10 gadus atpatak, kad Ekonomiskā Beedriba zentās sawas mašinas pahrdot Latgalē. (Applausi un peekrišana pee soz. dem.) Gulbja Peterpils awižes jahla isnahkt jaunā ortografijā, bet lasitaju pretestibas deht drihs pahrgahja uš wežo. No ta war mahzitees. (Smeekli). Tapat Sauleets nesidewa sawus rastsus zitadi, tā tikai jaunā ortografijā un Bluhdons ari atkritis no jaunās ortografijas, ishodams dsejokus jau wežā ortografijā . . . (Breekšschdetajš swana: wahrds beidses. Golts: „waj jau zauri?“ — Smeekli, applausi. Dr. Kalniņš: „Kas tad nu sakarsejas?“).

Nonahžs: „Top aistrahdits, ka anketa, ko iswedis kahds laikrasts, dewuši $\frac{2}{3}$ par jauno ortografiju. Te mums jajautā, bet kas tad šchis $\frac{2}{3}$ bija? Semneeziba ne! Atsauzas wiswairai skoln jaunatne, studenti, kas nahl no krewu mahzibas eestahdem tee bija tee lasitaja, kuri dewa anketai $\frac{2}{3}$ par jauno ortografiju. Waldbai naw jaskatas uš anketam, bet uš to, ko dšihwe diktē. 80% no wiseem kanzeļās eenahšscheem papireem ir wežā ortografijā. Kas naw ehrtis Latgalei, tas ehrtis Kursemei — Widsemei. Latgaleescheem ir atlauts drukat sawā isloksnē, latinu burteem. Es lihdsu latgaleeschus neusspeest balteescheem wueem nepasihstamo ortografiju un tapehž latgaleeschi pašchi pee schi jautajuma ischēkschanas nedrihkst balsot — — — (wahrds beidsas).

Giferts: „Protesteju pret to, ka tikai nemahktu raksta jaunā ortografijā. Tee pašchi laudis, kas te runā pret jauno ortografiju, ir beedribās, kurās peenemta jaunā ortografija un tee tātchu naw nemahktu. Ari semkopji lasa jauno ortografiju (sauzeens: Biheneeka isdewumā). Tautas intrefes prafa, lai nahktu Latgalei preti un likumus lasis ari „nemahktu“, kuri taisni buhš schi likuma isfulkotaji wezeem laudim — — — (wahrds beidsas).“

Benišch: „Deeku preekschā: eepreeksch nobalsot par burteem un tad par ortografiju.“

Dehšens: „Wispirms jabalso par to, par ko komisija nebij domu starpibas.

Bruschs: „Wežās ortografijas peekriteji, gribedami rihkotees pret jauno ortografiju, wisadeem lihdsleem peemin ari manu wahrdu, — pret to protesteju.“

Breekšschdetajš Margers Skujenees: „Deeku uš balsochamu pirms, waj preeksch latgaleescheem walstis pasinajumus drukat latgaleeschu isloksnē.“

Peenemts weenbalfigi.

„Seetu uf balkofchanu — jaunã waj wezã ortografijã drukat walsts pasin-
jumu.“

Par jauno ortografiju latinu burteem balfo — 17

wezo gotu — 25

Ur 25 pret 17 peenemts walsts pasinajumu drukat wezã ortografijã gotu burteem.

Breefshfehdetajš Margers Stujeneekš: „Ir eefneegts steidsamš peeprafijumš ar fekofchu faturu: „Waj eefshleetu ministra kungam ir sinomš, ka Nigas pilsehtas pasta draud izeltees streiks, kuzam buhtu loti newehlamas fekas pasta faitfsmē. Ja ministra kungam tas buhtu sinamš, tad kahdus fokus ministru kabinetš domã špert streika nowehrfchanai un kã ir domata pasta un pastneeku liktenã nokahrtofchana?“ Interpelazija parafstita no A. Eliasa, Jr. Mendera, M. Kreewina un (parafstis neifla-famš). Šho peeprafijumu luhds apfkatit kã steidsigu.“

Frizis Menders: „Soz. dem. frakzija bija peefspeeta šho peeprafijumu eefneegt, jo fanemts no pastneekem rafkš ar 38 parafsteem (lafa). Nemas nepeefkrihtot peepra-fitam algas augstumam, man tomehr jafaka, ka afumam, ar kuru pastneeki uftur fawu prafibu un ir fawu dibinati pamati, jo ar 75 rbl. mehnefi togad pateefcham naw ifteekamš. Šchahds pat dokuments eefneegts ari wezai pilsehtas domei, kura to kaut kur nobahfufe un uf pastneeku peeprafijumu naw dewufi wajadfigo atbildi. Tagad buhs jauna dome, kura jautajumu, zeramš, ifschkirs abtraf, tomehr eeteiktu negaidit uf pilsehtas domi, bet fpert wajadfigoš fokus pastneeku apmeerinafchanai no waldbibas pufes.“

Dr. Walters: „Tas patš dokuments peefuhhtis ari Bogaidu Waldibai. Sanem-tais dokuments pahrrunats un waldbiba grih ifleetot toš pašchus lihdsfekus, kahdus leetoja pee tramwajneeku streika nowehrfchanas. Domajot par wispahrigam interesem, waldbiba zentifees streiku katrã finã nowehrst. Par to runats ari ar pastneekem. Pee kam ifskaidrojãš, ka tee šchodeen plft. 11 bijufcht ari pilsehtas dome, kur wiau papirs noklihbis. Nebabudani apfollito atbildi, pastneeki tad nolchmufchi fireifot. Es ufsweru, ka pastš nepeezeefchamš un waldbiba gahdãš, lai tas drihs pahreet winaš rokãš, bet šchodeen tas wehl naw eefpehjamš. Gewehrojot to, liku pastneekem preefshã turpinat darbibu, apfolidamš buht rihtu pulft. 10 rihtã uf wiau fapulzi pasta, kur koftgi atrafim lihdsfekus. Tad wehl woru pasinot par dšelfšzefneeku streikeem darbnizãš, kas grosã ap to pašchu algas paaugftinafchanu par apm. 150%, 8 stundu darba deenu un zitã prafibam. Par šho streiku waldbiba tãpat interefejušes un fpehrufe atteezigos fokus, bet wahzu eestahdes, kuru pahrsinã dšelfšzefch wehl atrodas, atieizãš kautfo darit. Winnigš eeteizis fapraftees un peefahptees, bet toš naw mahjã. Tãpat efot Deepajã generalstreika kufstiba, lai pazeltu algas par 75%. Ofzielu datu truhft wehl, toš dabujufchi fperfim atteezigos fokus nelawejofchi.“

Frizis Menders: „Wehl japeefihmē, ka Nigas pastneekus fewischt tas ufbudina, ka abrefati maksã par katru peenestu wehtuli pa 5 kap. no kuzã katrs pastneekš falafa pa deenu lihds 30 rbl., bet kur tee paleel?“

Breefshfehdetajš Margers Stujeneekš: „No Mendera kunga ir eefneegta schahda pahrejas formula: „Noklaufijufees eefshleetu ministra atbildi, Tautas Padome, ufswerot wajadfibu atraft ifeju pastneeku stahwolka uflabofchanas finã, pahreet uf turpmafo deenas kahrtibu.“

Bret šho formulu naw, ufskatu wiau par peenemtu.

Breefshfehdetajš Margers Stujeneekš: „Tagad nahf amnestijas jautajumu.“

Karlš Kurfchewizš: „Schis jautajums ir weens no teem, kuzi stahw muhfu fopejã programã par Latwijãš Bogaidu Waldibas dibinafchanu. No ta laika pagahjufchãš 2 nedelas, bet daritš naw wehl netas. Ministrš naw wehl nefo lizis preefshã. Tas nofihmē, ka mas par šho jautajumu interefejas. Latwijãš proflamefchanas deenã iffazita noteikta wehlefchanãš fchini jautajumã. Šchodeen mums tas galigt jaiifchke. Juribifki winafch naw wehl pilnigi nofkaidrots, tomehr kaut fo darit wajaga tuhlin, lai pa leelafai dafai aif nepeeteefofcheem eemefleem pehš Widfemes wahzu Berordnungs-blatta'ã noteefatee un apzeetinatee politifkee taptu tuhlin atfwabinati. (Bafa amnestijas akta projekt.)

Dr. Walters: „Kas atteezas uf ministrijãš ifturefchanos amnestijas jautajumã, tad winaš stahwolliš bija fekofchais: ministrijã eenaħza katru deenu pagehrejumi par atfewischtu perfonu atfwabinafchanu no wahzu zeetumcem. Tapa ufdoti wahrđi un

weetas. Bet muhsu rofās bija jāsitās ar okupācijas varu, kas wehl tura zeetumus šawā pahršīnā. Ar Winniga palihdsību gan isdewās atswabinat daschus apzeetīnatos, kuru leetas wehl nebij isspreefīas, bet tos, kuru leetās bija jau taihīts spreedums, atswabinat neisdewās. Waj tas teefīki walsti, kura proklamējuse šawu patstahwibu, ir zīts jantajums. Ministrija daris no šawas pušes wišu, lai no okupācijas waras atswabinatos. Amnestijas jantajumā ministrija domaja, ka winai naw teefības no šewis pašludināt amnestiju un tadehl atstahja to tā Tautas Bādomes prerogatiwu suwerenai warai. Tam janoteek ar šewišču walsts aktu, lai komišija dabutu pareišo nošihmi un swaru un nekaweti waretu iswest amnestiju us weetam pehž šawa eeskata un wajadšības. Newajaga komišijas preekšč amnestijas likuma isstrahdaschanas, bet preekšč amnestijas akta isweschanas dšihwē. Politikas apschehlošchanas akts par šewi jau ir likums. Bet ministrijai nebij eespehjamš no šewis to iswest pee okupācijas waras. (Kalinšč: mehš winus peespeedišim). Ja, tas ir zīts un to ari kabinetš domā, jo zītadi nebuhs meers semē.“

Dr. B. Kalinšč: „Neluhkojotees us to, ka ministru presidents ajsbraukdams teiza, ka šeras tuhlija pee darba, tagad top teikts, ka neka newarot darit. Ja newar wišs kabinets neko darit, to tad isdaris komišija. Braukšana us weetam tad ari neko nedos. Paleek tikai weens zelsch, komišiju eezelt. Tas japeenam un jausdod justizministriim ispidit. Mums japeespeesch militarās waldes, — ja tas nelihds, tad mums naw nekahdas autoritates un naw wehrts, ka te fehščam.“

Dr. Walters: „Mani kungi! Tas ir pilnigi šaprotams, — es šaziju, ka esam aprobešchoti. Top šehgts lihgums ar okupācijas waru. Naw punkta, kas nodotu wišu waru muhsu rokās. Šuhs jau warat protestet, ka tas tā, bet no ta muhri nešagahšīees. Zeetas grosas netikween ap jau noteesateem, bet ari ap tahdeem, kas otrobas „Schuhšastā“, kas muhs wehl wairak interese. Man ir kahds dokuments rokā no Wolweem (šasa to wahzīsti). Redšeet, tahdi apzeetīnājumi us aisdomu pamata ir šwarīgi, ar teem jatop škaidribā. Mehš pat nesinam, kur noteek apzeetīnājumi. Buhtu jagreesčas pee polizijas, kura wehl naw muhsu rokās. Tapat akts ari ne. Jagaiba atpakaļ ministru presidents, bes tam atleek tik komišijas, kas ismelle leetas us weetam. Tā mehš domajām un tā komišijas nošihmi šaprotam.“

Frijs Menders: „Nesaprotam eesščleetu ministru poziziju šchaj jantajumā: waj tas ir par, waj pret komišiju?“ (Walters no weetas: „par, par!“) „Nu, tad leeki eebildumi, jo komišija pati labi šapratīs usdewumu.“

Ed. Freijwalds: „Datwija weenmehr atradušees sem zitu walstu rihzības un tas bijis par emešlu tam, ka wiš us šchis semes iswestee fokt nefušchi zitureenes šihmogu. Tapat tas tagad, gribot pašludināt amnestiju. Semneeku Šaweenība domā, ka tas jadara tuhlija, bet tā tā komišijā newareja peedalitees un aktu peeteekofchi nepašhst, tad luhdsu pahrtraukumu us 1/2 stundu, lai pamatigat eepašhstos ar amnestijas akta projektū.“

Preekščehdetajs Margers Štujeneks: „Bret Ed. Freijwalda preekščlikumu neweens neiffakās? Pašludini lihds 4.50 m. pahrtraukumu.“

Šehdi atjanno plkst. 6.10 m., preside M. Štujeneks.

Preekščehdetajs: „Konstateju, ka šworuma truhst, (pa to šarpu eenahš wehl 3 Taut. Bādomes lozekli). Nu šworums ir. Deenas kahrtiba šchaj fehdei: amnestija jantajuma turpinajums un komišiju šinajumi un wehleschanas.

Luhdsu nazonalo leetu komišijas preekščstahmi šinat par komišijas darbibu.“

Seil jšdie: Nazonalleetu komišijas wahrda šasino, ka tai jabuht pastahwigai, lai isstrahdatu atteezigos likumus preekšč Tautas Bādomes us nahkoscho šejiju. Šchaj komišijai buhtu nepahrwehletai jawaleek us nahkoschu šejiju. Bādumā jantajums par wišu nazonalitetu personalo autonomiju.

Nazonalo leetu komišija atšihst šawu darbu par šwarīgu un šteidsomu. Tamdehl nolehma atšihst komišiju par pastahwīgi darbojofchos, lai lihds nahkoschaj Tautas Bādomes šejijai waretu šagatawot atteezīgus likumprojektus. Komišijai wehl tika eesneegts no ebreju sozialdemokratu pušes likumprojekts par nazonal personalās autonomijas eeweschanu Šawijā. Šcha likuma projekta zaurštatīschana tika atlikta lihds nahkoschaj fehdei. Wehl komišijā bija ašas debates par walodu. . . .

Preekščehdetajs M. Štujeneks: „Šapulzet nebuhs laika noklausitees pilnīgu referatu par komišijas nodomeem un darbibu. Šahdi komišijas konkreti preekščlikumi?“

W. Seil: „Atsīht komišiju par pastahtwigi darbojofchos.“

Preekščehdetajs M. Stujeneeks: „Waj pret šho preekščlitumu neteef zelti eebildumi? Peenemts.“

A. Papiirmeisters: „Taisščkir, šahdā walodā drukat peenemtos likumus.“

Preekščehdetajs Margers Stujeneeks: „Wisi jauni preekščlitumt jaeesneebi eepreekšč parastā zekā. Vuhdsu amnestijas komišijas referentu smot par komišijas darbibu.“

R. Kurfšewijs: Nolasā pabrstrahdato likumprojektu, kurfšč pa punkteem tā ari wifā wifumā teef weenbalfigi peenemts.

Latwijas Tautas Padomes amnestijas akts.

Latwijas demokratishtās brihwwalsts pamatā ir lītts — politiska brihwiba wi-feem winaš pilšoneem.

Tai iswestu dšihwē šho šwarigo prinzipu un lai atsihmetu Latwijas brihwwalsts dibinaščanas wešturisko aktu,

Latwijas Tautas Padome pašlubina politisku amnestiju.

Latwijas Tautas Padome usleef teešleetu un eefšleetu ministrijam pež peederibas amnestiju iswest dšihwē.

Amnestija atteezas us noseegumeem un pahrkaphumeem, kaš nobariti lihdi amnestijas akta peenemščanas deenat, t. i. 6. dezembrim 1918. g.

Tai pahrraudsitu amnestijas akta drihsu un šahrtigu ispidiščanu, Latwijas Tautas Padome eewehl fewiščhu amnestijas komišiju.

Saskaņā ar Tautas Padomes lehmumu Pağaidu Waldbiba usdod:

1. Atšwabinat no atbildibas un šoda ar wina šekam:

A. Wišas personas, kaš Latwijā noteesatās par noseegumeem un pahrkaphumeem, kuri paredseti šreewijās 1903. gada šodu likumu grahtatā.

II. nodakā §§ 73—78, 80—84, 86—98.

III. " §§ 99—107.

IV. " §§ 108—119.

V. " §§ 120—137.

VI. " §§ 138—155.

VII. " §§ 163—164.

VIII. " §§ 179—194.

B. Wišas personas, kaš noteesatās, pamatojotees us šefošcheem no wahžu ofupazijas waras Latwijā isšlubinateem noteikumeem un riškojumeem (Befehts und Verordnungsblatt d. Ob. Ost., Verordnungsblatt für die von deutschen Truppen besetzten Teile Livlands und Estlands, Verordnungsblatt für Liv- und Estland, Verordnungsblatt für die Baltischen Lande), kuros paredseti:

a) beedroščanās un šapultščhu noteikumu pahrkaphumi no

28. 7. 15. Bef. u. Ver.-Bl. Ziff. 17.

12. 2. 16. " " " " 77.

10. 9. 17. Ver. " D. Bl. " 23.

6. 2. 10. " " " " 166.

27. 4. 10. " " " " 236.

21. 5. 18. " " " " 259.

a) Šoda noteikumi par šara špehta peederigu un behģhu nepeeteiščanu, tā ari par nepateesu baumu isplatiščanu no

17. 1. 16. Bef. u. Ver.-Bl. Ziff. 51.

14. 6. 16. " " " " 253.

27. 10. 17. Ver. " D. Bl. " 3.

3. 11. 17. " " " " 12.

22. 10. 17. " " " " 14.

4. 9. 17. " " " Nr. 2 des Ver. D. Bl. Ziff. 19.

10. 10. 17. " " " Ziff. 4.

26. 3. 10. " " " " 201.

e) Pasta (wehstulu) fatiķsmēs un drukas darbu noteikumu pahrkaphumi no

14.	1.	16.	Bef. u. Ver.-Bl.	Ziff.	42.
15.	12.	17.	" "	"	686 Ver.-D.
				Bl.	Ziff. 123.
10.	10.	17.	Ver.-D.-Bl.	Ziff.	45.
1.	12.	17.	" "	"	93.
20.	7.	18.	" "	"	855.

d) Bēlofšanas, fatiķsmēs un pašu pahrkaphumi no

5.	12.	15.	Bef. u. Ver.-Bl.	Ob.-Dft.	Ziff.	25.
26.	12.	15.	" "	" "	"	53.
7.	7.	16.	" "	" "	"	298.
10.	10.	16.	" "	" "	"	437.
				u. B. D.-Bl.	Ziff.	157.
16.	1.	18.	Ver.-D.-Bl.	Ziff.	153.	
23.	1.	18.	" "	"	161.	
5.	4.	18.	" "	"	222.	
12.	4.	18.	" "	"	230.	
31.	5.	18.	" "	"	295.	
8.	10.	18.	" "	"	435.	

Beesīhme 1: Amnestija atteežas arī uz pahrkaphumeem, kuri naw teefchi paredseti augšminetos (no a līdz d) noteikumos, bet ir wineem lihdsigi (analogiski) un arī uz teem pahrkaphumeem, kuri paredseti šcho punktu papildinajumos un pahrkaphumeem.

Beesīhme 2: Amnestija atteežas arī uz Latgalē isdoteem tahdeem pat waj lihdsigeem noteikumu pahrkaphumeem.

II. Isbeigt wišas leetas, kuras atteežas uz I. nodalā peewesteem pahrkaphumeem un noseegumeem un atrodas ismekleschanā waj isteesafchanā.

III. Amnestija atteežas uz tām wišām peršonam, kas par I. nodalā mineteem pahrkaphumeem un noseegumeem wahzu ofupazijas laikā Latwijā noteefatas no daschadām wahzu kara teefam, apgabala teefam, polizijas teefnefcheem, kà arī aprinku, pilsehtu un draudschu preefschneefcheem un atrodas zeetumos, aresta mahjās, pahrmahzifšanas namos, kouzentrazijas nometnēs, waj zitās famlihdfigās weetas.

IV. Atteezibā uz tām peršonam, kas no III. punktā minetām teefam nosoditas, apzeetnatas, waj pret kurām ufsahkta ismekleschana: 1) par eerotfchu noteikumu pahrkaphumeem un 2) par pretfchu un neapsirahdatu weelu apgrofibaš noteikumu pahrkaphumeem, kuri paredseti:

8.	5.	15.	Bef. u. Ver.-Bl.	Ob.-Dft.	Ziff.	1.
23.	11.	15.	" "	" "	"	3.
30.	3.	16.	" "	" "	"	137.
7.	2.	17.	" "	" "	"	493.
4.	9.	17.	Ver.-D.-Bl.	Ziff.	19.	
27.	10.	17.	" "	" "	"	4.
15.	2.	18.	" "	" "	"	240.
8.	5.	18.	" "	" "	"	246.
8.	6.	18.	" "	" "	"	275.
8.	8.	16.	Bef. u. Ver.-Bl.	Ob. Dft.	Ziff.	340.
22.	9.	16.	" "	" "	"	376.
21.	10.	17.	Ver.-D.-Bl.	Ziff.	48.	
26.	10.	17.	" "	" "	"	17.
10.	2.	18.	" "	" "	"	178.
2.	3.	18.	" "	" "	"	205.
2.	4.	18.	" "	" "	"	219.
31.	6.	18.	" "	" "	"	285/286.

Teefleetu ministrijai fasinā ar Tautas Padomes iswehleto amnestijas komiģiju jaluhko zauri šchini punktā paredsetās pahrkaphumu aktis un, ūtatotees pehž leetas rakstura, janolemi par amnestijas peemehroschana katrā atsewiščkā gadījumā.

Ministru presidents U l m a n i s.

Teefleetu ministra beedrs Ē d. Strautneeks.

Ēefleetu ministrs Dr. Walters.

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: „Amneſtijas iſweſchanai wajadſiga paſtahwiga komiſſija. Ja zitu preekſchlikumu naw, leeku preekſchâ ſchoſ uſdewumus uſdot amneſtijas iſſtrahdâſchanai eewehletai komiſſijai.“

Gd. Freijwalds: „Deeku preekſchâ eewest komiſſijâs ſubſtitutu inſtitutu.“

A. Rankis: „Daſchâs komiſſijâs wajadſigs paſtahwigs faſtahws.“

J. Sahltis: „Lai neiſzeltos pahrpratumi, teeſſſi nebuhtu attaiſnojams, ja komiſſija riſhtos Lantâs Padomes wahrdâ. Wina war til uſrahdit fattus, bet newis representet waru.“

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: „Luhdsu eesneegt ſchâi ſinâ konkretus preekſchlikumus. Tahdu naw! Deeku uſ balſoſchanu, kaſ pretim paſtahwigas amneſtijas komiſſijâs eewehleſchanai. Peenemts. Rahdâ faſtahwâ ?

Gd. Feldmans — 12.

D. Waldmans — 7.

No weetas — 9.

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: (balſo atteezigus preekſchlikumus). „Tâ tad ar balſu wairumu lemts, ka komiſſijâ buhs 9 lozekli. Luhdsu uſſtahdit kandidatus.“

Gewehlet teek: 1) A. Neubergs, 2) R. Kurſchewizs, 3) G. Bitte, 4) D. Nudſits, 5) S. Laiſans, 6) A. Kweeſis, 7) D. Nonahs, 8) W. Holzmanns, 9) A. Kreuzbergs.

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: „Fr wehl preekſchlikums, eewehlet agrar-reformâs un ſabeedriſko darbu komiſſiju.“

A. Kihwe: „Kaſ atteezas uſ agrarreformâs komiſſiju, furai jaiſſpreekſch weens no ſwarigakeem jautajumeem, tad paraſtâ ſkaita tai nepectis. Deeku preekſchâ wina paplaſchinat lihſi 24.“

G. Bitte: „Katrat komiſſijai atſihtas kooptazijas teeſibas.“

A. Kihwe: „Nonemu ſawu preekſchlikumu.“

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: „Luhdsu uſſtahdit kandidatus.“

Gewehleti teek: agrarreformâs komiſſijâ:

1) J. Giferts, 2) D. Waldmans, 3) J. Bergſons, 4) J. Kuraters, 5) G. Bauers, 6) A. Bremeris, 7) M. Wihtols, 8) P. Sauleskalns, 9) An. Laiſans, 10) R. Kalewizs, 11) R. Deſkens, 12) St. Jaudſems, 13) A. Buſchewizs, 14) D. Grofsbergs, 15) R. Eltas.

Sabeedriſku darbu komiſſijâ:

1) M. Bruſcha, 2) P. Aroneets, 3) R. Bldoneets, 4) Ad. Turlopuls, 5) A. Seebergs, 6) P. Sauleskalns, 7) J. Wahrsbergs, 8) A. Kweeſis, 9) J. Zilms, 10) Wold. Kalniſch, 11) W. Holzmanns.

Interpelaziju komiſſijâ:

1) A. Rankis, 2) P. Aroneets, 3) Fr. Obſchteins, 4) A. Papirmeiſters, 5) Fr. Menders, 6) A. Neubergs, 7) G. Feldmans, 8) R. Wanags, 9) M. Wihtols.

A. Kihwe: „Finantschu komiſſijai ari wajag buht paſtahwigai, lai jau daſchâs beenâs repreekſch nahloſchâs ſeſijas ſahkuma waretu eepaſihteas ar preekſchâ zekameem preekſchlikumeem.“

A. Rankis: „Komiſſija buhtu japahrwehl. Daubſ winas lozekli aiſnemi zitâs komiſſijâs, kaſ naw pareiſi un produktiwi.“

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: „Kaſ wehl iſſaſas par komiſſijâs pahrwehleſchanu. Tâ tad finantschu komiſſija paleek ſawâ wezâ faſtahwâ.“

A. Kihwe: „Daubſ Lantâs Padomes un komiſſiju lozekli naw klaht. Buhtu labi, ka par wiſâm ſehdem tittu agrar iſſnaots. Wehl wehlams, ka wiſi preekſchlikumi un projekti tittu eepreekſch iſbaliti Lantâs Padomes lozekleem un ka waldibas lozekli aemtu dalibu pee komiſſiju ſehdem.“

Preekſchfehdetajs M. Skujeneeks: „Schoſ nowehelejumus liſſchu uſ balſoſchanu. Wtai paſcht par ſemi ſaprotami. Neeweens wahrda newehlas? Ar ſcho paſtaoju pirmo Latwijâs Lantâs Padomes ſehchu ſeſiju par nobeigtu un par ſlehgtu.“